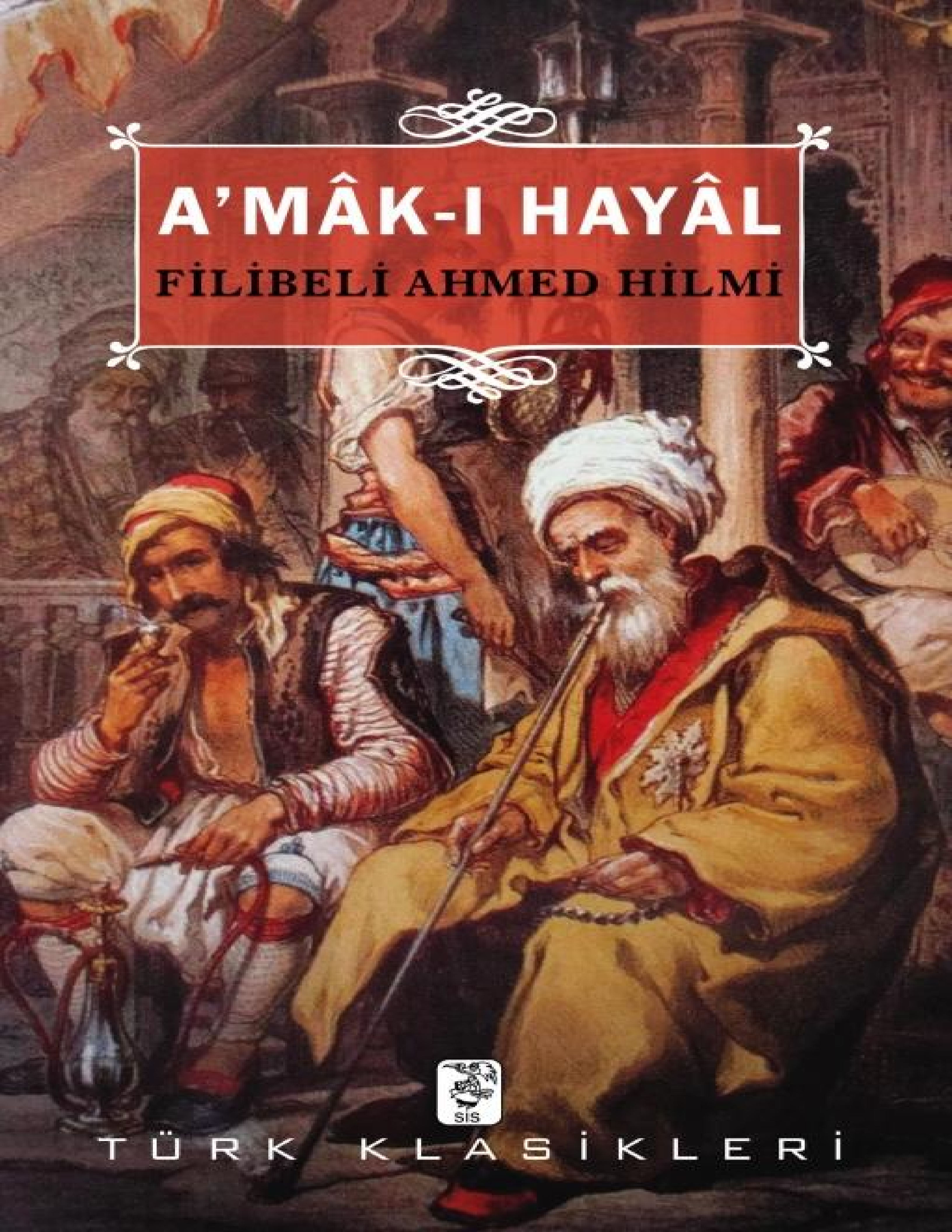

A'MÂK-I HAYÂL

FİLİBELİ AHMED HİLMİ

SİS

TÜRK KLASİKLERİ

A’MÂK-I HAYÂL

FİLİBELİ AHMED HİLMİ

SİS YAYINCILIK

SİS YAYINCILIK – 167
A'MÂK-I HAYÂL
FİLİBELİ AHMED HİLMİ
Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni: Zana HOCAOĞLU
Yayın Koordinatörü: Mehmet DEMİRKAYA
Düzelti: Mübeccel KARABAT
Kapak ve İç Sayfa Tasarım: Özgür YURTTAŞ
Sertifika No: 12431
1. Baskı: Mart 2012

SİS YAYINCILIK
Merkez: Oruçreis Giyimkent Sitesi D 6 Blok / 59
No: 77-78 Esenler / İstanbul
Tel: (212) 659 58 61 - 62
Fax: (212) 659 02 51
www.sisyayincilik.com
e-mail: info@sisyayincilik.com

FİLİBELİ AHMED HİLMİ EFENDİ'NİN YAŞAMI

Filibeli'li Ahmed Hilmi Efendi 1865 yılında Filibe'de doğmuştur. İlk eğitimini şehrin müftüsünden almıştır. Daha sonra ailesi ile birlikte İzmir'e giderek orada eğitimine ve yaşamına devam etmiştir. Ardından İstanbul'a gelerek döneminin en iyi okulu olan Mekteb-i Sultani'ye (Galatasaray Lisesi) başlamıştır. Burada eğitim ve öğretimini başarılı bir şekilde tamamlayarak 1890 yılında Duyun-i Umumiye (Genel Borçlar) İdaresinde memur olarak çalışmaya başlamıştır. Çalıştığı kurum tarafından Beyrut'a gönderilmiş burada çıkan siyasi karışıklık nedeniyle Mısır'a kaçmıştır. Mısır'da Terakki-i Osmanî Cemiyetine girmiştir. "Çaylak" adlı bir mizah gazetesi çıkarmış ve 1901'de İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da aranan Ahmed Hilmi Bey yakalanarak Fîzan'a sürülmüştür. Fizan'da kendini dine vererek dinî bilimlerde araştırmalar yapmış ve tasavvufa merak salmıştır. Tasavvufla ilgilendiği sıralarda Arusi Tarikatına girerek hocalarının müridi olmuştur. Tasavvufta büyük tartışmalara neden olan "vahdet-i vücut" felsefesine inanmıştır.

1908'de Meşrutiyetin ilanı ile birlikte İstanbul'a gelen Ahmed Hilmi Bey "İttihat-ı İslâm" adlı haftalık bir gazete çıkarmaya başlamıştır. Ekonomik nedenlerle kapanan gazetenin ardından İkdam ve Tasvir-i Efkâr adlı gazetelerde yazı yazmaya başlamıştır. Yazılarında Sultan Abdülhamit'i çok sık eleştirerek onun döneminden baskı ve suç devri (devr-i istibdat, devr-i sabık) diye bahsetmiştir. 1910 yılı başlarında yeniden bir gazete çıkarmak için çalışmalara başlayan Ahmed Hilmi Bey, haftalık "Hikmet" gazetesini yayımlamaya başlamıştır. Bu gazetedeki yazılarında İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni sert bir dille eleştirmiştir. Bu nedenle yayın hayatına yeni başlayan Hikmet gazetesi, bir buçuk ay içinde beş kez kapatılmıştır. Aynı yıl içinde "Hikmet Matbaa-yi İslamiyesi"ni kurdu.

Kendi yayınevinde yayımladığı gazete ile İslami fikirlerini açıkça yayınlaması nedeni ile tüm İstanbul yayın ve entelektüel kesiminin dikkatini çekmiştir. Çıkardığı Hikmet gazetesi seksen nüsha kadar çıkmıştır. En sonunda gazetesi ve matbaası kapatılarak Bursa'ya sürgün edilmiştir. Bursa'dan dönünce 1912 yılında gazetesini tekrar çıkarmaya başlar. Yazılarında ülkenin durumundan endişe edilmesi gerektiğini belirten ve Balkan Savaşı ile 1. Dünya Savaşı'nın çıkacağını haber veren Ahmed Hilmi

Bey; İttihatçiler dışında İtilafçılar ile de tartışmalı olduğu için Hikmet, yayın hayatında güç kaybetmiş ve batmıştır.

Tasavvufa ait yazılarında “Şeyh Mihriddin Arusi”, milli, kahramanlık yazılarında “Özdemir”, mizahi yazılarında “Coşkun Kalender”, “Kalender Geda” gibi takma adlarını kullanırdı. Gazetenin batmasından sonra “Coşkun Kalender” adlı bir mizah dergisi yayımlamaya başladı.

Bir dönemin İstanbul Üniversitesi’nde felsefe hocalığı da yapan Ahmet Bey, İslam Kültürü gibi Batı Kültürünü de oldukça iyi bilirdi. Arapça, Farça ve Fransızcayı çok iyi konuşurdu. 1914 Ekiminde hayata gözlerini yummuştur.

A’MÂK-I HAYÂL VE VAHDET-İ VÜCUT

A’mâk-ı Hayâl kitabında Ahmed Hilmi Bey, roman kahramanı Raci’nin kişiliğinde felsefenin insanı gerçek mutluluğa ulaştıramayacağını göstermek istemiştir. Ona göre gerçek mutluluk, Allaha varmak ve Evren ile Yaratıcı arasında bağı kurarak bu ilişkiyi bütünlemektir.

İslam’da bu görüşü dinî yönden benimseyip açıklayan kişilerin başında Hallac-ı Mansur, Nesimi, Zünnun-i Misri, Şebusteri, Şeyh Attar, Muhiddin-i Arabî gelmektedir.

Gerçekte kitaba bu yönüyle bakıldığında; kitap okura eşsiz bir düşünme sahası bırakmaktadır. Vahdet-i Vücut’ta dinî bir yön vardır. Bunu savunanlar kendi görüşlerini ayet ve hadislere dayandırmışlardır.

Söz konusu bu inanç sistemine göre; insan ruhu tanrının ruhunun bir parçasıdır. İnsan ve evren tanrının bir ‘tecellisi’, görüntüsüdür.

Yunus Emrede, vahdet-i vücut (varlığın birliği) öğretisine ulaşan bir tasavvuf felsefi yorumunu benimsemiştir. Vahdet-i vücut felsefesine göre; “Tanrıdan başka varlık yoktur. Var olan her şey onun çeşitli biçimlerde görünmesidir”.

Raci'nin Anıları

Aynalı Baba ile Görüşme

Türkiye'nin en büyük ve en güzel şehirlerinden biri de ...şehridir. Epey bir süreden beri ben şehrin ortasında bulunan bir mahallede oturuyorum. Hükümet Konağı ile evim arasındaki yollarda dikkati çekecek pek çok şey vardı. Kimsesiz evler, her biri birer sıkıntı ve yoksulluk yuvası olan nice viraneler, geçilmez sokaklar, pis caddeler... Ancak gerçekten dikkat çekici olan, evime yakın eski bir mezarlıktı.

Mezarlık etrafı çok kalın taş duvarlarla çevrilmişti. Duvarda onar metre ara ile açılmış pencerelere takılmış tunç parmaklıklar, güzellik ve işçilikleri nedeni ile dikkat çekiyordu. Mezarlığın kapısı, sonradan takılmış bir tahta parçasıydı. Eski kapının, zamanın yıkıcılığına dayanamayarak yok olduğu şimdiki kapının sıradanlığından belli oluyordu. Bu mezarlık, yalnız birçok hatıra ve cesedin defnedildiği bir yer değil, birçok güzel eserin de hazinesi durumundaydı. Pencerelerden görünene göre mezar taşlarında eski hattatlarımızın eşi bulunmayan kalemlerinden çıkmış sayısız yazılar vardı.

Bu yazıların, şiir ve edebiyat açısından da önemli olduğuna karar verilebilirdi.

Mezar taşların tepesindeki birçok figür; kavuklar, külahlar, taçlar, tarih açısından araştırılmaya değerdi. Çoktan terk edilmiş olan bu mezarlık, korkulu bir hava veriyordu. İnsan boyu otlar, ölü kokusu saçtığı sanılan baldıranlar, bahardan itibaren mezarlığı kaplıyordu. Şimdi şehrin ortasında kalmış olan bu mezarlık, zamanında şehrin kenarındaydı... Zamanla şehir büyümüş, mezarlık ortada kalmıştı.

Mezarlığın önünden hemen her gün geçiyordum. Her geçişimde içimde orayı ziyaret etme isteği doğuyordu.

Bizim gibi gençlerin, kıymetli zamanlarının bir bölümünü geçimini sağlamaya, diğer bölümünü ise eğlenceye ayırmış olanların, mezarlıklarla uğraşmaya zamanı mı olur? İşte ben de o zamanlar, zamanını boş şeylerle

geçiren bir gençtim. Söylediğim gibi, bu mezarlığın her gün önünden geçtiğim halde duvarının sağlamlık ve düzgünlüğünü alkışlamaya yalnız bir dakika harcardım.

İlk halim ile son halim arasındaki zıtlığı anlatabilmek için hakkımda birkaç söz söylemem gerekiyor. Dindar ve çok iyi bir annenin sonsuz özeni ile geçen çocukluğum, bende sökülmez bir din duygusu ve yıkılmaz bir ahlâk ilkesi ortaya çıkarmıştı. Sonradan mükemmel bir tahsil gördüm. Son derece zeki olduğumdan yaşıtlarımdan bilgi olarak üstündüm. Çoğunlukla gençlerimiz gibi okuldan çıkar çıkmaz kitapları bir köşeye atacak yerde, bilgimi genişletmeye okuldan sonra başladım. Az çok, her şey hakkında bir fikir sahibi olmuştum, özellikle yaşıtlarım gibi dinî bilgilerden kendimi uzak tutmadan hem zahiri ve hem de batını kısımlarında bilgi sahibi oldum. İşte bu bilgi yığınının altında bir gün kendimle baş başa kalıp vicdanımı dinlediğimde, acayip bir karışımın içinde olduğumu hayretle fark ettim. Ben küfür ile imandan, ikrar ile inkârdan, tasdik ile şüpheden meydana gelmiş bir şey olmuştum. Kalbimle inkâr ettiğimi aklımla tasdik eder, aklımla reddettiğimi kalbimle kabul ederdim. Kısacası şüphe denilen ejderha vücudumu sarmıştı. Bir fikri ne kadar sağlam esaslarla kursam, şüphe ejderhası onu bir sarsışta yıkıyordu. Bir kere tam bir reddedişle, hiç olmazsa, rahat bir noktada bulunabilir miydim? Ne gezer! İnkâr başka şey, şüphe yine başka! Şüphe ejderhası her doğru fikrin düşmanıydı. İster ikrar olsun, ister inkâr, herhangi bir mesele kabul etmiyordu. Şimdi hayatın gerçeklerini fikrin var olduğunun bir yansıması kabul edersek müthiş bir acıyla dayanılmaz bir cehennem içinde kaldığım anlaşılır. Herkes için olağan olan şeyler, benim için başka bir hal alıyordu. Bu durum nedeni ile aşkta da, geçimde de şanssızdım. Galiba insanlardan kaçan biri olmuştum.

Bu dayanılmaz durum içinde bir parça rahatı yalnız, kendimden geçmede ve sarhoşlukta bulurdum. Devamlı içki içtiğim için vücudum, yokluk ve perişanlık yolunu tutmuştu. Bir gün bütün manevi kuvvetlerimi kullanarak kendimi bu sersemlikten kurtardım. Yeniden şüphe ejderhasını öldürecek deliller bulabilmek ümidiyle öğrenme ve incelemeye başladım. Bir defa daha batını bilimlerle uğraşan ve büyük şöhret sahibi kimselere başvurmaya başladım. Bunların içinde üstün bir erdeme sahip insanlara rastlamaya başladım. Ne yazık ki bunların bilimi ve onun kanıtları, bence ilkel insanların uydurması olan hayal ve efsanelerden başka bir şey değildi. Beni, düştüğüm çıkmaz yoldan kurtarmak için bütün bilgimi çürütecek ve iddia

edilen gerçekleri gözle görülebilecek şekilde gösterecek biri gerekliydi. Böyle bir kişiye de rastlamamıştım.

... şehrinde batı bilimleri ile uğraşan iki topluluk vardı. Bunlardan İspirit Topluluğu; ruh çağırma ve buna benzer şeylerden başlayıp da, masa çevirmek gibi eğlencelere kadar olan şeylerle uğraşıyordu. Onların en ileri gelenleri ile görüştüm. Ruhun varlığına tam olarak inanıyorlardı. Ancak ileri sürdükleri deliller, bence, hayal gücü oyunundan başka bir şey değildi. Hipnoz ile uğraşan toplulukla yakınlık kurdum. Ancak bunlardan ne çıkardı? Hiç! İnsan dünya malına sahip oldukça birtakım tuhaf kuvvetlere sahip olmasını ister, işte o kadar. Ama bu kuvvetlerin bir kısmı gizli kalmış, bence bunun önemi yoktu. Ben bunun üstünde şeyler arıyordum.

Dört sene devam eden bu ikinci çalışma hayatımda hiçbir şey kazanmadığım gibi, her yeni öğrendiğim de şüphe ejderhasına yem olduğu için bir kere daha yenik düştüm. Bu defa cehenneme düşmüştüm. Zavallı beynimin içi devamlı bir kavga alanı şeklini almıştı. Birbirine muhalif fikir dalgaları, hiç durmadan birbiri ile çarpışarak zihnimi gürültü ile dolduruyordu. Akıl düzeyim şaşılacak bir dereceyi bulmuştu. Rahat ve huzuru kendinden geçme ve akılsızlıkta aradım. En boş ve çapkın arkadaşlarımın elebaşları olmuştum. Bu yeme içme gürültüsü beni uyuşturuyor, bir bakıma mutluluk veriyordu.

İçiyordum... İçiyordum...

Arkadaşlarımı boş ve çapkın diye nitelendirdiğimden dolayı, onların insanların en rezilleri oldukları sanılmasın. Aksine, onlar iyi eğitim görmüş, vicdanlı ve namuslu gençlerdi. Ancak eğlenceye düşkün, rahatlık ve zevk perisine bağlıydılar. Bunun nedeni ise arkadaşlarımın manevi durumlarıydı. Çünkü arkadaşlarım umursamazlık yoluna girmişlerdi. Bunların bir kısmı, eğitimlerini aldıkları bilim ile uğraşarak felsefe denilen var oluş sorunu ile uğraşmazdı. Bazıları ise din duygusundan âdeta soyulmuş, din ve felsefeye efsane artığı bir olgu şeklinde bakıyordu. Garip bir fikir! Ben onlara hayran olurdum. Gerçekten garip bir fikir! Bir kısmı ise Ramazan kandillerini gördüğü zaman Müslüman olduğunu hatırlayan Müslümanlardandı. Kandiller yandı mı ellerine tespihlerini alır, dinlememek ve hiçbir şey anlamamak şartı ile camileri dolaşarak Kuran-ı Kerim ve vaaz dinlerlerdi. İkindi vakti kalkmak şartı ile oruç bile tutarlardı. Oruç tuttuğu halde namaz kılmaya lüzum görmeyenleri de vardı. Uzun bir namaz olan teravihe hiçbiri

yanaşmazdı. Ramazan bitti mi, bunların din duygusu da “elveda” der, giderdi. Mevsim elbisesi giyme şeklinde olan bu çeşit dindarlığa ben her sene hayret ederdim.

Oldukça güzel bir bahar günü, bir kır gezintisi yapmayı arkadaşlardan birkaçı ortaya attı. Birçok konuşmadan sonra şehir sınırları içinde olan, güzelliği ile meşhur ... kasabasına gitmeye ve orada üç gün eğlenmeye karar verdik. Bu kasabaya, şehrin merkezinden trenle gidip geliniyordu. Orada bulunmayacak ihtiyaçlarımızı şehir merkezinden aldıktan sonra trene bindik.

... şehrinin etrafı oldukça rahatlatıcıdır. Hele tren yolunun etrafı gerçekten gönül alıcıdır. Değişen doğanın eşi ve benzeri bulunmayan manzarası, arkadaşlarıma gürültülü bir sevinç getirdiğinde, ben ise onların tam tersine büyük bir üzüntüye kapılmıştım. Çalışma, azim ve kalıcılık olmadıktan sonra bu eşi ve benzeri bulunmayan güzellik ne işe yarar. Bu kadar güzelliğe tanık olan insan, hem de insanların belki binde biri iken, insanda sonsuzluk var mı? Yeryüzü dediğimiz, bu muhteşem evi derin bir üzüntüye kapılmayarak, seyretmek acaba mümkün mü? Nereden geldik? Nereye gidiyoruz? Saf bir inancın pek güzel cevap verdiği bu soruya akıl ve bilim cevap vermiyordu. Bir defa daha doğaya baktım. Bu sefer bakışımın önünde eşsiz güzellikler kayboldu. Işık söndü. Her tarafı karanlık sardı. Sanki gerçek, bütün korkutuculuğu ile gözlerimde parladı. İnsanın gözlerini okşayan çimenlerdeki yeşillikler ancak ışık oyuncağı! Mini mini kuşların cıvıltısı havanın titremesi! Var olan tüm evreni kaplayan bu nur, her şeye etki eden bir dalgalanma! Var olan her şey bir ihtiyaca, yasal bir zorunluluğa esir! Sanki karşımda Budizm’in kurucusu olan Buda Gotama şekillendi. Hazin gülüşü ile sararmış yüzü ile “hiç!”, “hiç!”, “hiç!” diyordu

Fazla dalgın kaldığımı fark eden bir arkadaş:

– Yine neyin var? dedi.

– Hiç dedim.

Bu “hiç” yalnız şu andaki durumu açıklamak için söylenmemişti. Ağzımdan çıkan bu “hiç” sözü evrenin özelliğiydi. Sessizlik ve hüznümden rahatsız olan arkadaşlar itiraza başladılar. Gerçekten de eğlenceye giden bir adamın cenaze töreninde bulunanlara ait üzüntülü bir yüz göstermesi çekilir

şeylerden değildir, özellikle sıkıntı, neşeden fazla bulaşıcıdır. Arkadaşlardan biri:

– İlâcı unuttuk, dedi.

Ve bana ait külah şeklindeki kalın kadehi doldurdu. Bu kadeh beş defa dolup boşaldıktan sonra benden neşeli kimse olamazdı. Yolculuğumuz büyük bir sevinçle tamamlandı. Akşamüzeri ... kasabasına gelmiştik. Bu kasaba gördüğüm yerlerin en güzeliydi. Bu ufak sakin kasabadan o kadar hoşlanmışımdır ki gücüm yetse orada otururdum. Kasabanın evleri birbirlerinden oldukça uzak ve her biri üç-beş dönüm büyüklüğünde bahçelerin içindedir. Her evin bahçesinde sayısız ırmaklar akar. Hatta bazı sokaklarında bile büyükçe ırmaklar vardır. Bahçeleri meyveli ağaçlarla doludur.

Bu kasabada pek çok gül yetişir. Bu güllerin açma mevsiminde bülbülleri pek çoktur. Sözün kısası ... kasabası yeryüzünün cennetlerinden biridir. Kasabaya geldiğimizde, daha önce birkaç kere misafiri olduğumuz bir kişi tarafından karşılandık. O geceyi dostumuzun evinde geçirerek ertesi günü, sabahleyin “Subaşı” denilen yere gittik. Çeşitli kaynaklardan çıkarak gelen ve doğal bir havuzda biriktikten sonra sayısız kollara ayrılıp akan suların şırıltısı hoş bir melodi gibi kulakları okşuyordu. En güzel yeri seçtik. Yalnız o yerde bizden önce gelmiş iki kişi vardı. Bu iki kişiyi, ilk gördüğümüz zaman her birimizin ağzından çıkan sözler, onların kim olduğunu anlatır. İşte o sözler: İki serseri, iki dilenci, iki sarhoş, iki derviş. Gerçekten eski yırtık kıyafetli olan bu iki adam, bu sıfatların hepsini topluyordu. Biz de oturduk. Bizden önce gelenler biz yokmuşuz gibi davranmaya devam ettiler.

Aralarında konuşmaktaydılar. Sanki biz görünmez hayaller gibi bu iki kişinin bir bakışına bile hedef olamadık. Hattâ arkadaşlardan birinin “esselamu aleykûm” demesi bile havaya gitti. Arkadaşlardan her biri bir şeyle uğraşmaya başladı. Kimi yemek pişirmekle, kimisi meze hazırlamakla ilgileniyordu. Ben de içkinin başına geçerek benliğimi uyuşturmaya karar verdim.

Tesadüfen dilencilerin yanına düşmüştüm. Onlar konuşuyorlardı. Ben de dinliyordum. Elli yaşında sandığım birisi söylüyor, daha genç olanı dinliyordu. Bazen de soruyordu. Bunların sohbetlerinden ilk önce deli olduklarına karar verdim. Gerçekten deliydiler. Yalnız delilerin “meczup”

denilen çeşidinden... Tuhaftır ki bu iki kişinin delice konuştuğu konular, beni önceden ve şu anda da ilgilendiren şeylerdi. Yaşlı deli, genç deliye diyordu ki:

– Bu dünyada her ne varsa benim sıfatımdır. Ben olmasam bir şey olmazdı. Her şey benle var olmakta. Ben hep'im ya da hiç'im. Ben hiç'im ya da hep. Zaten hiç ile hep, tek gözlü, tek şeydir. Ancak cahil kalabalıklar bir şeyi iki adla anıyorlar!

Konuşmanın geleceği de buradan çıkartılsın. Hayret içinde kaldım. İstemeden söze karıştım:

– Acayip! Var'la yok, eşit olur mu? Mesela ben şimdi var'ım. Yarın yok olacağım. Benim varlığım ve yokluğum arasında, bu iki durum arasında fark yok mu? dedim. Deli-başını çevirdi. Kahkahayı kopardı:

– Vay! Sen var'sın ha! dedi. Acaba var mısın?

Bu önemli soruyu kendi kendime pek çok defa sormuştum. Bu soru basit bir görüş karşısında anlamsız ve haklılığı geçersiz görülür. Fakat değildir. Eğer var'sam niçin yok olacağım? Yok, olmayacaksam, ruhum ölümsüz mü kalacak? İşte şüphe ejderhasının yetiştiği denklemin bu son kısmı idi. Ruhum ölümsüz kalacak mı? Ruh nedir? Kendiliğinden mi oluşur? Kim olduğunu bilir mi? Varsa vücuttan ayrıldığında ne gibi durum alacaktır?

İşte cevapsız birçok soru. Deli ilave etti:

– Ancak ben var'ım. Çünkü hiç'im, yok'um. Vücudum mutlaktır. Mutlak vücuttur. Var'dır.

Bundan sonra deli sustu. Her ne söyledimse cevap alamadım. Sonunda sorularımdan bıktı. Arkadaşına:

– Haydi gidelim. Bu hayvan bizi zevkimizden alıkoydu. dedi. Kalkıp gittiler. Ne garip durum. Mükemmel eğitim görmüş olmak iddiasında bulunan bir insana acınacak halde olan bir deli "hayvan" diyordu!

... kasabasında üç gün kaldık. Bu üç günü arkadaşların şikâyet ve ısrarına rağmen tartışmadan kendinden geçmiş bir halde geçirdim. Trene bindiğimiz zaman, arkadaşlardan biri benimle bir şeyler konuşuyordu. Ben ise onun

sözlerine hiç önem vermeyerek, kendi düşüncelerimle dertleşiyordum. Bir aralık arkadaşa farkında olmadan:

– Acaba ben var mıyım? dedim. Kahkahayı kopardı:

– Rakı yetiştirin. Raci çıldırmak üzere. dedi.

Dönüşümüzün ikinci günü idi. Kahveye gitmek üzere mezarlığın önünden geçiyordum. Alışılmışın dışında kapısı açıktı. Bu şanstan faydalanmak için kalbimde büyük bir arzu duyarak mezarlığa girdim. Birkaç yüz senelik büyük ağaçların gölgesinde yürümeye ve terk edilmiş kabirlerde büyümüş ve ölü kokusu saçan iri otları çiğnemeye başladım.

Mezarlığın ortasında yuvarlak bir çizgi üzerine dikilmiş birtakım ağaçlar dikkatimi çekti. Biraz oturmak için o tarafa gittim. Bu ağaçlar birbirlerine bitişik yapılmış ve büyük bir aileye tahsis edilmiş mezarların çevresindeydi. Ağacın birine dayandırılmış, yarısı hasırdan, yarısı tahta parçalarından yapılmış bir kulübe gözüme ilişti. Terk edilmiş olduğunu sanarak kapısını açacağım sırada, içinden eski püskü elbiseler giymiş biri çıktı.

Elli yaşlarımda olduğu sanılan bu adamın başımda yeşil bir takke vardı. Kırk elli kadar ayna parçası takkeye yapıştırılarak başlık süslenmişti. Birçok kumaş parçası yamanarak gökkuşağının renklerini andıran rengârenk yırtık cübbesinde de ayna, teneke gibi şeyler dikilmiş ve yapıştırılmıştı, öyle bir durumda idi ki bu adamı görüp de daha doğrusu elbisesine bakıp da gülmemek elde değildi. Ancak üzerime çevirdiği bakışında o kadar hoş bir yumuşaklık ve alçak gönüllülük, yüzünde de o kadar üzüntülü bir donukluk vardı ki haline gülmediğim gibi, kendisine doğru bir adım attım. Kıyafeti ile tam bir zıtlık oluşturan bir ciddiyetle, yavaş ve tatlı bir sesle:

– Hoş geldiniz, nurum! Buyurunuz! dedi ve kulübesinden çıkardığı bir hasır parçasını yere serdi. Oturdum. Kulübeye yaslanmıştım, ön tarafımızda on beş kadar kaim taşlı ve güzel bir yazı türü olan sülüs yazı ile mezarlar, her iki yanımızda da sık dikilmiş ağaçlar bulunuyordu. Kulübenin sahibi bir defa daha içeri girdi. Mangal hizmeti gören bir çömlek getirdi. Bir daha içeri girdi. Eski bir kahve kutusu, bir cezve, iki fincan, bir ibrik, bir tütün tabakası birkaç teneke kutu çıkardı. Kuru otlar ve çöplerle yaktığı ateşe cezveyi koydu. Tekrar:

– Hoş geldiniz safa geldiniz nurum. Nasılsınız? İyisiniz dedi.

– Allah’a şükür hamdolsun! dedim.

Bu adamın ciddiyeti ile kıyafeti arasındaki zıtlık beni şaşırtmıştı. Tekrar söze başlayarak:

– İsminiz nedir? dedi.

– Ahmet Raci.

– Ahmet Raci mi? (Gülerek). İnsanlığın ismini almışsın, nurum. İnsanoğlu o kadar güçsüz, zayıf ve muhtaçtır ki hayatını rica ile devam ettirir. Raci demek insan demektir.

Bu dervişçe sözler üzerine bir kat daha şaşırdım. Ben de sordum:

– Sizin isminiz nedir?

– Benim adım çoktur. Her yerde bir isim ve sıfatla anılırım. Üzerimdeki aynalardan dolayı burada (Aynalı Dede) adı ile anılırım. Ama sen istersen (dem Baba) de.

Biraz düşündükten sonra ortaya çıkan isteğimi durduramayarak dedim ki:

– Azizim, erdem sahiplerinden olduğunuz açıkça belli oluyor. Böyle iken erdeminizi bu garip kıyafet altında gizlemenizin sebebini anlayamıyorum.

– Oysaki bu pek basittir. (Kahveyi pişirerek fincanımı doldurduktan sonra) Herkes süse meraklıdır. Herkes fazla para harcayarak çeşit çeşit elbiseler yaptırıyor. Ben de bu çeşit elbiseden zevk duyarım.

Bu cevap hem akla yatkın, hem değildi. Düşündükten sonra, kendimce bunu doğru bulmadım. Kendisine fikrimi söyledim. Cevap verdi:

– Bu davamı mantıklı bulmuyorsunuz. Bu ise doğru değildir. Elli yaşında bir adamın on beş bazen yirmi kuruşa alıp boynuna taktığı ve ismine boyunbağı dediği bir yuları makul gördüğünüz halde kulağıma taktığım ayna parçaları neden mantıklı olmasın. Kabul edelim ki her ikisi de insanlığın bilgisizliğine, deliliğine kanıt oluştursun, bu şekilde bile benim deliliğim daha parlak ve mantığa daha uygundur.

Birdenbire aklıma parlak bir fikir geldi. Mecnun kıyafetine girmiş bir filozof olma olasılığı bulunan Aynalı Dede ile ciddi konular hakkında görüşmek istedim ve dedim ki:

– Sultanım, sen viranede terk edilmiş bir hazinesin. Ben ise felsefeye susamış bir çaresizim. Lütfen faydalanmama izin verir misin, ver elini öpeyim.

– El öpmek niçin? İstersen konuşalım. Yalnız sözden ne çıkar! Kim bilir şimdiye kadar kaç hayvan yükü kitap okudun. Ne anladın? Hiç, değil mi? İnsanların bilgisi nedir? Bencillik ve zevklerinin ihtiyacı olan sanatlara ait şeylerdir. Ancak hak ve gerçekle ilişkili ne bilirler? Hiç! Akla ait denklem ile hakkı açıklamak mümkündür. Fakat bilmek, anlamak mümkün mü? Ne konuşalım? Harf dizisi ile felsefenin esası bilinir mi?

Bu halde tuhaf bir durum hissediyordum. Koca bir medeniyetin, yedi bin senelik insanlığın çalışma ürünü olan bilgiyi küçük gören bu garip kıyafetli mecnunun sözlerindeki büyüklük, bana fazlasıyla bir küçüklük vermişti. Çok alçak gönüllü ve çok küçülmüştüm. Ağzımı açmaya cesaret edemeyerek gözlerimi, merhamet ve yardım dilercesine kendisine diktim. Gülerek dedi ki:

– Yorucu varsayımları bırakalım da biraz kendimizden geçelim, olmaz mı?

Aynalı Baba ile birer kahve daha içtik...

İLK GÜN

Niburna, niyurna?!..

(Buda Gotama)

YOKLUĞA DOĞRU

Sıcak kahvelerimizi içtikten sonra Aynalı Baba kulübesinden uzun bir ney çıkardı. Hafif ve hoş bir şekilde çalmaya başladı. Bu ses bana, mezarlığın gizemli sessizliğiyle birleştiğinde, anlamını veremediğim garip bir zevk veriyordu. Yüre-ğimden bazen hüzün taşıyan, bazen sevinçli ahlar çıkaracak kadar gittikçe şiddetlenen bu tuhaf zevkte, kahvenin de tesiri vardı. Kendimde acayip değişiklikler hissediyordum. Sanki taşımaya mahkûm olduğum ağır bir yük üzerimden alınmıştı. Kendimde büyük bir hafiflik duyuyordum. Aynalı Baba, ney ile taksimini bitirdikten sonra hafif, tok ve kalın bir sesle okumaya ve sonradan ney ile çalmaya başladı.

Okuyordu:

Bu kötü mülküne ibretle nazar kıl, ey can!

Gafleti eyle heba, hali değildir meydan.

Hani Sultan Süleyman, hani İskender Han?

Sad-hezar ömrü sürur ile geçir sen bir an

Ne güle, bülbüle baki, a gözüm bağ-ı cihan.

Kime yar oldu, istediğince felek-i devr-i zaman.

Bu gazelde ne garip bir etki vardı. Aynalı Baba bu parçayı bitirip de neyi üflemeye başladığı zaman gözlerimden yaş akıyordu. Bunlar hasret ve keder gözyaşları mı idi? Yoksa aşk ve zevk gözyaşları mı? Bilmem. Yalnız çok üzüntülüydüm. O durumda manevi ve vicdani halimi açıklamak mümkün değil... Baba okuyordu:

Tamah ve hırsa uyup nefs ile makhûr olma,

Rahatın boşunadır, nam-ı meşhur olma.

Sohbet-i arif-i billaha eriş, dûr olma.

Saltanat-ı mesned-i dünya ile mağrur olma!

Kendimden geçme derecesine gelmiştim. Baba'nın sesini pek yavaş ve sanki uzaktan geliyormuş gibi duymaktaydım. Ney, hayret edilecek bir

güzellik kazanmıştı.

Algılarım oldukça zayıflamıştı. Sesi sanki çok uzaktan geliyordu. Yavaş yavaş duygularımdan, daha doğrusu dış görünüşümden sıyrılmaya başladım. Bir şey görmüyor, duymuyordum. Bir süre uykuya yakın bir halde kaldım. Bu durum çok sürmedi. Beynimde şimşekler çakarak aklım çalışmaya başladı. Gerçekte bir şey hissetmezken kendimi acayip bir dünyada görmeye başladım. Boş derinliklere dalmıştım. Gözlerim kapalı olduğu halde görüyordum... Görüyordum ki memleketimize benzemeyen bir yerde bulunuyordum. Bu yer bir çöl gibi fakat daha önce görmediğim bilmediğim birtakım otlarla örtülüydü. Sazlıkları andıran uzun otlar arasında değişik hayvanlar geziniyordu. Bunların bir kısmı yırtıcı, yok edici hayvanlardı. Fakat ben onlardan korkmuyor, çekinmeden yoluma devam ediyordum. Ara sıra bana bir şeyler anlatan bir de arkadaşım vardı. Yalnız kendisini göremiyordum. Bir şey sormak gerekirse soruyor ve cevabını alıyordum. Saatlerce yürüdük. Sonunda yoruldum. Esirim olan arkadaşıma nerede bulunduğumuzu, nereye gittiğimizi sordum:

– Hindistan'dayız. Yokluk Tepesi'ne gidiyoruz, dedi.

Cevabına şaşırmadan ona uyarak yoluma devam ettim. Bir süre sonra karşımıza bir dağ çıktı. Yüksek, çok yüksek bir dağdı. Bir süre daha yürüdükten sonra dağa kavuştuk. Gümüş gibi parlak bir derenin kenarında bir kulübe göründü. Arkadaşım oraya doğru gitmemi söyledi. Kulübeye gittim. İçinde genç bir adam vardı:

– Ne istersin, dedi. Ben ne istediğimi bilmiyordum. Arkadaşım cevap verdi:

– Yokluk Tepesi'ni ziyarete getirdim. Lütfen rehberi olun, dedi. Genç adam, durumdan hoşnut bir ifade ile bana baktı. Elimden tuttu ve:

– Gel! dedi. Bir ağacın gölgesinde oturduk. Bana dedi ki:

– Yokluk Tepesi'ne insan türünün binde, yüz binde biri çıkamaz. Çünkü oraya çıkmak için kendine hâkim olmalıdır. Bir kalpte şüphe olursa yollarda kalır. Oraya canlı cenazeler çıkabilir. Sen kendinde öyle bir kuvvet buluyor musun?

Anlattıklarının aksine çaresiz ve sabırsız bir adam olduğumu, yalnız bir arzum bulunduğunu söyledim.

– Yazık! dedi. İnsanların çoğu böyledir. Hele bir deneyelim, belki başarılı oluruz. Beni yine elimden tutarak tekrar kulübeye götürdü.

– Bugün burada misafirsin. Yarın güneş doğarken serinlikte tepeye çıkarız. Şimdi zamanımızı boşa harcamamak için biraz konuşalım, dedi. İsmimi sordu:

– Raci! dedim.

Kendisine büyük bir saygı duymaya başladığım bu kişiye ben de utana, sıkıla, ismini sordum:

– Buda Gavsama Şakyamuni! cevabını verdi.

İnsanoğlunun en büyüklerinden biri olduğunu almış olduğum eğitimden, tarihten ve bazı değerli eserlerinin araştırmasından anlamış olduğum "Buda"nın huzurundaydım. Saygı ile ayağa kalkarak elini öpmek istedim. Engel oldu:

– Benim içinse, ben hiçim. Bence saygı ile hakaret eşittir. Senin içinse kalbinden doğan sevgin yeterlidir, dedi.

Ertesi gün belirttiği zamanda yola çıktık. Buda elimden tutuyordu. Yokluk Tepesi'nin etekleri yeryüzünde, daha doğrusu yeryüzünü basit bir bakışla seyrederken görülemeyen bir güzelliğe sahipti. Çıktığımız yolun her iki tarafı eşi ve benzeri bulunmayan yeşermiş çeşitli çiçeklerle doluydu. İnsanı kendinden geçiren hoş bir koku etrafa yayılmakta, gül fidanlarını dostluk evi edinmiş bülbüllerin sesleri ve şarkıları, insanın kalbini titretmekteydi. Üzerinde yürüdüğümüz yol, çok ince ve altın gibi parlak, pamuk gibi yumuşak bir kum ile örtülüydü. Bunun her iki tarafından akan güzel ve küçük ırmakların şırıltısı, sevgilisinin buluşma sırasında aşkına söylediği kesik, heyecan dolu, titrek ve neşe arttıran sözler gibi kulağı ve kalbi okşuyordu. Yükseldikçe, seyrettiğimiz güzellik artmaktaydı.

Sonunda bir köşke, daha doğrusu ufakça bir saraya geldik. Bir taraftan bulunduğumuz yükseklik, diğer taraftan hava, beni oldukça acıktırmıştı. Köşkün kapısından içeri girer girmez en nefis yemeklerden etrafa yayılan kokular, koklayanda güzel duygular uyandırıyordu. Büyük bir odaya girdik.

Ortasında bir masa kurulmuş, üzerinde altın tabaklarla insan sanatının ortaya çıkardığı ne kadar çeşitli yemek varsa hepsi konulmuştu. Bana kalsa, hemen masaya oturup açlığımızı gidermek gerekti. Fakat Buda elimden tutuyor ve kulağıma:

– Yokluk Tepesine çıkıyoruz. Bu yemeklerden yersen buradan dönmen, benden ayrılman gerekir, diyordu.

Şiddetli açlığıma rağmen bu emre uydum. O nefis yemeklerin karşısında bir saat oturduk. Buda susuyordu. Ben ise birtakım garip duyguların etkisi altında güçsüz kaldım. Bu kişinin canlı ve yiyip içmeğe muhtaç bir insanı melek gibi aç tutmak gibi bir girişimde bulunmasına içimden itiraz ediyordum. En sonunda birdenbire:

– Haydi gidelim. Yeteri kadar dinlendik, dedi.

Saraydan çıkacağımız sırada cennet hizmetçisini andıran bir genç karşıma çıktı. Elinde altın tepsi içinde üç tane kristal kâse ve bunların birinde su, diğerinde şarap, üçüncüsünde şerbet vardı. Genç:

– Efendim, çıkılacak yer, daha çok uzaktır. Yemek yemediniz. Hiç olmazsa bir şey içiniz, dedi.

Nazikçe ve adeta yalvarırcasına ileri sürülen bu teklife hemen uyarak şarap kâsesini elime aldım. Genç sevinç ve mutlulukla yüzüme bakıyor, sihrin parlayan güzelliğini andıran tatlı bir gülümseme, parlayan yanaklarına göz kamaştırıcı bir dalgalanma veriyordu. Kâseyi dudaklarıma değdireceğim sırada Buda elime vurdu. Kâse yere düştü. Bir şey söylemeyerek elimden tuttu. Çıkıp yolumuza devam ettik. Görünmez bir ses geliyordu. Bu ses o kadar güzeldi ki yanında Davut’un sesi yalancı bir sabah gibi idi. Okuyordu...

Yürü ey boş gezen, yürü, durma yürü.

Koymasın rah-ı visalden seni ezvak-ı misal.

Bu bedayi’, bu letaif, heme rü’ya vü hayal.

Yürü ey zair-i biçare yürü, durma yürü.

Yürü ki nüzhet-i vuslatta teali göresin.

Yürü, aslında fena bul, budur etvar-ı kemal.

Yürü, alayişi terk et içesin ke’s-i visal.

Yürü ki saha-i hiçide tecelli göresin.

Bu sesin güzelliğinden gözlerimde hüzün ve zevk yaşları görünür bir şekilde akarken yolumuza devam ettik. Geceyi çimenler üzerinde geçirdik. Rüyasız, hayalsiz derin bir uykuya dalmıştım. Ertesi günü sabah erkenden yolumuza devam ettik. Öğlen vakti karşımızda bir saray göründü. Bu saray ancak hayallerin son aşaması olarak görülebilen binalardan biri, yani hayal kurmanın en son örneğiydi.

Her ne yapılırsa yapılsın bundan daha güzel, daha mükemmel ve süslü bir bina gerçekleştirilemez, hayali bile düşünülemezdi. O tarafa doğru yöneldik. Sarayla aramızda beş on adım kaldığı zaman kapısı kendi kendine açıldı. Buda dedi:

– Bu saray, insanların ayaklarının kaydığı yerdir. Bu saray, insanoğlunun sınav yoludur. Mertlik ve azmin sağlam ipine yapışanlar bu yolu geçerler. İlerisi Yokluk Tepesi’dir. Yalnız, burada ki cana can katan gösterişe kapılanlar, acı ve üzüntü dolu Cehennem vadisine düşerler. Burası arzu ve emel Cenneti, sonu ve başlangıcı olmayan bir yokluk alanıdır. Burası boş gösterişi ile dolu bir saray, her misafirini işkencelerle yok eden bir misafirhanedir; ilerisi zevk ve özgürlük boşluğu, birlik ve gerçek dünyadır. Burada kalanın yeri inleme ve ah çekme köşesidir. İleriye giden, makamdan uzaklaşmış dert ve sıkıntıdan kurtulmuştur. Burada kalan, arzu ve isteğe, hırs ve tutkuya esirdir. İleri gidenin tahtı sonsuz bir boşluk ve evreni dolduran sahadır. Cesur ol! Aldanma! Azimli ol! Ben burada seni bekliyorum. (İçindeki türlü güzellikler insanın başını döndüren sarayın kapısını işaret ederek) Haydi gir! dedi.

Hava garip bir şekilde serin ve temiz kokularla dolu idi. Her tarafta zümrüt gibi yemyeşil çimenler, parıltılı renklerde çiçekler, yolları çakıl taşı büyüklüğünde çeşitli renkte mücevherlerle donatılmış bahçeyi geçerek sarayın kapısına ulaştım. Yirmi otuz kadar güzelliğine kusur bulunamayacak, hayal dünyasında bile eşi benzeri pek az olan cennet kızları tarafından karşılandım. İkisi protokol işlerini yerine getiriyordu. Derin bir saygı ile bir odaya götürüldüm. Sarayın süsünden, kızların eşsiz güzelliğinden, hele kollarıma girenlerin benzeri bulunmayan güzellik ve çekiciliklerinden şaşırmış, aklımı kullanamaz duruma gelmiştim.

Bir taraftan üzücü ve kederli sözler söylemekte, diğer taraftan kuşların ötüşü ya da bir perinin arzuları uyandıran sesleri ile sohbet etmekte olan kızlardan biri ateş sıcaklığında ki kavrulan dudakları ile bir kâse uzattı. Düşünme gücüm olmadığı halde içtim. Buz gibi soğuk ve bildiğim tüm içeceklerden daha güzel ve lezzetliydi. Sanki yeni bir hayat buldum. Ardından çeyiz sandığı gibi süslü sandıklar getirildi. İçlerinde süslü ve yumuşacık ipek havlular çıkarıldı. Hizmetçilerim zarif ve yumuşacık elleriyle elbisemi çıkarmaya başladılar. Odaya bitişik bir salona, oradan da bir banyoya sokuldum.

Hepsi çıplak birçok güzel karşıladı beni. Bunların vücutları o kadar mükemmel ve ateşli idi ki bu çıplak güzellik heykelleri arasına melekler girse ihtiras ve tutku sahibi olurlardı. Tamamen çeşitli renkli taşlardan yapılmış olan hamamın göbek taşına serilmiş bir yatağa yatırıldım. Hurilerin zarif elleri altında vücudum titrerken kadın tellaklar şeklinde ortaya çıkmış olan bu eşi ve benzeri bulunmayan heykellerin zarif temasları altında fazlaca yorulmuş olan vücudum büsbütün uyuşarak tatlı bir uykuya daldım. Uyandığım zaman hamamın sıcak bir köşesine getirilerek iyice yıkandım. Arkasından soğuk su ile de yıkandım. Yorgunluğum geçmiş ve vücudum dirilmişti. Hayat ve kuvvet pınarı vücudumda çağlamaya başladığında hamamdan çıkarıldım. Kralların sultanların kalacağı şekildeki harika bir odaya getirildim. Abanoz ağacından yapılmış bir masaya gümüş bir tepsi kondu. Sofra kuruldu. Dünya yemeklerinin hiçbiri ile karşılaştırma kabul etmeyecek kadar lezzetli yemekler getirildi. Melek yüzlülerden biri kristal bir sürahi getirdi. Bir kadeh şarap sundu. Bir grup kız, ellerinde müzik aletleri ve harika sesleri ile tatlı şarkılar okuyorlardı. Bu eğlenceli birliktelik bir saat kadar devam etti. Sevincim son noktasına gelmiş, arzularım şaha kalkmış ve şehvetin azgınlığı ile bir canavar kesilmişti. O sırada içeriye bir kız girdi. Ellerini göğsünde kavuşturarak karşımda durdu:

– Efendim, özleyen peri sevgiye kavuşmalıdır. Günlerdir gözyaşları ile yolunuzu beklemekteydi. Buyurunuz, dedi.

Koluma girdi. Sarayın ikinci katına çıkardı. Bir odaya sokarak kapısını kapattı. Arzulu gözyaşlarıma yüzünü gösteren güzellik perisini görür görmez, hayretimi ve şaşkınlığımı göstermekten kendimi alamadım. Dünyada gördüğüm en güzel kadının güzellik perisine oranı, adi bir mumun, nur saçan güneşe oranı gibiydi.

Gözlerim kamaştı, karardı. Dizlerimin bağı çözüldü. Gözlerinden çıkan arzu ışığı o kadar çekici, dudaklarındaki gülümseme o derece arzu uyandırıcıydı ki heyecanımın şiddetinden ayağa kalkmağa gücüm yetmeyerek sürüne sürüne yatağın yanına kadar gittim. Merhamet dilercesine, dilenerek nemli gözlerimi o eşsiz güzele çevirdim. Buluşma perisi erguvan rengindeki tüllerle süslü bir yatakta yatıyordu. Gümüş gibi vücudu yalnız ince bir ipek gömlekle gözlerden gizlenmiş, daha doğrusu ayın etrafındaki parlak daire ile örtülmüş bir ışık parçasıydı.

Bu ince ve hafif perde, eşsiz bir güzellik gösteren o vücudu örtmüyor, o melek yüzlüyü arzu ile seyredilmekten gizlemiyordu. Gözlerindeki istek ışığı çoğaldı. Dudakları arzu ve isteği belli eden can alıcı bir titreme ile titremeye başladı. Al yanağı hırs ve şehvet ateşi ile bir kat daha kızardı. Kollarını açtı. Siyah saçları derin bir aşkla titreyen gümüş gerdanını sardı. Ancak birbirine zıt olan şeylerin bir araya gelmesi ile meydana getirebilecek bir güzellik abidesi ortaya çıktı. Kollarını açtı:

– Gel, gel! dedi.

Ben muhtaçlığımı belli eden bir sesle kucağına atıldım. O nurlu vücudu kollarımla sardım. Parlak yanaklarını ve titreyen dudaklarını öptüm. Bu birleşme bir an sürdü. Bir an... Gök gürlemesi gibi bir ses, yeri göğü yırtarcasına inletti. Korkunç bir zelzele sanki dünyayı ters çevirdi. Yere düşen bir yıldırım sarayı salladı. O büyük bina bir avuç toprak yığını gibi eridi. Yıkıldı gitti. Korkumdan gözlerimi kapadım. Sevgilime sarıldım. Gözlerimi açtığım zaman kendimi çirkin bir cadının kucağında buldum. O kadar iğrenç o kadar pis idi ki hayret ve nefretle dolu acı ses çıkararak boynuma sardığı kollarını açarak, kendimi kurtarmaya çalıştım. Baykuş sesini andıran kahkahaları salıverdikçe ay şeklini alan çenesi, kartalın gagasına benzeyen burnuna bitişiyor, bu iki çengel birbirinden ayrıldıkça pislik çukuruna benzeyen ağzı açılıyor, sararmış uzun dişleri görülüyordu. Ben kendimi kurtarmaya çalıştıkça cadı olanca kuvvetini kollarına verip bırakmamaya çalışıyor ve şöyle diyordu:

– Nankör! Az önce ayaklarıma kapandığını ve tattığın eşsiz birleşme zevkini unuttun. Bir süre sonra ben yine o şekli alacağım.

Sonunda bin bir zorlukla cadının elinden yakamı kurtardım. Sarayın yerinde bir çöplük ortaya çıkmıştı. Önceden her biri birer huriye benzeyen

yardımcıların her biri şimdi birer cadıya dönüşmüştü. Beni kovalamaya başladılar. Ellerine düşmek korkusu ile koşuyor, neredeyse uçuyordum. Nihayet yorgunluktan güçsüz düştüm. Cadılar beni takip etmekten vazgeçmişlerdi. Düşünmeye başladım. Etrafıma bakındım. O zümrüt gibi çimenlerin yerinde dikenler, bülbüller yerinde kargalar, baykuşlar, altın kumların yerinde siyah ve sivri taşlar görüyordum.

Aklıma geldi. Beni kapının yanında bekleyecekti. Oysa ne kapı kalmış, ne Buda görünmüştü. Yavaş yavaş dağdan inmeye başladım. Açık bir alana gelmiştim. Karşımda ulu bir topluluk belirdi. Meydanın kuzeyinde altından bir taht kurulmuş, tahtın üstünde başında altın bir taç, elinde kıymetli taşlarla süslenmiş bir baston, üzerinde kıymetli elbiselerle Buda oturuyordu. Etrafı süslü ve parlak elbiseler giyinmiş, başları ululuk taçları ile süslü insanlarla çevrilmişti. İki kişi kollarımdan tutup huzuruna götürdüler. Buda büyük bir ağırbaşlılıkla ayağa kalktı. Kolunu bana uzattı. Şahadet parmağı ile işaret ederek:

– Ey sözünde durmayan insan, ey adam, ey kadın biçiminde insan, yazık sana! Sözünde durmadın. İstenen noktaya varamadın. Varlık sarayına girmedin. Mutlak birleşmeye ermedin. Çünkü Yokluk Tepesi’ne çıkmadın. Ey kendini bilmez. İn bu yerlerden git! İn! Karşısında diz çöktüğün, varlığını ve ruhunu teslim ettiğin çirkin yüzlü cadıya, dünyaya git! Sen insanların sevinci değilsin. Sen bu evrenin insanı değilsin. İn git! Arzu ejderhası ciğerlerini yesin. Git, git ki ihtiras akrepleri Nemrut gibi beynini kemirsin. Git, git ki pis dünyadan bir köpek eksilmiş olmasın. (Üzüntülü olarak) Git git ki mert insanların gül bahçesi dolmasın. (Kızarak) Git ey namert! İn!.. İn... İn!

Buda eliyle taşlara emredici bir işaret yaptı. Bulunduğum yerde taş, toprak, ot, her ne varsa bir yıldırım hızı ile yokuş aşağı su gibi akmaya başladı. Sonunda bir uçuruma geldik. Ve karanlık bir uçuruma doğru düştüm. Bir ıstırap ve üzüntü inlemesi, ümitsiz feryat, ciğerlerimi paralayarak boğazımı yırtarak ve titreyen dudaklarımı acıtarak çıktı.

Gözlerimi açtım. Aynalı Baba’nın güleç ve yumuşak yüzü, mahzun gözleri gözlerime ilişti. Elindeki maşrapayı verdi. İçtim. Yeni pişirmiş olduğu sıcaklığından ve dumanından anlaşılan sade kahveyi sundu:

– Evladım, Yokluk Tepesi’ne yükselmek kolay değil. Kolay değil... dedi.

Kendimde olmayarak ayaklarına kapandım. Ertesi günü yanına huzuruna gelmek üzere izin istedim.

– Ben bu memlekette bulundukça aramızdaki macerayı kimseye açmayacağına söz ver, dedi. Verdim, izin verdi.

İKİNCİ GÜN

EY YARATANIN NURU

ZULMEDENLERİ MAHVET

Mezarlıktan çıkıp eve gittim. Annem şaşkın bir haldeydi. Her gece beni sarhoş görmeye alışmıştı. Geceleri eve her zaman sabaha karşı gelirdim. Hasta olmadığıma annemi inandırdıktan sonra beni kendi halime bıraktı. Hayallerimi düşünerek vakit geçiriyordum. Erken uyudum. Ertesi günü erkenden çarşıya gittim. Birkaç küçük tencere tabak, sahan, kaşık, bir mangal ve bunlara benzer lüzumlu eşya ile yağ, pirinç, kahve gibi şeyler aldım. Erkence mezarlığa gittim. Aynalı Dede kulübesinin önünde oturuyordu. O‘na vermek istediğim hediyeleri kabul etmedi. Kahve pişirdi, kahvelerimizi içerken bir süre sohbet ettikten sonra yemek yedik. Yemekten sonra üzerimize çöken ağırlığın etkisi ile biraz uyuduk. Sonra kahvelerimizi içtik. Dede ney’ini aldı. Önceki gün olduğu gibi ince sesi ile gazel söyleyerek ney’i üflemeye başladı. Okuyordu:

Bu şuûn, alem,

Bi sebat ü bi kadem

Nerde Havva, Adem?

Varsa aklın ey dedem.

Dem bu demdir, dem bu dem!

Dem bu demdir, dem bu dem!

Yad-ı mazi bahşeder

Hayfü alam ü keder

Olma meşgûl-i kader

Kimse kalmaz hep gider.

Dem bu demdir, dem bu dem!

Dem bu demdir, dem bu dem!

Sen gibi bir saile

Hayf değil mi gaile?

Olma meşgul hal ile

Derd-i istikbal ile
Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir, dem bu dem!

Bu hayatta yok vefa,
Her günü derd ü cefa,
Ey müştak-ı safa,
Ömrünü etme heba,
Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir, dem bu dem!

Kim bilir edhem imiş?
Bilmeyen sersem imiş,
Gayesi bir dem imiş,
Ma'dası hem imiş,
Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir dem bu dem!

Biraz sonra neyin sesi hafif ve hoş bir tını halini aldığı sırada dalmışım. Yeni bir yer görmeye başladım. Mecusiliğin kurucusu Zerdüşt'ün yaşadığı şehir olduğu söylenen Belh şehrinde bir evde bulunuyordum. Yatağımdan yeni kalkmıştım. Odama bir kadın girdi. Bu benim karımmış. Benimle Farsça ile Sanskritçe arası bir dil ile konuşuyordu. Garip olan şu ki ben de bu dili tamamen biliyordum, iki şahıstan meydana gelmiş bir insandım. Hem bendim, hem binlerce sene evvel yaşayan bir İranlı. Kadın dedi ki:

– Geç kalıyorsunuz. Artık elbisenizi giyiniz bayram şenliğini zamanında izleyebilesiniz.

Önce kahvaltımı yapıp karnımı güzelce doyurduktan sonra elbiselerimi giydim. Elbisem, sırtıma geçirdiğim şaldan uzun bir gömlek ile belime sardığım bir kuşaktan ibaretti. Başımda sivri bir külah. Sokağa çıktım. Bir insan kalabalığı, heyecan ve telaş içinde yürümekteydi. Ben de onlara uydum. Sokakları dolaşa dolaşa bir meydana çıktık. Binlerce, yüz binlerce

insan toplanmış, meydanın tam ortasında büyük bir çadır kurulmuştu. Nereye geldiğimi, ne olacağını bilmediğimden yanımda bulunan adamlardan birisine sormaya mecbur oldum. Bana:

– Bugünden itibaren kırk gün bayram şenlikleri yapılacak. Şimdi tellallar gelecek ve herkesi sınava davet edecek. Herkes birer birer Zerdüşt'ün huzuruna gidecek. Kim doğru olan cevabı verip doğru sözü söylerse gerçeğin gösterisine izinli sayılacak. Alnına refah ve mutluluk çizgisi çekilecek. Doğru olan cevabı veremeyen kim olursa bu gösteriyi izleyemeyecek. Alnına kaderinin kötü olacağını belirten bir çizgi çizilir. Ancak güzel bir iş ve harekette bulunursa o çizgi kaybolur. Çoluk çocuğu, akraba ve dostları sevinçlerinden düğün yaparlar, dedi.

Ben hiçbir şey bilmediğim için doğal olarak bu soru cevap olayına katılmayacaktım. Alnıma şanssızlık çizgisi çizilecekti.

Geldiğime pişman oldum. Evime dönmeye karar verdim. Daha önce konuştuğum adama fikrimi açtım:

– Sakın, gideyim deme! Çünkü gelmeyenlerin, gelip sınava katılmayanların alnına kötü kader yazısı yazılır, dedi.

Bu zorunluluk karşısında en kolayı olarak sınava girmeyi kararlaştırdım. Tellallar çağırmaya, herkes birer birer ve bir düzen içinde çadıra yaklaşmaya başladı. Benim yerim çadıra çok uzak olmadığından bir saat içinde kapısına vardım. Bir kapıcı herkesi teker teker çadıra sokuyordu. Sıra bana geldi, içeri girdim. Zerdüşt yüksek bir tahtta oturmuş, başında altından yapılmış bir taç, üzerinde çok kıymetli bir kaftan vardı. Etrafında kırk kadar ihtiyar, saygı belirtisi olarak elleri göğüslerinde, ayakta duruyorlardı. Meclisin büyüklüğünden ve yüceliğinden şaşırdım, kaldım. Cahillik ile utangaç ve ayıplanmış bırakılmamam için içimden duaya başladım. Zerdüşt sordu:

– Nereden geldin?

Kalbimden gelen bir sesle şu cevabı verdim:

– Sebep ve hikmet sorulmaz Allah'tan!

– Niçin gönderildin?

– Allah nur ile zulmü ayırmak, nur ile adil, zulüm ile ezici olmak istedi. Nuruna (Ben), zulmünden ayrıyım zulmü benden başkalarına dedim.

– Nuru ne, zulmü ne?

– Nuru iyilik için zalim olan Ehrimenle dövüşen Hürmüzdür.

– Hangisi galiptir?

– Şimdi her ikisi eşittir. Ne Hürmüz Ehrimen’e, ne Ehrimen Hürmüz’e üstünlük sağlayamaz.

– Bu zıtlık, karışıklık nedir, sonu ne olacak?

– En sonunda Hürmüz Ehrimen’e galip gelecek. Yeryüzü hep nur olacak.

– Sonra ne olacak?

– Allah hep ben diyecek, benden başkası demeyecek.

– Sen kimsin, kiminsin?

– Ben nurun yanında olanlardanım, Hürmüz’ünüm.

Zerdüşt ellerini kaldırdı:

– Allah seni nur etsin, dedi.

Alnımda, iki kaşımın ortasına kadar inen yemyeşil bir çizgi belirdi. Zerdüşt’ün yanındaki ihtiyar ulular:

– Allah mübarek etsin, Allah mübarek etsin, dediler.

Huzurdan çıktım. Alnımdaki yemyeşil çizgiyi gören halk sonsuz bir saygıyla kalabalığı yarmakta, bana yol açmaya uğraşıyorlardı. Çadırın kapısında, yanıma arkadaş verilen rehberin yardımı ile meydanın bir tarafında hazır bekleyen atlara bindik. Doğu tarafında görülen zümrütlü tepelere doğru gittik. Birkaç saatlik yolculuktan sonra bir kervansaraya ulaştık. O günün kalan zamanını orada geçirdik. Ertesi gün sabahleyin uyandırıldık. Rehberim beni bir odaya götürdü ve dedi ki:

– Çok şiddetli bir savaşa gireceksin. Kılıç, kalkan, gürz gibi savaş aletlerini kullanmakta yeteneğin var mıdır? Gel seninle bir deneme yapalım.

Rehberimle beraber girdiğimiz oda çeşit çeşit silahlarla doluydu. Rehberim bana bir zırh giydirdi. Elime bir gürz almamı işaret etti. Ben kendimde büyük bir kuvvet ve yetenek hissediyordum. Gürz oyunlarında ve arkasından kılıç kullanmada olan yeteneğim sayesinde rehberimin takdirini kazandım. Varolan silahların en mükemmellerinden birer takım aldıktan sonra kanatlı atlarımıza bindik. Akşama kadar uçtuktan sonra korkunç bir dağın eteklerine ulaştık. Dağ o kadar yüksekti ki tepesi görünmüyordu. Sanki tepesi gökleri yarmış, bilinmeyen yüksekliklerde kaybolmuştu. Rehberime bu dağı sordum:

– Tepe Dağ! cevabını aldım.

O geceyi dağın eteğinde geçirdik. Güneşin doğması ile beraber atlarımıza bindik. Bu sefer dağın tepesine doğru uçuyorduk. Atlarımızın ilk hızı, her türlü düşüncenin üstündeydi. Sonunda dağın tepesine vardık. Buradan gözlerimize çarpan manzara, insan gözünün görmediği, hiçbir hayalin hiçbir düşüncenin ulaşamayacağı bir şekildeydi. Dünya kadar geniş bir meydan görülüyordu. Bu meydanın sol tarafına denk düşen yarısı, bizim bildiğimiz en karanlık gecelere aydınlık dedirtecek kadar simsiyahtı. Sağa gelen yarısı ise ışığa sönük dedirtecek kadar parlaktı. Aklımız ve duyularımız, şaşılacak organlarımızdan olan gözlerimiz, görme kuvvetini yakan bu ışığa dayanabildiği gibi o cehennemi andıran karanlığın her tarafını da aydınlıkmış gibi görebiliyordu. Sanki mahşer meydanını andıran bu yerde sayılamayacak kadar insan toplanmıştı. Bunların bir kısmı meydanın sağ tarafında yani ışık denizinde, bir kısmı ise zulüm denizinin karanlığında bulunmaktaydı. Ve her ikisinin arası boştu. Bu boşluğun sonunda iki büyük taht kurulmuştu. Bunlardan nur tarafında bulunanın üzerinde Hürmüz oturmakta ve o güzel yüzünden çıkan eşsiz şimşek parıltısı, o nurlar içinde bile görülebilecek kadar parıltılar saçmaktaydı.

Karanlıklar içinde kurulmuş olan tahtın üzerinde, en korkunç yaratıklardan daha çirkin, en çirkin devlerden daha pis yüzlü Ehrimen oturmaktaydı. Ancak bütün bu hayret verici manzaraları olanca yüceliği ve büyüklüğü ile örten, Ehrimen ile Hürmüz'ün tahtları arasında ve her ikisinin başları hizasında, gökte asılı duran bir tahttı. Biz meydana çıktığımız zaman doğruca Hürmüz'ün tarafına yöneldik. Biraz sonra meydanda ortalığı yıkan bir gürültü ortaya çıktı. Her ağızdan:

– Bakınız, bakınız!. Allah'ın emri yere indi, sözleri çıkıyordu.

Gökyüzündeki tahtın üstünde, insan düşünün bütün aşkı ile özlediği güzellikleri alt etmiş bir peri ayaküstü duruyor ve elinde bir küre tutuyordu. Bu kürenin doğusu aydınlık, batısı karanlıktı. Aydınlık ile karanlık arasında (nur ile zulüm arasında) öyle bir denge vardı ki ne nurdan zulme, ne zulümden nura bir geçiş oluyordu.

Sağ taraftaki halk:

–Karanlıkları kaldır, diye bağırdılar.

Ehrimen taraftarları ise:

– Deycur! (Ehrimen) gerçeği göster, diye bağırıyordu.

Bir güzellik eseri olarak, uzak ve yakın her kulağa kadar gelebilen tatlı bir ses ile nur yüzlü peri cevap verdi:

– Bu meydan, adalet ve sınav meydanıdır.

Bunun üzerine herkes derin bir sessizliğe büründü ve her iki taraf alçak gönüllülük ve sessizlikle duaya başladı

Her tarafa hâkim olan sessizlik arasında Hürmüz ayağa kalktı. Şu konuşmayı yaptı:

– Ey insanoğlu! Tanrı sizi kendi gibi nur olmanız için yarattı. Sizi bütün yaratıklara tercih etti... Size her türlü nimetleri sağladı. Ancak sizi nurken zalim karıştırdı. Ruhken cesetle birleştirdi. Böylece nefret ettiği karanlığı, kabul ettiği nur ile kaldırasınız. Ey insanoğlu! Nur benim. Bana gelin. Benim olun. Ben olun. Nurun iyiliklerinden olan güzelliklerle donatın kendinizi. Korkunuz. Hemcinsinizi kendi isteklerinizin önünde tutun. Kin, kıskançlık, nifak, hiddet, düşmanlık, hırs ve haset gibi çirkin zulüm özelliklerinizi benliğinizden atınız. Her durumda tanrıya şükrediniz. Her ne verdiyse onunla yetininiz. Yani bu imtihan yerinden nurdan olan iyilik özellikleri ile gidiniz ki güzellikler âlemi sonsuza kadar sizin yaşadığınız yer haline gelsin.

Hürmüz oturdu. Ehrimen ayağa kalktı. Şu konuşmayı yaptı:

– Ey insanoğlu! Gözünüzü açınız... Var oluşunuzun nedenini iyice düşününüz. Şairce, fakat yalan dolu, sözlere uyup da ömrünüzü boşuna

geçirmeyiniz. Gülünüz, eğleniniz, zevk alınız. Yiyiniz, içiniz. Dünyada yalnız iki istek, iki amaç vardır. Arta kalanı yalandır. Bunun birisi kibir, diğeri arzularınızdır. Bu iki arzuya insanı yönelten benliktir. Bu iki isteğe kavuşmaya çalışınız. Zevkinizi her şeye tercih ediniz. Basit bir zevkiniz için binlerce insan yok olsa bile hiçbir değer vermeyiniz. Var oluşunuzun gereği budur. Doğanın gerektirdiği de budur: Küçük bir kuş, böcekleri, daha büyük kuşlar küçük kuşları yiyor. Büyük kuşları da bazen gıdasızlık, bazen da soğuk mahvediyor. Bir böcek tohumları yiyor. O böcek de başka bir hayvanın gıdası oluyor. O hayvanı da bir diğeri yutuyor. Bir koyun otları yiyor, siz de koyunu yiyorsunuz. Bu âlem birbirini yemek, mahvetmek için kurulmuştur. Her şey birbirinin değişmez düşmanıdır. Birbirinin hırslı dişlerinden ve yem olmaktan kurtulanları da bir gün gelir ecel denilen büyüleyici korkunç yaratık yutuyor... İşte gerçek budur. Konulmuş prensiplere uymayınız. Benliğinizden başka varlık, zevkinizden başka amaç tanımayınız...

Hürmüz bunun üzerine yavaşça ayağa kalktı:

– Ey insanlar! Ehrimen denilen alçak yaratığı, kovulmuş devi dinlemeyiniz. Sözleri yalandır. Gerçek kulluk, kibir denilen yalancı fikre kıyaslandığında büyük bir zevktir. Nice manevi zevkler vardır ki arzu onların yanında nefret edilecek bir şey olarak kalır. Ehrimen'in dediği benlik, hayvana mahsus bir içgüdüdür. İnsanın benliği ahlakın dengesi ile düzenlenmeli ve ahlak benliğe ölçü olmalıdır, insan, doğanın bahçesinde yetişmiş güzel, değerli bir çiçek ise de akıl denilen ruh okşayıcı koku ile diğerlerinden ayrılan bir çiçektir. Hayvanlar âlemini idare eden canlıların çoğu, insana göre değiştirilmiş, bir kısmı ise adeta saptırılmıştır. Dinlemeyiniz... dedi.

Bu defa Ehrimen öfkeli ve sinirli bir şekilde söze başladı:

– Hürmüz yalan söylüyor. Sizi birtakım uydurulmuş kanunların, hayali yasaların kulu, acizlikte ve itaatte en basit hayvanlardan daha aşağı yapmak istiyor. Sizi üç beş günlük zevkinizden de alıkoymayı arzu ediyor. Dinlemeyiniz. Tanrının dalkavuğu olan Hürmüz'ü dinlemeyiniz, dedi.

Bundan sonra her ikisi birbirini yalanlaya yalanlaya sonunda birbirine hücum edecek kadar ileri gittiler. Yalnız onlardan yüksek bir tahtta oturan, elindeki küreyi uzattı:

– Daha sizin zamanınız gelmedi. Boşuna uğraşmayınız. Mücadele size tabi olanlar arasında olacaktır, dedi.

Bunun üzerine Hürmüz:

– Beni seven meydana çıksın, dedi.

Aynı sözü Ehrimen de söyledi. Ben de rehberimle beraber sağ taraftaki kavgacıların arasına katıldım. O geceyi orada geçirdik. Mükemmel bir ikram ve saygı gördük. Ertesi günü, sabah vakti dümbelekler, davullar çaldı. Ehrimen taraftarı bir er, meydana çıktı. Bizim taraftan da biri onu karşıladı. Bu şekilde o gün her iki taraftan yirmi kadar kavgacı ortaya çıkıp birbiri ile savaştı. Bazen Ehrimen'in tarafı, bazen bizim taraf galip geliyordu. Her gün kavga devam ediyordu. Böylece her iki taraftan birçok insan kırıldı gitti. Yedinci günü bizim tarafımızdan çıkan bir pehlivan, akşama kadar karşısına çıkanları yendi. Ehrimen tarafından gelenlerden elli kişi öldürdü. Artık bizimkilerin sevincine diyecek yoktu. Ehrimen'in çıkardığı pehlivanların birer birer yerde serili yattığı görüldükçe bizim tarafta müjde davulu çalınıyor. "Allah mübarek etsin" sesleri göklere çıkıyordu. O gece bizim tarafın casusları ertesi günü Ehrimen'in henüz yenilmemiş pehlivanlarından birinin meydana çıkacağını haber verdiler. Herkes telaş içindeydi. Rehberimle casuslardan birinin çadırına gittik. Casusla uzun uzadıya sohbet ettik. Ertesi gün Ehrimen'in "Nifak" adındaki cadısının meydana çıkacağı anlaşıldı. İşin garibi oradaki bu "Nifak" cadısı, kıyamete kadar yaşamaya mahkûmmuş. Bunu öldürmek mümkün değilmiş, işte herkeste görülen telaşın sebebi buymuş. Ben de fazlaca merak ettim. Sabaha kadar uykumda acayip kavgalar gördüm.

Ertesi sabah davul ve dümbeleklerin sesi ile "Nifak" cadısı meydana çıktı. Heybetli bir pehlivandı. Baştan aşağı çelik zırhlar giymiş büyük bir ata binmişti. Kavga meydanında atı oynatarak:

– Kavgacı nerde? Ben o pehlivanım ki keskin kılıcım nice çelik zırhlı kafaları yarmıştır. Ben o yiğidim ki delici okum nice sağlam göğüsleri delmiştir. Var mı bana karşı çıkacak? Canından bezmiş, dünyasına küsmüş kim varsa gelsin!.. diye nara attı.

"Nifak"ın eline düşenin yok olacağını bildiği halde Hürmüz'e sadık bir pehlivan ortaya çıktı. Bir anda yere serildi. Birbirinin ardı sıra otuz kişi

ortaya çıktı. Otuzu da öldürüldü. Üç gün boyunca “Nifak” ortaya çıktı. Her üç günde otuzar, kırkar kişi öldürerek zaferini kuvvetlendirdi. Dördüncü gece bizim tarafta önemli hazırlıklar görülüyordu. Herkesin yüzünü kaplayan üzüntü kalkmış, yerine ümit ışığı doğmuştu.

Rehberime sordum. Bana:

– Yarın Hürmüz’ün en özel ve en fazla sevdiği kullarından “Muhabbet” pehlivan meydana çıkacaktır. Bu lanetlenmiş “Nifak”la ondan başka kimsenin baş edemeyeceği anlaşıldı. Bu gece Hürmüz’ün vekillerinden “Salah” gelip tavsiyelerde bulunacaktır, dedi.

Gece yarıcı “Salah” denilen yaşlı kişi geldi. Hak ve hakikat uğruna herkesin canını feda etmesi gerektiğini anlatarak insanları bunun için ikna etti. En sonunda düzgün bir dua okudu. Ertesi sabah “Nifak” cadısı ortaya çıktı. Acı acı gülerek:

– Bugün canından bezmiş kimse yok mu? Meydan niçin boş kalıyor? diye bağırdı.

Hürmüz’e bağlı olanların tekbirleri ve gürültüleri ile “Muhabbet” meydana çıktı. “Nifak” cadısı “Muhabbet” pehlivanı gördüğü gibi gözleri öfkesinden kan çanağına döndü:

– Üç gündür seni bekliyordum. En sonunda gelebildin. Ölümüne hazır ol! dedi.

“Muhabbet” pehlivan düzenli ve uyumlu bir nara attı:

– Beni bilen bilsin. Bilmeyen öğrensin ki ben “Muhabbet” pehlivanım. Aslan gibi pençem yürekleri paralar. Kahramanca pazılarım kafaları koparır. Ey “Nifak” Bilirsin ki ben ne zaman meydana çıksam seni tepelerim. Yeter artık ettiklerin. Ölümüne hazır ol! dedi.

Nifak:

– Evet, önce beni yendin. Yalnız bu sefer seni mahvedeceğime eminim, dedi.

Muhabbet ise:

– Sakın bunu umut etme. Muhabbet pehlivan, her zaman “Nifak” cadısını yenecektir, diye karşılık verdi.

Her ikisi birbirlerine karşılıklı olarak hücuma geçtiler. Kılıçları kalkanlarına çarptıkça ateş çıkıyordu. Akşama kadar uğraştılar. Birbirlerine üstünlük sağlayamadılar. Ertesi gün inanılmaz bir azim ve istekle yine birbirlerine hücum ettiler. Yine üstünlük sağlayamadılar. Ancak üçüncü gün, güneş tam tepeye gelmişti ki “Muhabbet”, aslana benzer bir darbe ile “Nifak”ı yere serdi. Hürmüz’e bağlı olanların sevinç sesleri gökyüzüne çıktı. Ehrimen’e bağlı olanların öfkesi âlemi titretti. Sonunda o gün akşama kadar “Muhabbet” pehlivan otuz kişi daha mahvetti. Yedi gün boyunca kavga meydanında karşısında kimse tutunamadı. Yedinci günün gecesi, casuslarımızdan, ertesi gün Ehrimen tarafından çok meşhur bir pehlivanın ortaya çıkarılacağını öğrendik. Gerçekten güneşin doğuşu ile beraber sol taraftan gürültüler koptu. Behrimen tarafından bu sefer meydana çıkan boynu çok uzun, kendisi çok heybetli bir devdi. Sarı bir deveye binmiş ve elinde insan başı büyüklüğünde bir gürz vardı. Meydanı dolaştı:

– Ey Hürmüz’ün dostları bana hanginiz karşı gelecek? Bana “Gazap” pehlivan derler. Şimdiye kadar karşımda sağ kalan pek az kimse olmuştur, dedi.

O gün Ehrimen’in pehlivanının karşısına çıkan “Muhabbet” pehlivan ise devle çarpıştı. Üçüncü günü ikindi vakti bir gürz darbesi ile “Muhabbet”i yere yıktı. Daha ölmemişti ki bu güzel pehlivana acımadan dişleriyle vücudunu parça parça etti. Kalbini kopararak Ehrimen’in önüne attı:

– En büyük düşmanlarımızdan “Muhabbet”in kalbi sizin ayaklarınızın altında sürünsün, dedi.

Bu dehşetli manzara, bu üzücü ölüm, bizleri kalbimizden yaraladığı halde Ehrimen taraftarlarını sevince boğdu. Eğlence Bayramı (Festival) denilen bu garip bayram başlayalı tam otuz sekiz gün olmuştu. Gazab’ı bizim taraftan henüz yenen olmamış, Hürmüz’le Ehrimen’in arasındaki meçhul gencin elindeki kürenin sağ tarafını da karanlık kaplamaya başlamıştı. Ehrimen tarafı galip gelmek üzereydi. Hürmüz’ün veziri Salah yanımıza geldi. Gazab’ı ancak Hikmet pehlivanın öldürebileceğinden bahsederek, ertesi gün ortaya çıkmasının, Hürmüz tarafından emredildiğini söyledi. Bayramın bitmesine sadece iki gün kaldığından, Hikmet’in Gazap

karşısında başarıya ulaşması için o gece dua etmemiz emredildi. Çadırımıza döndüğümüz zaman rehberim gayet ciddi bir tavırla:

– Bu Hikmet pehlivan kimdir bilir misin? dedi.

– Hayır, dedim.

– Hikmet pehlivan sensin. Bu gece uyku uyumak zamanı değildir. Yarın Ehrimen'in ikinci pehlivanı Gazap ile çarpışacaksın. Gecenin geri kalanını ibadet ve kılıç eğitimi ile geçireceğiz, dedi.

Şaşkınlığımla donup kalmıştım. Bana bu kadar önemli bir görev verileceğini aklımdan bile geçirmemiştim. Özellikle ismimin Hikmet pehlivan olduğunu bilmiyordum. Ancak böyle kutsal bir dava uğrunda Gazap kadar büyük bir düşmana karşı gönderileceğim için kendimde büyük bir azim, büyük bir kuvvet hissetmeye başladım. Beni ve kutsal amacımızı yenmemesi için sabaha kadar içten dualarda bulundum. Ara sıra da rehberim bana acıyıp hücum ve darbe şekilleri öğretiyordu. Sabah namazı vakti zırhımı giydim. Rehberim belime örme zırhtan olan kemerimi taktı. Alnımdan öperek ve ağlayarak dualar etti. Güneşin doğuşu ile beraber atıma binerek hazırlandım. Gazap ortaya çıktı. Karşısına çıktım. İsmimi sordu:

– Hikmet pehlivan, dedim.

Bana:

– Behey çaresiz! Senin gibi mazlum ve kendi halinde bir abdal, benim gibi kükremiş bir aslan ile dövüşebilir mi? Hadi, defol, git! Sen zararsız bir bunaksın. Senin kanını dökmek bana yakışmaz, dedi.

Ben de cevaben:

– Senin beni yeneceğini hiç sanmıyorum. Acaba densizliğine mi güveniyorsun? Bilmez misin ki ben seni yenemeyecek olsaydım karşına çıkarılır mıydım? Hadi, fazla konuşma, ölümüne hazır ol!, dedim.

Gazap kızdı:

– Vay! Galiba sana şarap içirmişler. Saçmalıyorsun. Hadi öyleyse!, dedi ve üzerime saldırdı.

Ben bu heybetli devin öldürücü darbelerinden kendimi korumak için oldukça çevik olmak zorundaydım. Bu çabam sonucunda neredeyse kuş gibi hafiftim. Ve havada uçuyordum. Akşama kadar uğraştık. Ancak bana bir darbe bile isabet ettiremedi. Yalnız ben de deve bir şey yapamadım. Biraz dinlendikten sonra o geceyi de dua ile geçirdik.

Sabaha karşı rehberim bana bazı emirler verdi. Sabahla beraber meydana çıktım. Gazap öfke ve hırs doluydu. Etra-fımda fırıldak gibi dönerek:

– Dün elimden kaçtın. Ancak bugün kaçamayacaksın, dedi.

Üzerime saldıracak bir vaziyet aldı. Rehberimin verdiği taktik icabı:

– Vay, başında ne var? dedim

Elini başına getirdi. Ben de zırhsız kalan koltuğa altından, tam kalbine doğru kılıcımı sapladım. Gazap, dehşetli bir haykırmayla yere düştü. Kan kusmaya başladı. Ehrimen tarafından öfkeli feryatlar göklere çıktı:

– Hikmet, Gazap'ı hile ile vurdu, diyorlardı.

Meçhul gencin elindeki küre, bir taraftan diğer tarafa nur olmaya başladı. Bizim tarafın sevinç sesleri dünyayı doldurmuştu. O gün öğlene kadar birçok düşmanı yok ettim. Yalnız öğle zamanı karşıma yüzü örtülü bir pehlivan çıktı. Beyaz bir file binmiş olan bu pehlivan meydana çıkar çıkmaz Ehrimen'in yüzü sevincinden hileli bir ürperme ile doldu. Hürmüz son derece üzüldü. Meçhul gence hitap ederek:

– Tanrım! Amacın nuru yok etmek mi? Merhamet!.. Merhamet!.. Merhamet!.. dedi.

Tanrı:

– Ehrimen'in hakkıdır. Ne yapalım. İstediğini çıkarır, cevabını verdi.

Ehrimen gülüyordu. Hürmüz kederli boynunu büktü:

– Emir senindir!... dedi.

Yenileceğime işaret olan bu konuşmayı herkes gibi ben de duyuyordum. File binmiş olan pehlivan gururla meydanı dolaştı. Gök gürültüsüne benzeyen bir nara attı:

– Ey benim gücümü inkâr eden gafiller! Bilin ki ben pehlivanlar pehlivanı, kahramanlar kahramanı “Nefs-i Emare”yim yani insanoğlunu kötülüğe sürükleyen isteğin bizzat kendisiyim. Şimdiye kadar teker teker yenemediğim hiç kimse yoktur. Beş bin şekil alırım. Bin türlü silaha sahibim. (Bana dönerek) Ey miskin Hikmet! Gel kendi rızanla teslim ol! Seni en iyi şekilde kullanayım. Sen abdal ve aciz bir varlıksın. Benim elimde bir sinek kadar değerin yoktur. Fakat her nedense seni severim. Çünkü senin bana da hizmet ettiğin oldu. Hadi, kılıcını teslim et de kurtul! dedi.

Ben cesaretimi toplayarak bundan vazgeçtim.

–Ey Hikmet! Bendeki silahlara bak. Rehberinin sana öğrettiği alçak gönüllülük, bilim, kanaat, dikkatsizlik, tevazu, sabır gibi başkaları, için yok oluş sebebi olan darbelerin bana hiçbir etkisi yoktur. Her birine karşılık kin ve hiddet, hile ve düşmanlık, nefret ve şehvet gibi sayısız yok edici darbelerim vardır. Gel kendine kıyma! dedi.

Yine çekindim.

–Yazık çaresiz Hikmet! Ne düşünüp duruyorsun! Senin darbelerinin bana bir etkisi olamaz. Seni bir anda yok etmek benim için çok basittir, dedi.

Bu teklifleri reddettim. Bunun üzerine kavgaya başladık. Ben bildiğim vuruşların hepsini denedim. Hiçbir etkisi olmadı. “Nefs-i Emmare”, bana karşılık vermeyi önemsemiyor, içinde bulunduğun çaresiz duruma gülüyordu. Sonunda en etkili olduğunu bildiğim son darbe olan “Azm-i Kavi” adı verilen kuvvetli azim ve irade darbesini vurmayı düşündüm. “Emmare”nin sol tarafına geçtim. Vurmaya uygun bir durum almak için çalışmaya başladım. “Emmare” işi anladı:

– Ya!.. Beni mutlaka yok etmek istiyorsun, ha! Dur öyleyse, dedi. Ve tam kılıcı böğrüne sokacağım sırada yüzündeki perdeyi kaldırdı. Hayallerin bile kat kat üstünde bir güzellik gözlerimi kamaştırdı. Kılıç elimden düştü. “Emmare” kemerimden tutup, beni filin üzerine aldı. Ehrimen’in huzuruna getirdi:

– Ya Ehrimen! Hikmet’i öldürmedim. Esir ettim. Mut-fağımızda soğan soyar. Tam da kendisine uygun bir hizmettir, dedi.

Bu şakaya Ehrimen kahkahalarla güldü. Hürmüz'ün gözlerinden yaş dökülüyordu, tanrının elindeki küreden yavaş yavaş nur kalkmakta ve karanlık her tarafı kaplamaktaydı. Ehrimen tarafı galip gelmişti. Sol taraf:

– Karanlıklar! Karanlıklar! Gerçek olan karanlıklardır. Galip geldik, diye bağırıyordu.

Bizim taraf ise:

– Aferin sana, aferin sana! Ey nur'un nuru! Nurunu kaldırma!, diye yalvarıyordu.

Hürmüz, nur perisinin önünde secde etti:

– Eşsiz Tanrım! Medet, medet. Senden medet! Senin başın için, senin hakkın için! dedi.

Hürmüz başını secdeden kaldırmıyordu. Ehrimen ise başını göğe doğru kaldırmıştı. Sol tarafın karanlığı küreyi o şekilde kaplamıştı ki ancak kenarında bir nokta kadar fark edilebilecek nurlu bir lekecik kalmıştı. İşte o sırada uzaktan bir ses duyuldu. Bu ses erkekçe olduğu kadar hoş, hoş olduğu kadar erkekçe idi. Şarkı söylüyordu. Sonunda karanlıklar içinde, yüzünün ışığından etrafı aydınlanan ve bu şekilde kendisi tamamıyla fark edilen bir süvari göründü. Dört ayaklı, alnı boynuzlu, nefti yeşil renginde kanatlı bir ejderhaya binmiş olan bu pehlivan; güzellik timsali ya da güzellik kaynağı denecek kadar güzeldi. Kıvırcık ve kestane rengine yakın, daha doğrusu bazen siyah, bazen kırmızımsı görülen kıvırcık saçları omuzlarına dökülmüştü. Başında kıymetli taşlarla süslü bir taç, üzerinde yeşil renkli ipek bir elbise vardı. Şarkı söylüyordu. Biz de ürkek ürkek o yüce sesi dinliyorduk:

Ben o'yum ki satvetimden kâinat lerzandır.

Ben o'yum ki zur-i bazum hakinri her candır.

Ben o'yum ki her kim olsa ser-furu' eyler bana.

Hak-i pay im secdegah-ı zümre-i insandır.

Ben o'yum ki siret-i merdi'de yoktur benzerim.

Hadimin-i barigah im zümre-i merdandır.

Ben o'yum ki mizan-i adlimde müsavi cümle halk
Şehin-şahlarla gedalar bence hep yeksandır.
Hasılı şemşir-i izz ü kudretiyim Izid'in
Aşkım ben, satvetimden kainat lerzandır.

Bu tatlı ses, bu güzel deyişler her iki tarafı coşturmuştu. Tuhaftır ki Ehrimen tarafı da bizim taraf kadar hoşlanmıştı. İsmi "Aşk" olan bu pehlivan bize yaklaştıkça nur perisinin elindeki küre parlaklık kazanmakta ve nur, karanlığı kaldırmaktaydı. Meydanın ortasına geldiği zaman küre tamamen aydınlıktı ve alemden karanlıklar kalkmıştı. Meydanda file binmiş süvari "Nefs-i Emmare" ile onun esiri olan ben bulunuyorduk. "Aşk", ejderhasını bize doğru yöneltti. Çok zarif, fakat dalga geçer gibi bir tavırla:

– Emmare! Bana da karşı duracak mısın? dedi.

"Emmare" eğilerek filden yere indi. "Aşk"ın önünde diz çöktü:

– Sen herkesin olduğu gibi benim de efendim, varlığımın nedenisin. Çaresizliğimi ilan ederek işte sana secde ediyorum, dedi.

"Aşk" beni serbest bıraktı. Gülerek:

– Haydi, koca abdal Hikmet, git. Rahatına bak! dedi.

Meydanda yalnız "Aşk" kaldı. Ejderhasından indi. Elleri göğsünde olduğu halde gayet yavaş ve ölçülü adımlar atarak nur perisine doğru yürümeye başladı. Üç adım kaldığı vakit:

– Ey Güzellik Nuru, yalnız senin kulunum dedi ve secde etti.

– Ya Hürmüz! Ya Nur! Selam olsun sana! Ki karanlığın kıymeti seninle bilindi, dedi.

Sonra Ehrimen'e:

– Ya Ehrimen! Ya Deycür! Selam olsun sana! Ki nur'un kıymeti seninle bilindi dedi.

Sonra meydanın ortasına çekildi. Elini gökyüzüne kaldırdı. Her iki taraf bağlı olduğu efendinin elini öpmekteydi. Hürmüz'le Ehrimen tahtlarından inmişler, yan yana gelmişler ve kardeş gibi tokalaşmışlardı. Nur Perisi

gülerek bu duruma bakıyordu. Hürmüz'ün elini öptüm. Yüzüne baktım. Bir de ne görsem... Hayretimin şiddetinden bir çığlık attım. Gözlerimi açtığım vakit Aynalı Dedenin bana hafifçe gülümseyen yüzünü gördüm...

ÜÇÜNCÜ GÜN

GERÇEK BİLGİ YOLU ve DÖNÜŞ

Bugün de geçen iki gün gibi ney sesi ile kendimden geçtim. Kendimi on iki yaşında bir çocuk gibi gördüm. Büyük bir şehrin düzenli bir sokağında büyükçe ve güzel bir evde oturuyorduk. Yeni uyanmıştım.

Güneşin parlak ışıkları, güzellik nurunun yansıması olan eşyayı yeni yeni okşamaktaydı. Yatağımdan kalkacağım sırada odamın kapısı açıldı. Bir hizmetçi, babamın beni beklediğini söyledi. Kalktım, hizmetçiyi takip ederek yürümeye başladım. Büyük bir odaya girdik. Babamla karşılaştım. Babam yüz yaşlarında yaşlı bir ihtiyardı. Sanskrit dili ile konuşuyorduk. Babam dedi ki:

– Oğlum, yaşın on ikiyi buldu. Artık kendini ve evreni öğrenme zamanın geldi. Seni en büyük ustaya götüreceğim. Şimdi hikmet evresini bulduğun için sana olan memnuniyetim nedeni ile üç gün üç gece düğün yapacağım. Sen bu düğünde hizmet edeceksin. Sana rehber olacak kalfayı göreceksin, dedi.

Gerçekten tantanalı, gösterişli bir düğün başladı. Birinci gün bütün Brahmanlar ve memurların kibarları, ikinci gün asker ve tüccarlar, üçüncü gün fakirler davet edildi. Bu üç günde ben misafirlere hizmet ettim. Üçüncü gün seksen yaşında bir fakir benim kalfam oldu. Dördüncü gün erkenden babam bizi yola çıkardı. Rehberim, bir eşeğe binmişti. Bense arkasında yaya yürüyordum. Rehberim:

– Oğlum, bilim ve hikmetin kıymetini öğrenmen için yaya gideceksin. Herhangi bir şey pahalı olmazsa değeri de anlaşılmaz, dedi.

İlk günler çok sıkıntı çekiyordum. Yavaş yavaş yola alıştım. Kırk günlük bir yolculuktan sonra bir kulübenin önünde durup biraz dinlendik. Rehberim beni elimden tutarak kulübeye soktu. Kulübede yalnız su ile dolu bir çanak vardı. Rehberim beni doğuya döndürerek önüme çanağı koydu:

– Ey Brahma! Ey asli varlık! Ey büyük nur! Vücudunun basamaklarını, ruhunun kısımlarını göster! diye dua etti.

Birtakım anlayamadığım sözler söyledi. Kulübeden çıkıp kapısını kapadı. Her taraf karanlık oldu. Yalnız önümdeki çanak içinde duran suyun donuk parlaklığını görebiliyordum. Rehberimin uyarısına uyarak sadece suya bakıyordum. Bir süre sonra nereden geldiğini tahmin etmekte çaresiz kaldığım görünmeyen bir şey duymaya başladım. Bu ses mi idi, inilti mi, ilham mı? Hangi dille söylediğini bilemem. Nasıl bir düzenleme, nasıl harflerle, bilemem. Aklım ve vicdanımla bunu açıklayamam. Yalnız bu harfsiz düzenlemeyi, bu titremeyen sesi, şu şekilde anlıyordum:

Ey zayf-ı bezm-i Vücud
Anla nedir sırr-ı şuun.
Yok dem-i vahdette hudut.

Her ne desen namı onun.
Cümlede o nokta-i nihan,
Gahi esir, gahi cihan.
Mevt ü hayat camı onun.

Gahi güneş, gahi kamer.
Gahi matar, gahi sehap.
Kendi ateş, kendi şehap.
Kendi gece, kendi seher.

Gahi hacer, gahi nebat,
Gahi nemi, gahi eset.
Kendisi ruh, kendi ceset.
Kendi hayat, kendi memat.

Devr ile adem olacak,.
Kendini kendinde bulur,

Mutlak iken nokta olur,

Adem imiş mazhar-ı Hak.

Çanaktaki su, yavaş yavaş parlaklığını kaybetti. Karanlıklar da ortadan kalktı. Bir şey göremez oldum. Gözlerim çanağa dikilmiş, karanlıktan bir şey göremediğim halde, acayip bir manzara seyretmeye başladım. Hangi organım görüyordu? Bunu da tayin etmekten acizdim. Vücudumu inceleyip kendimi anlamaya çalıştıkça karanlıktan başka bir şey anlayamıyordum. Yalnız görüyordum. Ne? Buna isim bulmak imkânsız. Sonu gelmez bir görüşle sonsuz bir alan görüyordum. Bir anda sanki milyonlarca yıl uzakta oldukları düşünülen noktaları inceleyerek dolaştığım halde, bir noktadan çıkamamış oluyordum. Duyguyu ve algıyı parçalayan bu heybet, vicdanı mahveden bu üstünlük parlamaya başladı. Heybet ve üstünlük de sonsuzlukta yok oldu. Benimdir veya değildir diyemediğim bu gezinti duygusunda kendimi kaybettim. Bir an hiç oldum...

Bir süre sonra sonsuz alanı fark etmeye başladım. Her nitelemenin üstünde garip duygu ile daha çok duygulanmıştım. Beni içine alan bu sonsuz alanı sanki kendimde toplamıştım. Bu olağandışı durum ne kadar devam etti bilmiyorum. Sanki kendimde yoğunluk hissetmeye başladım. Ortada görünmez bir şey meydana çıktı. Aslında görünürde bir şey yok. Ne nur, ne karanlık, ne bir şey. Hiç! Yalnız ben hissediyordum ki bir şey var. Bu şey bir anda sihrin patlamasını andırır bir nur oldu. Bir sönük nur ki kalbim gibi titriyordu. Bu güzel varlığın patlamasının müezzine benzeyen sesi yerine geçen harfsiz anlamı ile İsrafil'in ezanını okuyordu:

"Allahu ekber, Allahu ekber!

Ey sırr-ı vücud-ı bi-vücud!

Ma'rufsun amma bilinmezsin.

Zahirsin amma görünmezsin."

Bu anda saatler, seneler, yıllar kısacık bir andı. Bir anda milyonlarca yıl geçti. Yine bir an yorulmuş gibi oldum. Sanki gözümü kapattım. Bir an bir şey görmedim. Gözümü açtığım vakit, sanki milyonlarca adım uzaklığı kaplamış, fakat avucuma sığacak kadar küçük bir evren görüyordum.. Bu seyir arasında o evrenin kısımlarından biri dikkatimi çekti. Bu bölge tamamen su ile kaplanmış bir küre idi. Suya bakarken akıl ermez bir çekicilik beni o tarafa yöneltti. Ilık bir halde olan suyun içine girer girmez

kendimi milyonlarca garip hayvanın arasında gördüm. Bu hayvanların ne organları ne de özel bir şekilleri vardı.

Milyonlarca küçük odalı bir topluluk şeklinde olan bu hayvanların varlıklarına bağlanmaktan kendimi kurtarmaya çalışıyordum. Bir türlü başarılı olamıyordum. Milyonlarca sene devam eden kalma isteği sonucunda bana oturma hizmetini yerine getirmiş olan odalarda, hayvancıklarda garip değişiklikler meydana geliyordu. Beni asıl rahatsız eden şey, bu hayvanları kendimde toplamak ve onlardan ayrı olmam nedeni ile değil, onların içinde kendimi esir olmuş gibi saymam yüzündendi. Çünkü akıl ve algılama bir yana, her türlü duygudan uzak gibiydim. Kendi idaremde olan bu hayvancıklar, bin bir türlü şekiller almaya başladılar. Artık benim için bir gün gibi geçen binlerce yılın geçtiği süre içinde gördüğüm her şekil başka bir değişiklik gösteriyordu. Ancak su içinde hapsedilmiş olduğumdan, gözlerimin garip görüşünden sıkılıyor, kulağımın sağırlığından bıkıyordum. Ne kadar zaman bu şekilde geçti bilemiyordum, ne olduğunu anlamamıştım. Bu kez kendimi yalnız denizde değil, karada da birçok küçük hayvanların vücudunda gördüm.

Temiz havanın ciğerlerime girmesini duydukça, ortaya çıkan keyif ve zevkten coşarak milyonlarca hücrede koşuyor, oynuyordum. Şüpheli, fakat gerçek bir sevgi hissi bütün hücrelerimi doldurmaktaydı. Her ne kadar gördüğüm şeyleri, içinde bulunduğum durumu sahip olduğum karşılaştırma yetisi ile karşılaştırıp anlayamasam da onların varlıklarını ilginç bir şekilde kabullenerek bana zararı olmayanlarını seviyordum. Her an milyonlarca hücrem hareketsiz kalıyor, şekil değiştiriyor, madenlere dönüşüyordu. Fakat bir anda yerlerine milyonlarca yeni olanları çıkıyordu. Ancak bu zamanlarda meydana gelen yaratıkların eskisi gibi birer kapalı sebebi olmayıp hücrelerin birbiri ile bir anlamda birleşmemesinden, bir sevgi anında iki hücrenin acayip bir zevkte yok olmasından ileri geliyordu. Şimdilik ne yalnız erkek ne de yalnız dişi bir hücrem olmasa da her hücrem hem dişi hem erkek özelliğine sahip olduğu için her biri bazen baba, bazen ana, bazen de hem ana, hem baba durumundaydı. Bana ait günlerin birbirini takip ve devam etmesi neticesinde korumamda olan hücreler o kadar çoğalmış, o kadar çeşitli olmuştu ki bunlardan bazısı diğerlerine dış görünüş itibariyle asla benzemeyen bir biçime girmişlerdi. Bazısı gözle görülmez derecede küçük ve ilkel durumda, bazısı havada uçar, bazısı yerlerde sürünür, bazısı da büyük bir hacimde ve bir kısmı güzel ve akıllıydı. Bu

hücrelerin bir kısmı diğerlerini yemeye arzulu, bir kısmı kuvvetli, bir kısmı ise güçsüzdü. Evren birer çürümüş hücreler yığını halini almış, hücreler arasında rekabet ve birbirinden faydalanma, bir kural haline gelmişti.

Ne kadar zaman geçti, neler oldu?

Bir gün bir hücrede hapsedildiğimi duyar gibi üzücü bir duygu ile inlerken sanki bütün evrenin en küçük parçasına işlemiş bir vergi olan sırlar, birer birer o hücrede toplanıyordu. Yersiz ve renksiz bir anlam bulutu tüm hücreyi kaplıyordu. Doğuya dönmüş yüzümü, patlamaya başlayan ufka doğru çevirmiştim. Her parçacık sanki beni selamlıyor, her taraftan burnuma amber kokusu geliyordu. Bütün varlığım bir dostluk ilişkisinin etkisi altında titriyordu. Kendimi biliyor, etrafımı hem görüyor, hem gördüğümü fark ediyor, her şeyi biliyormuş gibi davranıyordum. Beni kendinden geçme halinde bir his kapladı. Yüreğimin dili ile "Elhamdülillah" dedim. Bilinmezlikten gelen bir ses bütün evrene ilan ediyordu:

Doğdu şimdi şems-i idrak âleme,

Istiva-gahtır dimağ-ı ademi,

Nur-i Hak'tır şeb-çerağ-ı ademi.

Ey melaik! Baş eğin hep ademe.

Bu büyük emirden bütün âlemler ve içinde bulunan yaratıklar titredi. Her varlık insanın önünde eğildi. Her parça kendi lisanı ile bana şöyle diyordu:

Merhaba...

Merhaba, ey pertev-i sırr-ı vücud!

Merhaba, ey zübde-i cümle şuun!

Merhaba, ey menba'-i fehm ü fünun!

Merhaba, ey mazhar-ı ikram-i vücud!

Kainattan sen idin maksud, sen!

Ey zeka! Bizler senin mir'atınız.

Noksa sensin, biz senin ayatınız.

Secdegah sen, kıble-i ma'bud sen!

Gözlerimi açtım... Aynalı Babanın kederli bakışları üzerime çevrilmişti... Çocukların gördükleri rüyayı uyanır uyanmaz söylemesine atıfta bulunarak:

– Hepsi secde etti, dedim.

– Evet, dedi Aynalı. “Yalnız benliğindeki gurur sıfatı, yani şeytan hariç!”

DÖRDÜNCÜ GÜN

ÂLİMLERİN TOPLANTI YERİ

Daha önce olduğu gibi yüce Aynalı'nın kulübesine gitmiş, her günkü yiyeceğimi almıştım. Bugün kulübenin önüne oturacak yerde Aynalı beni aldı, mezarlığın en ıssız ve caddeye uzak bir köşesine götürdü. Büyük bir mezar taşını göstererek:

– Git şu mezarın üzerinde uzan. Adamın başındaki dehşetli kavuğa bakılırsa hayatında büyük bilginlerden biri olması beklenir. Git o koca bilginin maneviyatından ders al çıkarsamalarda bulun! dedi.

Gittim mezarın üzerine yattım. Birkaç dakika ölünün kavuğu rüyamda bin türlü şekle girdikten sonra Aynalı'nın üflediği neyin içten ve yanık sesini dinleye dinleye dalmışım. Kömür gibi karanlık bir odada, yatağın içinde yattığımı gördüm. Hem de tam anlamı ile karanlık. Bir süre bekledim. Karanlık sinirlerime oldukça kuvvetle etki ediyordu. Nerede bulunduğumu anlamaya çalışırken odanın kapısı açıldı. Bir adam içeri girdi:

– Kalktın mı oğlum? dedi.

İçeri giren adamı karanlıktan göremiyordum. Yani bizim bildiğimiz bir görüşle göremiyordum. Yalnız garip bir duygu, değişik bir görüş bende ortay çıktı. Anladım ki gelen adam babammış. Babam öleli uzun zaman olduğundan bu adamın bana "oğlum" demesine şaşırıyordum. Tekrar:

– Oğlum kalktın mı? dedi.

– Evet, dedim. Yalnız sen, benim babam mısın?

Adam hayretini belirten bir sesle:

– Oğlum sen çıldırıyor musun? dedi.

Ben:

– Hayır, yalnız önceki babam öleli...

– Vah, vah!.. Oğlumu cinler çarpmış. Zavallı saçmalıyor.

Ardından hemen kendime geldim. Delilere hiçbir yerde hoş davranışlarda bulunulmadığı için korkumdan hatamı düzeltme düşüncesinden hareketle:

– Şaka yaptım baba, şaka. Yalnız bir lamba veya bir mum isteseniz, burası cehennem gibi karanlık... dedim.

Zavallı adam ağlarcasına:

– Yazık! Oğlum kesin çıldırıyor... Sonsuz güneş doğmuş, her yer nur ile dolmuşken karanlık diyor... Aman oğlum, üzerime fenalık gelmeye başladı, dedi.

Oda tam anlamı ile karanlıkken babam, aydınlık olduğunu iddia ediyordu... Bu sefer babam olduğunu iddia eden adamın deli olduğunu, ben düşünmeye başladım. Adamı kızdırmayarak tartıp ölçmek fikri ile:

– Babacığım, gerçekten güneş doğmuş. Burası doğru. Yalnız belki pencereler kapalı da ışığı odaya girmiyor.

– Aman Allah'ım! Mutlaka bizim oğlan çıldırıyor. Oğlum, hiç güneşin ışığına bir şey engel olabilir mi? Sen deli misin, ne sin?

Adamın bu cevabı üzerine nasıl olduysa bir tımarhaneye girmiş olduğumu kuvvetle düşünmeye başladım. Biraz sonra odaya annem olduğunu iddia eden bir kadın, amcalarım, dayılarım ve diğer akrabalarım girdi. Babam bunlara yana yakına çıldırmak üzere olduğumu söyledi. Bunlar başıma toplanarak birtakım tuhaf ve delice sorularla beni rahatsız ediyorlardı. Ne cevap verirsem vereyim ne dersen diyeyim delirmiş olduğum düşüncesini onlarda pekiştireceği için susmayı tercih ettim. Babalığım yanımda oturmuş üzüntüsünden ağlıyordu. Bense ne yapacağımı, ne diyeceğimi şaşırmış kalmıştım. Bir aralık cebimde bir kibrit kutusu bulunduğu aklıma geldi, hemen çıkarıp bir tanesini yaktım. Gördüğüm manzara o kadar ilginçti ki ardı arkası kesilmeyen uzun kahkahalar atarak iki tarafıma yuvarlanıyordum. Babam olduğunu iddia eden adamın, analığımın, amcalarımın, dayılarımın gözleri yerine birer arpacık soğanı ya da buna benzer bir şey konulmuştu. Yani bu çaresizlerin hepsi beş duyunun en üstünü ve en gereklisi olan görmeden, gözden yoksundular. Ben kahkahayı atar atmaz odadaki halkın aldığı manzara o kadar değişik ve anormaldi ki

kahkahaları kesmek şöyle dursun, bence gülmek, rahatsızlığı gerektirecek bir zorlama şeklini aldı. Babalık, analık ve diğerleri dörder ayaklı olmuşlar, bütün kuvvetleri ile zıplıyorlardı. Bir süre böylece zıpladıktan sonra önce babalığım yanıma geldi. Elimi tuttu, öptü:

– Ey beyaz İfritin sarı Şeytanı! Saltanat sana kutlu olsun! Bin senedir bütün dünya seni beklemekteydi. Sonunda büyük bir mucize olarak sanki benim soyumdan dünyaya geldin. Bin senedir beklediğimiz sesi çıkardın. Şimdi bütün kızıl şeytanlara haber vereyim. Gelip elini öpsünler. Her yere haber göndersinler, dedi.

Bulduğum zeytinyağı ile bir kandil yaptıktan sonra biraz yemek yemeye hazırlanıyordum. İşte tam bu sırada memleketin padişahı, vezirleri, bilginleri evimize doldu. Hepsi bana “Beyaz İfritin Sarı Şeytanı Hazretleri” diye garip bir unvan vererek saygı göstermekteydi. Sokakları, meydanları dolaşarak Sarı Şeytan’ın ortaya çıkışını müjdeliyorlardı. Memleketin en büyük ve süslü sarayını konaklamam için bana verdiler. Yüzlerce hizmetçi emrime verildi. Ben yavaş yavaş bu garip halkı incelemeye başladım. Bunlar tam anlamı ile kör değildi. Işık denilen duyunun anlaşılmasında bizimki ile farklılıklar olması, düzgün görmemeleri ve devamlı bir karanlık içinde olmaları nedeni ile kendilerine özgü garip bir görüş şekilleri vardı.

Şehirleri oldukça süslü bir şekilde inşa edilmiş olup, sanat dallarında da hayret edilecek ilerlemeler göstermişlerdi. Özellikle edebiyat, ilahiyat ve felsefeye son derece önem verilmekte olup, sayısız üniversitelerde bilinen tanınan önemli bilginleri, öğretmenleri bulunuyordu. Bir gün din üniversitesinin mezuniyet sınavına gittim. Artık öğretmenler ve öğrenciler sevinçten ne yapacağını şaşırmıştı. Üniversite müdürü; bilim, erdem ve gerçeğin ancak Sarı Şeytanda bulunabileceğini ve yakında bildikleri, var olan tüm bilgilerin incelenmesini rica edeceklerini açıkladıktan sonra izin aldı sınav başladı. Birinci sırada bulunan “Bibi” adında zekâsı ile bilinen bir öğrenciye sorular sordular. Âlemin yaratılışı hakkında şöyle bir açıklamada bulundu:

– Bundan seneler önce “Tata” adlı bilginin sözüne göre on beş bin sene önce Beyaz İfrit altın semada, mor şeytanlarla beraber oturmaktaydı...

Sözün burasında dinleyiciler içinden bir itiraz ve düzeltme sesi duyuldu. Birisi:

– Üç bin senedir bu yanlış fikirde devam edip duruyorsunuz. Beyaz İfrit’in yanındaki şeytanlar mor değil açık mavi idi, dedi. Üniversite başkanı:

– Efendi, şimdi öğrencinin imtihan sırasıdır, itiraz olamaz. Başka bir zaman Sarı Şeytan Hazretlerinin karşısında bilginlerimizle sizde kendi bilgilerinizi ölçebilirsiniz, dedi.

Aslında çoğunluğun fikrine ters düşen birtakım yeni fikirler açıklamaya kalktığı halde hükümetin zorlayıcı kuvveti ile susturulmuş “Tantan” adlı meşhur bilgin, üniversiteye gelerek benim orada bulunmamdan da cesaret alarak itiraz etmişti. Öğrenci yine konuşmaya devam etti:

– Mor Şeytanlar, beyaz İfrit’e tam bir samimiyetle hizmet etseler de Mor Şeytanlardan sıkıldığından ve onları akılsız bulduğundan Beyaz İfrit, az çok zeki ve akıllı bir canlı yaratmaya başladı. Gökyüzünün artıkları ile sekiz köşeli bir meydan yaptı. Uzaya tükürdü. Bir deniz meydana geldi.

Meydanı denizin üstüne koydu, işte bu bizim dünyamızdır. Yalnız deniz suyu dondu. Dünyamız buzlarla doldu. Onun üzerine bir kazan yapıp âlemin üstüne astı. Bu kazanı tükürüğü ile doldurup sıcak nefesi ile kaynattı. Dünyamız ısındı. Ondan sonra Mor Şeytanlardan bir ikisini yontarak küçülttü. Sonra delip içini şişirdi. Bunları ortaya salıverdi. İşte bunlar bizim atalarımızdır.

Bunun üzerine itiraz eden bilginin sesi yine duyuldu:

– Kazan, kazan! Bir kazan gürültü ve safsatasıdır gidiyor. Yalnız kazanın kaç kulpu vardır, kaç kolundan nereye asılıdır? Ne ile asılıdır? Bunu bileniniz, bu sırra ereniniz yok. Hey cahiller.

Sonunda her iki taraf gürültü etmeye başladı. Padişahın tavsiyesi ile öğrencinin sınavı ertelendi. Ve haftaya kadar bütün meşhur bilginlerin huzurunda fikirlerini arz etmeleri kararlaştırıldı. Ben hangisini doğru bulursam, gerçek bilim, onun bilgisi olacaktı. Topluluk dağıldı...

Bir hafta sonra şehrin en büyük meydanında büyük bir kurul toplanmıştı. Ben büyük çanaklar içine zeytinyağı doldurarak kandiller yapıp, meydanın her tarafına koydurmuştum. Bilginler iki cephe olmuştu. Bir kısmı “Tantan”ın başkanlığı altında, itirazcılar ve din reformcuları idi. Diğerleri

ise “Tonton” adlı bilginin takımı idi. Sonunda “Tantan” ve “Tonton” karşıma geldiler. “Tonton” dedi ki:

– Ey Tantan! Binlerce senelik araştırma ve uğraşın sonucu olarak elde edilen bilimsel sonuçlara yok yere itiraz uygun değildir. Şimdi şarlatanlık sırası geçti. Hadi bakalım Sarı Şeytan Hazretleri, huzurunda bize olan itirazlarını ortaya koy.

“Tantan” cevap verdi:

– Ey Tonton! Ben size her konuda itiraz etmiş değilim. Yalnız siz yenilik düşmanısınız. Araştırmalarda bulunmuyorsunuz, öğrendiklerinizi genişletmiyorsunuz. Mesela, Beyaz İfrit’in yanındaki şeytanlara mor diyorsunuz.

– Öyle denilmiştir.

– Evet ama hatadır. Çünkü binlerce sene Beyaz İfrit’in huzurunda oturan şeytanların rengi mor olsa bile onun nurunun etkisi ile renginin açılarak maviye dönüşmesi gerekmez mi? Ey Tonton! İnsaf et!

– Olabilir, yalnız bu konuda delil yoktur.

– Nasıl yok? Ateşin karşısına katı bir cisim bıraksam sonuçta yumuşuyor. Hatta bazı cisimler eriyor. Demek ki mor şeytanlar da şimdiye kadar mavi olmuşlardır.

– Dedim ya, olabilir.

– Dünyanın üzerine asılan kazan sayesinde bize sıcaklık geldiğine inanıyorsunuz.

– Bize gök kazanından sıcaklık geldiği, gece ve gündüz ısısının alçalması ve mevsimlerle sabittir.

– Yüksek gök kazanının kaç kulpu vardır?

Bu önemli soruya Tonton cevap veremedi. Tantan dedi ki:

– Susmak ha! İşte sizin bilemediğiniz bu önemli ve gerekli sırrı ben keşfettim. O büyük gök kazanının tam yedi yüz altmış sekiz buçuk adet kulpu vardır.

Artık sabrım tükenmişti. Kendimi tutamadım. Güneşe “Gök Kazanı” adını verip nefesle kaynatmak gibi saçmalıklara ve buna yedi yüz altmış sekiz buçuk adet kulp takılmasına bir sır ve bir bilim sayılmasına dayanamadım. Kahkahayı patlattım. Ancak benim kahkaha, o halkın binlerce senedir beklediği yüce ses hükmünde olduğundan gülüşüm, Tantan’ın haklı ve biliminin gerçek olduğuna bir işaret kabul edildi. Kahkahayı işittikleri gibi kendilerine özgü olan ibadet şekline başladılar. Başta Tantan ve Tonton olmak üzere hepsi dört ayaklı olup hoplamaya başladılar...

Kahkahalarla uyandım. Aynalı’nın güleç yüzünü gördüm:

– Erdemlilerin kıyasına, âlimlerin fikirlerinin güzelliğine ne buyurursunuz? İşte eşyanın varlığına oranla insanların bilimi Tantan’ın keşfinin aynası oluyor. Sonuna kadar da böyle olacaktır. Çünkü insanların gözü, gerçekleri görmekte arpacık soğanı oranında değerlidir, dedi.

BEŞİNCİ GÜN

ER MEYDANI

Bugün hava biraz sıkıntılı, buna rağmen serin ve güzel idi. Aynalı'nın eline bir tabak dolusu irmik helvası geçmiş. Ben erkence kulübenin önüne uzandım. Daha önceki günlerde olduğu gibi acayip bir uyku ve garip olaylara tanıklığım başladı. Kendimi Ayasofya Camiinin müezzini olarak görüyordum. Saatime baktım. Sabah ezanının okunma vakti gelmişti. Minareye çıktım. Sadece bir defa "Allahu Ekber" dememle beraber büyük bir kuş minareye yaklaştı. Beni pençesi ile kaptığı gibi arkasına oturtarak uçtu gitti. Korku ve şaşkınlığım biraz azaldıktan sonra hayretle etrafı izlemeye başladım. Güneşin parlak ışıkları havayı yeni yeni aydınlatmaya başlamıştı. Aşağıya baktım. Minarenin tepesini görebilecek kadar yükselmiştim. Kuşun sırtı büyük bir oda kadar geniş ve düz olup insanın gereksinimi olan her türlü yiyecek, giyecek ve diğer lüzumlu malzemeler kuşun sırtının her iki tarafına konulmuş raf ve dolap gibi araçların içine yerleştirilmişti. Hayretle:

– Ya Rab! Bu ne haldir? Bu nasıl bir kuş, beni nereye götürüyor? dedim.

Kuş başını çevirdi. Sözlerimi duydu:

– Ben meşhur Anka Kuşuyum. Korkma, sana bir zarar gelmez. Ben kendi cinsimin padişahıyım. Arkamda tahıl ve yiyecek yüklü elli tane daha Anka kuşu var. Hiçbir şeye ihtiyacın olmaz, dedi.

Üzüntü ile:

– Peki, beni nereye götürüyorsun? Niçin kaptın? dedim.

– İstekleri benim tarafımdan emir olarak kabul edilen biri tarafından görevlendirildim. Sana şimdiye kadar yaratılmış olan âlemleri seyrettireceğim, dedi.

Artık çaresiz kaderimize razı olmak gerekmişti. Zaten Anka'nın sofa gibi olan ve pamuk gibi tüylerle döşenmiş sırtı gayet rahat olduğu gibi düşmek

korkusu da yoktu. Biraz obur olduğumdan sağdaki yemek dolaplarına el attım. Gayet nefis İngiliz bisküvilerinden biraz aldım, yedim. Biraz da su içtim. Sonra sigaramı yaktım. Canım kahve istedi. Anka Kuşu'nda insanın aklından ve içinden geçenleri anlama özelliği de varmış:

– Dolaplarda kahve, çay, her şey vardır, ispirtoluk da var. Kahveyi pişir, dedi.

Şaşkınlığım devam ederken kahvemi içtim. Akıl almaz bir hızla yükseliyorduk. Anka:

– Son dolapta büyük bir şişe var. Ondan bir kadeh iç. Yanındaki küçük şişeden gözlerine sürme çek. Çünkü hava tabakasını yakında terk edeceğiz, dedi.

İsteklerini yerine getirdim. Havanın mavi rengi pek koyu bir laciverde döndükten sonra birden bire tam bir karanlık ortaya çıktı. Benzeri görülmemiş, karanlığının derecesini kimsenin tahlil edemediği bir gece içinde kaldım. Ancak gözlerime çektiğim acayip sürme sayesinde o karanlık gökleri aydınlatan milyonlarca yıldızı, Anka'yı ve sırtındaki malzemeleri ve kendimi tamamen görmekteydim. Gökteki yıldızların ışığı, etrafta hiçbir aydınlık oluşturmuyordu. Biraz sonra büyük bir şaşkınlıkla irice çakıl taşlarından yapılmış gibi görünen yeryüzünün görüş alanı içinde ince, fakat dikine sonu görünmeyecek kadar uzun bir yol gördüm. Hava boşluğunda böyle tuhaf bir yola rastlayacağımı hayal etmediğimden hayretimi Anka'ya arz ettim. Anka güldü. Cazibeli pençesini kaldırdı. Büyükçe bir çakılı pençesine aldı. Taşı bana vererek:

– Sana eşya dilinden anlama yeteneğini verdim. Taşla konuş, dedi.

Ben sigaramı yaktıktan sonra taşı karşıma alarak:

– Ey taş! Sen nesin? Nereden geldin, nereye gidiyorsun? dedim.

Taştan içleri acıtan bir ses duymaya başladım:

– Ey insan! Yine yaralarıma tuz bastın. Yine keder kapılarını açtın. Ah! Ben neyim, neyim? Neydim bilemem. Yalnız bildiğim, bu evrende sayılmayacak kadar çok olan evlerden birinin parçasıydım. Küçüklüğümden başlayarak vücudumu oluşturan parçaların yirmi-otuzu o evde, bilim ve erdem ile şöhret sahibi olmuş bilginlerin, cihan padişahı olmakla anılmış

padişahların vücudu onu meydana getiren kısımlarda bulunuyordu. Ben benzerlerim gibi o evde gam ve kederden uzak oturuyordum. Gün geldi, korkunç bir gürültü meskeni sarstı. Şiddetli bir rüzgâr meskene esti. O büyük bina, milyarlarca parçalara ayrılarak her biri bilinmez bir semte uçtu gitti. Ben de milyonlarca arkadaşımla garip bir çizgiyi, bilinmez bir yolu izlemek zorunda kaldım. Milyonlarca sene bir ışık ve ısı kaynağının etrafında dolaşarak, bazen parlak, bazen sönerek vakit geçirdim.

Gün oldu, o ışık kaynağından anlamadığım fiziksel bir sebeple uzaklaşmaya başladık. Sanki tarafsız bir yere, iki evren arasına geldik. Heyhat! Yürüten elin kamçısı yine “Yürü!” dedi. Bu sefer diğer bir ışık kaynağının, başka bir güneşin esiri, ışığının aynası olduk. Milyonlarca sene sonra bir grup arkadaşımla bu sefer de başka bir dert bizi buldu. Yeni güneşimizin etrafında dönerken bir günümüzün bir dumanın içinden geçmesi gerekiyor. Bu dumanın içine düşen arkadaşlarım bir inleme, bir “ah!” haykırışı ile yanmaktadırlar. Biz de her an böyle yakıcı bir durumu beklemekteyiz. Yalnız yandıktan sonra yok olup rahat edecek miyiz? Yoksa yine başka bir anlam kazanıp, başka bir şekilde sonu gelmez boşlukta dolaşıp duracak mıyız? dedi.

Taşı uzaya o büyük boşluğa geri attım. Anka Kuşu düşüncelerimi anlayarak:

– Evet, bu taş eskimiş, parçalanmış bir âlemin arta kalan parçalarındandır. Birkaç kuyruklu yıldızın birleşenlerinden biri olarak hizmet etti. Şimdi de güneşin etrafında özel bir iş görüyor. Yeryüzünün havasına kapılıp içine girerse benzeri gibi bir akan yıldız olacaktır, dedi.

Derin düşüncelere dalmış, yorulmuştum. Biraz uyudum. Uyandığım zaman rutubetli bir havanın ciğerlerime dolduğunu hissediyordum. Yüksek bir tepe üzerinde oturuyorduk. Etrafımızdaki manzara hayret vericiydi. Sonsuz bir okyanus yeni gördüğüm bu dünyayı tamamen kaplamıştı. Birer ikişer metre büyüklüğündeki adacıklar, bu denizin içinde kuşbakışı ile çiçek saksıları gibi güzel bir manzara ortaya çıkartıyordu. Adaların üstünü örten güzel otlar ve garip şekilli çiçek ve ağaçlar arasında mermerden yapılmış düzenli ve güzel evler bulunuyordu. Anka Kuşu aklımdan geçenleri anladı:

– Merih gezegenindeyiz, dedi.

Büyük bir şaşkınlıkla:

– Bizim dünyamıza ne kadar benziyor, dedim.

– Evet, dedi Anka Kuşu. Oldukça fazla benzer, yalnız biraz daha mükemmeldir. Çünkü daha eskidir.

Yine sordum:

– Yalnız burada bizim dünyamızda olduğu gibi büyük kıtalar yok mudur? Gezegeni sadece büyük bir okyanus oluşturmakta. Binlerce küçük büyük adadan başka bir şey görmüyorum.

– Bu gördüğün Merih okyanusu değildir. Şimdi sel ve yağmur mevsimi olduğundan ada sandığın parçalar suyun ulaşamadığı yüksek yerlerdir. Bu sular çekildiği zaman karalarla gerçek denizler ayrılır. Yalnız nehirlerin sularının taşması ve yağmur mevsimi düzenli olarak zamanının bilinmesi nedeni ile yükseldiği yerlerden başka yerde canlı bulunmaz. Bu sebeple Merih gezegeninde zararlı, yırtıcı ve gereksiz hayvan kalmamıştır. Burada ortaya çıkan akıl sahibi bir canlı yani bu gezegenin insanı, karaların adaya dönmesi sonucunda zararlı ve vahşi hayvanlarla uzun bir mücadeleye girişti. Sonuçta onlara karşı üstünlük sağladı. Sadece faydalı birkaç hayvan bırakıldı. Bunları da evcilleştirerek çoğalttı ve sayıları arttı. Böylece çok mükemmel bir hale geldiler. Bu gezegende büyük şehirler, hükümet ve yönetim gibi yeryüzüne özgü şeyler yoktur. Buradaki insanların anlayışı kuvvetli olduğundan size gerekli olan birçok şey onlar için gerekli değildir. Dürbünü eline al. Buradaki insanları biraz izle. Çünkü kısa bir süre sonra hareket edeceğiz, dedi.

Dürbünü mermer evlerden birine çevirdim. Yeryüzündeki insanlara benzer yaratıklar gördüm. Farkları ise dış görünüş itibarı ile bunlar bizden daha fazla organa sahiptiler. Şaşkınlığımı Anka’ya söyledim:

– Bunda hayret edilecek ne var? İnsanın şekli güzel bir yaratılıştır. Görmüyor musun ki âlemin parçalarının düzenlenmesi, cins ve şekil değişikliğinin haricinde, hemen hemen aynı şekle dönmüş oluyor. İnsan zekâsının bulduğu geometrik şekillerle eşsiz doğa sanatının tam bir benzerliği ve ilişkisi vardır, işte bu ilişki ki insanın yaratılan âlemlerin merkezi olduğuna ve gerçek yaratıcı ile maddi ve manevi bağına en büyük kanıttır.

Bundan sonra yine sonsuz alanda gezintiye başladık. Yüzlerce, binlerce küçük gezegene, birçok kuyruklu yıldıza, boşluktaki yolları oluşturan sayısız yıkılmış âlemlerin artıklarına rastladık. Bir gün Himalaya Dağlarına tepe dedirtecek kadar büyük ve yüksek dağlı, garip bitkilere sahip, sıcak bir gezegene vardık. Anka:

– Burası Jüpiter Gezegenidir, dedi.

Jüpiterdeki hayvanların kabalığı ve şekil bakımından tuhaflığı ikinci arazideki fosillerimize benzemekte fakat daha büyük bir biçimdeydi. Burada durmadık.

Sonunda bir yere vardık ki burası güneş sisteminin sonu idi. Çünkü güneşin çekme ve itme kuvveti bizim algılarımıza sığmayacak genel bir yasa etrafında şaşırtıcıdır. Bundan sonra tek ve çift güneşli birçok güneş sistemi, binlerce kendi halinde âlem seyrettik. Hayat şekilleri ve yapıları birbirine benzer ve gerçek kaynak bir tek şeydir. Yoruldum ve Anka'ya durumumu anlattım:

– Seyahate çıkalı bir seneye yakın bir zaman oldu. Acaba bu âlemlerin son noktasına vardık mı? dedim.

Güldü:

– Hey çocuk! Bilginlerimizin keşfettiği binlerce âlemden henüz bir tanesinin milyonda bir oluşturacak bölümünü bile seyretmedik, dedi. Heyhat! Hızlı bir şekilde milyonlarca sene dolaşıp gezsek ancak evrenin bir mahallesini gezebilmiş sayılırız, diye ilave etti.

– Ya Rab! Ya Rab! Bu nedir? Büyük ve geniş harika anlayış nedir? dedim.

– Buna dünyanın her yerini kaplayan büyük Kaf Dağı derler. Sonsuzdur, dedi. Sustum kaldım.

Yolculuğumuz sürerken bir gün Anka Kuşu dedi ki:

– Üçüncü dolaptaki şişeden biraz iç ve bütün cesaret ve kahramanlığını topla. Korkma. Çünkü hiçbir insanın göremediği bir manzarayı göreceksin. Şu karşımızda gittikçe büyüyen güneşi görüyor musun? Bu güneş, sizin güneşinizden binlerce defa büyüktür. Onu yakından seyredeceksin, dedi.

Ve hızla dolaşmaya başladı. Dolaptan şişeyi çıkardım. Sudan biraz içtim. Korku ve titreyişle gittikçe büyümekte olan güneşe doğru bakakaldım. Güneş, önce büyük bir tarla gibi görünüyordu. Sonunda ufku kapladı. Karşımda her türlü düşünce ve hayalin üstünde bir ateş denizi vardı. Biz henüz güneşin uzaktan görünen yüzünden bir hayli uzak ve nur gibi havanın içinde bulunduğumuzdan yüzeyindeki ateş dalgaları dağlar gibi görünmekteydi. Yalnız güneşin yüzeyine yaklaştıkça yakıcı dalgaların büyüklüğü insandaki görüş gücünün ve vicdanındaki kuvvetin üstüne çıkmaya başladı. Anka dedi ki:

– Güneşin içindeki kaynamanın ortaya koyduğu müthiş gürültünün derecesini hayal etmeye gücün yetmez. Sizin dünyanızdaki gök gürültülerini milyon defa büyütürsek bunlar hakkında bir fikir sahibi olmuş olursun.

Anka Kuşu'na geri dönmek istediğimi söylemeye karar verdim. Çünkü her biri yüzlerce kilometre yüksekliğinde dalgaların birbirini takip etmesi insanın dayanma noktasının üstünde bir cehennem yeri ortaya çıkarıyordu. O sırada sanki o ateş kaynağı, o gökyüzü cehennemi titredi. Yüzeyinde hareket halinde bulunan ateş maddelerinin dalgaları birbirleri ile çarpışarak bir an için dikine, tepesi görülmez ateş dağları meydana getirdi. Güneşin yüzü çatladı, yarıldı. Ortaya çıkan yeryüzü büyüklüğündeki büyük bir yırtıktan binlerce kilometre yüksekliğinde ateş dalgaları çıktı. Bu dehşetli manzara karşısında gücüm yetmemiş, dehşet ve korkudan bayılmışım. Gözümü açtığım zaman kendimi kavuklu kişinin kabri üzerinden yuvarlanmış, yerde yatıyor gördüm. Aynalı kahve pişiriyordu. Yanına gittim. Aynalı ciddi bir yüzle:

– Yaratılış bir olduktan sonra pire de bir fil de. Onun için erenler Anka Kuşu gibi sonsuz sahada boşuna uçmazlar. Boş bir şey bu ney. Vicdanları parçalayan bu heybet, bu sonsuz derya, Allah'ın küçük bir noktasının bir parçasını bile dolduramaz. Hele şu kahveni bir iç, dedi.

Aynalının muhterem ellerini insanlarda çok az bulunan ciddi ve içten bir saygıyla öptüm.

Ey Vahdet! Bahr-i bi-payan! Sensin mevce-zen!

Kesret-i emvaç içinde rü-nüma sensin yine

Bin isim, yüz bin çeşit vermişsen de kendine,

Her ne dense, asman, eflak, ervah-ı beden,
Yalnız sensin, sen!

Dikkat ve im'anla baksa çeşm-i insan aleme;
Asümane, kubbe-i Minaya, mihr-i envere,
Alem-i balaya, arşa, bir de bu esfel yere,
Dürbin-i ma'rifetle baksa vech-i ademe.
Yalnız sensin, sen!

Sünbül ü reyhanda da, şevke ve gıylanda da,
Dillhiraş-ı feiiyad-ı arslanın, nevas'ı bülbülün,
Gonca-i şevk-bahşi, buy-i ruh-nüvazı bir gülün,
Zerre-i camidde de en ufak hayvanda da,
Yalnız sensin, sen!

Cümle havasımda, kalbde, akl ü vicdanımda,
Sevk-i aşkla mest ü bihuş olduğum demlerde,
Derd-nak, yardan mehcur kaldığım demlerde,
Hasret ü firkatle suzan bi-karar canımda,
Yalnız sensin, sen!

Aguş-i vuslatımda mehlika lerzan iken,
Cavidani bir hayatı sığdırırken ane.
Bihuş nigeran olurken kar gibi gerdane.
Havi-i ulviyette ruhum valih ve hayran iken.
Yalnız sensin, sen!

ALTINCI GÜN

MASAL DAĞI

On sekiz yaşında, Hint padişahının oğlu imişim. Bir gün şehirde bir gürültü meydana geldi. Herkes telaşta, hatta saray halkı heyecan içindeydi. Bilgili insanlardan ve akıl sahibi doktorlardan olan hocama bu telaşın ve bu heyecanın nedenini sordum. Durumu şöyle açıkladı

– Şehzadem, Hint halkına eskiden beri bir ejderha dert olmuştur. Bu ejderha yedi başlı, yetmiş ayaklı ve cildi hiçbir kesici aletin etki edemeyeceği şekilde sağlam, inanılmaz bir zırhla kaplı, ağzından ateş püskürür ve her dilde konuşur. Müthiş bir yaratıktır. Her yedi senede bir defa gelip hepimize: "Bu kervan nereye gidiyor?" diye sorar, bu soruya kimsenin aklı ermez. Hangi kervan? Bilinmez. Bu soruyu yedi defa tekrar eder. Yedincide cevap alamayınca hepsi yirmi yaşında olmak üzere, yedi delikanlı ile yedi bakire kız kendisine kurban verilir. Bunları yutar. Bundan sonra: "Yedi sene sonra yine geleceğim. Sorumun cevabını Kaf Dağı'ndaki Anka'dan öğrenebilirsiniz." deyip gider. İşte o zaman geldi. Yedi yıl bitti. Bugün ejderha gelecektir. Biz de istemeyerek rasgele belirleyerek yedi delikanlı ve yedi bakire kızı seçip ona vereceğiz, dedi.

Hocamın bu hikâyesi beni şaşırttı; Daha fazla bilgi almaya başladım ve dedim ki:

– Hocam, bu Kaf Dağı acaba neresiymiş? Anka kim oluyor? Hocam cevap verdi:

– Şehzadem, Kaf Dağı hakkında anlatılanlar çoktur. Yalnız gerçeği bilen ve Kaf Dağı'nı gören hiç kimseye rastlamadık. Kimine göre Kaf Dağı dünyamızın etrafını kaplamış zümrütlü bir dağdır. Diğerlerine göre dünyanın tam ortasında, göğe yükselen tek ve büyük bir dağdır. Yalnız bu dağı kimin gördüğü bilinmiyor. Oraya nereden gidilir? Dünyanın hangi bölgesindedir, bilinmiyor. Bazıları Kaf Dağı'nı hemen yok sayar bunun bir efsane olduğunu söyler. Böyle bir dağ dünyamızda yoktur, derler. Anka da böyledir. Kaf Dağı'nda oturan bir kuşmuş. Öyle bir kuş ki konuşur,

milyonlarca seneden beri yaşarmış. Ölmez. Bilgili, hâkim ve gizli olan şeyler hakkında bilgi sahibidir. Yalnız bunu da ne gören, ne bilen var, dedi.

O gün ejderha geldi. Alışılageldiği gibi yedi sorusunu sordu. Cevap veren olmadığı için kurbanlarını aldı, gitti. Şehir üzüntü ve keder içinde kaldı. Ben bu durumdan dolayı çok üzüldüm. Çoğu kez geceleri uyuyamaz, sabahlara kadar Kaf Dağı'nı, Anka'yı düşünürdüm. Nihayet kesin bir karar verdim. Babamın huzuruna çıktım. Halkımızı ve yurdumuzu bu ejderhadan kurtarmak için Kaf Dağı'nı aramaya çıkacağımı, Anka'yı bulup sorunun cevabını öğreneceğimi söyledim. Babam gayet adil ve akıllı bir hükümdar olduğundan benim bu uğurda yok olacağımı bildiği halde engel olmadı. Bir görevi üzerine almak ve bu görev uğrunda canını feda etmek, padişahlara ve oğullarına yakışır bir durumdur. Babam:

– Hadi oğlum, sen hazırlığını yap. Ben de gereken şeyleri düşüneyim, dedi. Fikrim ve azmim halk tarafından öğrenilince minnet duygularından ve sevinçlerinden sarayımın eşiğini öpmeye, geceleri başarılı olmam için dua etmeye başladılar. Babam da ne kadar bilgin, bilgili kimse varsa hepsini topladı. Onlara fikrimi ve kararımı bildirerek ne tarafa gitmem gerektiğini sordu. Birçok görüşler ortaya atıldı. Uzun tartışmalardan sonra yaşlı ve ciddi bir doktor dedi ki:

– Padişahım! Bu şekilde bir yolculuk insan kalabalığı ile olmaz. Bir iki kişi kemerine koyacağı değerli mücevherlerle, gerektiğinde sadaka ile kendini senelerce geçindirebilir. Ancak kalabalığın yabancı yurtlarda yiyip içmesi ve hatta rahatça yolculuk etmesi mümkün olamaz. Bu durumda şehzademiz bu uzun seyahate bir arkadaşla çıkmalıdır. Ne tarafa gideceği belli değildir. Bu konuda biz de yol gösterecek bir karar verememekten dolayı üzgünüz. Bunun da bir çaresi var. Himalaya Dağlarının arkasında bir inziva yeri var. Onun içinde adil olmayan, fakat bilim sahibi, derin bilgisi olan ve bilmediğimiz pek çok şeyleri bilen bir doktor oturmaktadır. O bizim bilmediğimiz pek çok şeyi bilir. Şehzade ilk önce onun yanına gitsin. Ona hizmet edip sevgisini kazansın, ondan sonra bu bilinmez yeri ona sorsun. Olur ki başarılı olursa ona gereken yolu gösterir, dedi.

Bu görüş herkes tarafından kabul edildi. Bir gün; babam, vezirler, vekiller, bilginler ve bütün halk uğurladıktan ve üzücü bir ayrılıktan sonra yüz binlerce halkın gözyaşlarını görerek, vedalarını duyarak ve onların sevgisini yüreğimde hissederek Hindistan'ın kuzeyine doğru yola çıktım.

Arkadaşım hocamın oğlu Bahadırdı. Kemerimde çok değerli mücevher bulunmakla beraber yükümüz hafifti ve fakir kılıkla seyahat ediyorduk. Yolculuğun sıkıntısına alışarak Hima-laya'nın karlarla kaplı tepelerini aştık. Uzun aramalarımızdan sonra inzivada yaşayan adamın hikmetli yerini bulduk. Yanına girdim. Durumumu kendisine anlattım ve isteğimi kendisine belli ettim. Elini aksakalına getirip düşünmeye başladı. Sonunda dedi ki:

– Oğlum! Biz pek çok şey bilirsek de Kaf Dağı'nın nerede bulunduğunu öğrenemedik. Yalnız bundan yedi ay uzaklıkta Milset şehri harabeleri vardır. Orada bir kuyu vardır ki ağzı çok değerli bir taş kapakla kapalıdır. Bu kapak bazen bilinmeyen bir sebeple açılır. Şimdi gider o kuyunun başında beklersin. Şayet şansın olur da kapak açılırsa, kuyudan içeriye bir iple inersin. Orada bir delik göreceksin. Bu deliği takip ederek yürü. İlerisinde bir meydan göreceksin. Meydanın ortasında bir saray var. Saraya girersin. Göreceğin şeylere hiç değer verme. Ne dur rahat et ne de kork. Üst katta bir mermer dolap içinde bir sandık bulacaksın. Onu al ve kuyuya dön. Şayet kapağı açık bulursan ipe sarılarak dışarı çıkar, sandığın içindeki levhayı okursun, dedi.

İp ve diğer gerekli malzemeleri sağladıktan sonra doktorun elini öptüm, duasını aldım ve yola çıktık. Sora sora sonunda Milset harabelerini bulduk. Böylece istediğimiz kuyunun başına geldik. Bahadıra gereken görevleri verdim. Sonunda gelişimizin kırkıncı günü kapak açılmaya başladı. Zaman kaybetmeden Bahadır'la vedalaşıp kendimi iple kuyuya sarkıttım. Ayaklarım yere değdiği anda ipi belimden çözerek deliği aradım buldum. Bir dakika düşündükten sonra içine girerek yürümeye başladım. Az sonra doktorun dediği gibi oradan bir meydana çıktım. İnsanın içini rahatlatan ve huzuru ile insanı kendine çeken bir bahçenin ortasında altından yapılmış bir saray gördüm. Hemen kapısından içeri girerek ve yüzlerce odada ne var ne yok diye merak edip araştırmadan üst kata çıktım. Aradığım odayı gördüm. Dolaptan sandığı çıkardım. Son süratle kuyuya döndüm. Kapak henüz kapanmaya başlamıştı. Bahadır sesinin çıktığı kadar bağırmakta, çağırmakta, ağlayarak kapağın kapanmakta olduğunu haykırmaktaydı, hemen ipi belime bağlayarak Bahadır'a seslendim. İpi çekmeye başladı. Sonunda dışarı çıktım. Bahadır'ı kucakladıktan sonra sandığı bin bir zorlukla açmayı başardık. İçinde çelikten bir levha vardı. Levhanın üzerine şu iki gazel yazılmıştı:

SIRRIMDAN BANA HİTAP

Matla'-ı şems-i hüviyyet, menşe-i ekvan benim.
Menba'-ı ma'na-i kesret, mahzen-i ebdan benim
Ben o'yum ki kendi emrimden yarattım âlemi,
Hep şuunumdur bu mevcut, derh-i bi-pavan benim.
Ben o'yum ki la-mekanım, la-zemanım, la-kuyut.

Her zamandan her mekandan münceli imkan benim
Arş benim, kürsi benim, asman-ı seb'a benim
Medde vü cevher ü unsur u camid ü hayvan benim.
Nur-i mahzım, sırr-ı mutlak, nokta-i ıtlakınun,
Hem ruhum, hem melaik, ademim, insan benim.
Ben o zat-ı mutlakım ki vasf u fi'limle ayan,
Ey ... Halik-i zi-şan benim, Rahman benim

BENDEN SIRRIMA CEVAP:
Ben o'yum ki ben dedikçe maksadımdır kudretin,
Ben o'yum ki benliğimden zahir olmuş vahdetin,
Farzedersem benliğim senden cüdadır ey vücud!
Vehm-i mahzım, hiç vücudu var mı ma'dumiyetin?

Bir fakirim ki neyim varsa senindir, bense hiç.
Fakr-ı fahri eldedir ferman-ı vahdaniyetin.
Arş ü kürsi, arz ü eflak, hep senin emrinle var.
Suhuf-i ekvan dest-i takdirinle mektup ayetin.

Sen o zat-ı bi-nişansın, la-mekansın, bi-zaman
Her ne varsa fi'l ü evsafın, kemal-i kudretin.
Sen o mevcutsun ki senden bir diğer yok münceli,

Her vücuda oldu kayyum, sırr-ı mevcudiyetin.

Bu iki gazelden bir şey anlamak bir tarafa, Kaf Dağı'yla ilgili tek bir harf yoktu. Bu durumda büyük bir üzüntünün içine düştüm. Ne yapacağımı bilmiyordum. Nihayet Bahadır'la tartışma ve sohbetlerden sonra doğuya doğru yolculuğumuza devam etmeye ve her gittiğimiz yerde Kaf Dağı'nı sormaya karar verdik. İki sene kadar çeşitli milletler arasında dolaşarak yüzlerce beldeyi seyrettik. Kaf Dağı hakkında sağlam bilgiye sahip olamadık.

Bir gün büyük ve güzel inşa edilmiş bir şehre uğramıştık. Bir evde misafir olduk. Birkaç gün sonra tellallar şehrin sokaklarında dolaşıp şöyle bağırıyorlardı:

– Ey ahali! Her kim Milset harabelerindeki kuyuda saklı bulunan levhayı getirir de bilginlerin reisine verirse karşılığında üzerinde büyük bir sır yazılmış, ondan daha önemli bir levha verilecektir.

Bu durum dikkatimi çekti. Levha yanımızdaydı. Bir faydasını görmemiş, anlamamıştık. Bilginlerin reisini gördüm ve levhanın yanımda olduğunu söyledim. Sevincinden boynuma sarıldı. Levhayı aldı. Bana diğer levhayı verdi. Levhaya baktım. Bunda da bir şiir vardı:

Âlemde meşhut olan bu devran,
Tekamül içindir, kemale doğru.
Her nokta cevval, her zerre raksan,
Uçup giderler visale doğru.

Ekvan, insan koşup giderler,
Tutulmaz, kapılmaz hayale doğru.
İnsan isen gel, matlubu anla.
Yorulma, gitme celale doğru.

Ufk-i ezelde doğan bir güneş,
Gider mi acep zevale doğru?
İfate itme kıymetli vakti,

Çevir yüzünü cemale doğru.

Bu şiir benim ilgimi çekmişti. Bilginlerin reisine yolculuğumun sebebini anlattım. O da şaşkınlık içinde, dedi ki:

– Tuhaf şey. Ben de bu levhayı Nezara harabelerinde bir kuyudan çıkarmıştım. Yalnız manasını anlayamadığımdan isteğime kavuşamadım. Senelerce yolculuk yaptım. Nihayet Serendip (Hz. Ademin yeryüzünde ilk ayak bastığı kara parçası şimdiki Seylan Adası) Adasında Adem Tepesinde dünya işi ile uğraşmayan bir adama rastladım. Bana Milset harabelerindeki levhayı ele geçirirsen isteğin yerine gelir, dedi. Senelerce bu harabeyi aradım, bulamadım. Sonunda üzüntü ve keder içinde ülkeme döndüm. Her sene birkaç defa tellallar çıkararak belki bir kişi benim bulamadığım harabeleri bularak benim aradığım levhayı bulmuştur diye duyurular yaparak beklemekteyim. Sonunda senin sayende levha elime geçti. Ne yazık ki bundaki şiirle de derdimi halledemiyorum. Ya sen? dedi.

– Ben de halledemiyorum.

Beraberce Serendip’e giderek Adem Tepesindeki adamı bulmaya ve levhaları göstermeye karar verdik. Uzun bir yolculuktan sonra Adem Tepesi’ne ulaşarak adamı bulduk. Levhalarımızı teslim ettik. Çözemediğimiz meselelerimizi kendisine anlattık. Şaşkınlık içinde dedi ki:

– Anlayan olmazsa, tarif bir şeye yaramıyor. Bana dönerek,

– Ey dilenci!.. Birinci levhadaki şiir Kaf Dağı ile Anka Kuşu’nu bildiriyor. (Kulağıma eğilerek gerekli bilgiyi verdi) İkinci levhadaki şiir ise ejderhanın sorusuna cevaptır. Bize göre sonsuz olan bu yaratılmış tüm evren ve varlıklar, bu kervanlar, bu güneşler, bu âlemler, sonsuz bir alanda ve Allahın göğü içinde yeri ve sınırı olmayan eşsiz sırra, aşk nuruna doğru uçup gidiyorlar. Bu yolculuğun, bu gidişin başlangıcı ve sonu yoktur, dedi.

Arkadaşımın derdini halletti. Ellerini öpüp sevinçten ve mutluluktan uçarcasına ülkemize dönmeye başladık. Yarı yolda reisle vedalaştık. Bahadırla ben üç ay sonra şehrimize ulaştık. Vardığımızda yolculuğumuza çıktığımızdan bu yana yedi yıl geçtiğini anladık. Gelişimiz ejderhanın gelişinden bir gün öncesine denk geldi. Babam yaşlanmıştı. Halk büyük bir üzüntü ve acı içinde ertesi günü bekliyordu. Ben ve Bahadır, yedi yıl içinde çok değişmiş, tanınmaz bir hale gelmiştik. Bahadırı babama gönderip:

– Yarın ejderhaya cevap verecek bir derviş geldi. Sabahleyin bütün halk şehrin dışına çıksın ve eğlence hazırlansın, haberini yolladım. Babam sevincinden ne yapacağını şaşırmıştı. Bilginleri ve vezirleri toplayarak fikir alış verişinde bulunmuş ve ertesi gün de şehrin dışına çıkılmaya karar verilmişti. Güneşin doğuşu ile beraber halk kalabalıklar halinde şehrin dışına çıkıyordu. Ben de Bahadırı alarak gittim. Padişahın huzuruna çıktım. Bana son derece saygılı ve konuksever davrandılar. Babam işin tehlike ve öneminden dolayı korku ve ümit arasında ne yapacağını şaşırmış bir durumdaydı. Derken korkunç ejderha karşıdan göründü. Halkın toplanmasına öfkeliydi:

– Vay, benimle savaşa cesaret mi ediyorsunuz? Şimdi çıkaracağım ateşle sizi ve memleketinizi yakarım, diye bağırdı.

Özel olarak gönderilen bir elçi, halkın toplanmasının amacının savaş olmayıp sorusuna cevap verecek bir adamın ortaya çıktığını anlattı. Ejderha:

– O adamı bana yollayınız, dedi. Ben kalktım ejderhanın karşısında durdum:

– Ey insan! Eğer sorularıma cevap veremezsen seni yuttuktan sonra yedişer yerine, yetmişer erkek ve kadını kurban isterim, dedi.

Padişahıma bu şart bildirildi. Biraz düşündükten sonra verdiğim güvence üzerine ikna oldu. Sonunda ejderha sorusunu sordu:

– Bu kervan nereye gidiyor? dedi.

Herkesin ruhu sanki bedeninden çıkmış, iki dudağımdan çıkacak söze doğru uçmaya başlamıştı:

– Ey akılsız Canavar! Yaratıcıya muhtaç bu âlemler, feleğin mahkûmu bu kervan eşsiz hayalin sırrına, çekici güzellik nuruna doğru koşup gidiyorlar.

Ejderha bu sözleri duyduğu gibi sessizliği parçalayan bir nara attı ve silkindi. On beş on altı yaşlarında melek yüzlü bir kız şekline döndü. Herkesin şaşkınlık ve heyecanı son noktaya gelmişti. Kız yanıma gelerek dedi ki:

– Ben kudret elinin (Allahın) yarattığı canlıların en güzeliyim ve her zaman on altı yaşındayım. Ancak yaşamın cilvesi beni gördüğünüz ejderhanın şekline soktu. Kurtuluşumu ancak soracağım sorulara verilecek doğru cevaplara bağladı. Şimdi siz bu soruların cevabını verdiniz. Beni o çirkin şekilden ve nice insanı benim zararımdan kurtardınız. Artık ben sizin kulunuzum.

Herkesin sevinci anlatılamayacak derecede artmıştı. Askerler halka susmayı emrettiler. Padişah şu şekilde söze başladı:

– Sevgili halkım! Bu onur ve erdem sahibi delikanlı sizi, hepimizi büyük bir afetten kurtardı. Size daha büyük hizmetler edebileceğine kimse şüphe edemez. Bense fazlaca ihtiyarladım. Şimdiye kadar bu görevi yapmamın sebebi zavallı oğlumun kaybolması üzerine yerime bırakacak kimse bulamadığımdandı. Şimdi bu şerefli genci bize Allah gönderdi. Onun sayesinde sizi kurtardı. Ben de kendisini yerime atıyorum. Allah makam ve tacını ona mübarek etsin, dedi.

Beni yanına çağırdı. Kucakladı. Artık dayanamadım ve ellerine sarılarak:

– Babacığım! Oğlunu tanıyamıyor musun? dedim.

Babam bir sevinç çığlığı ile bayıldı. Herkes benim, kendilerini kurtarmak için seyahate çıkan şehzade olduğumu anladı. Artık sevinç ve neşe göğe yükselecek noktayı bulmuştu. Herkes birbirini kucaklayıp tebrik ediyordu.

Çirkin canavarın şeklinden kurtulmuş olan peri kızı ile evlendim. Ve benimle beraber daha önce ejderhaya kurban edilmek üzere belirlenen yedi genç ve yedi bakirenin de düğünü yapıldı. Babam yalnızlık köşesine çekildi. Ben de Bahadırı vezirim olarak belirleyerek devleti yönetmeye başladım. Bir cuma günü ata binerek gezmeye çıkmıştım. Her nasılsa atın ayağı takılarak yere düştüm... Gözümü açtım.

YEDİNCİ GÜN

YÜCELİK DENİZİ ve BÜYÜK GİRDAP

Bugün Aynalı Baba çok neşeliydi. Hatta sevincinin büyüklüğünü herkese göstermek için külahına kocaman bir ayna parçası ve zırhına da iki büyük sarı teneke ekledi. Benim ona olan saygımın nedeni Aynalı' ya karşı hayran olduğumdan değildi, teneke parçaları ve hatta zırhına büyük bir gaz tenekesi taksa da Onun gibi bir ustaya olan saygım ve sevgim eksilmez. Böyle çok sevinçli nedenini sordum. Cevap olarak dedi ki:

– Bizim berber Hacı Mollayı bilirsin. Kedisi doğurmuş. Hem de pamuk gibi beyaz ve pek sevimli bir yavru!

– Affedersiniz, azizim, Hacı Mollanın pamuk kedisinin doğurmasından sizin bu kadar mutlu olmanızın nedeninin anlayamıyorum.

– Hâlbuki olay çok basit. Pamuğun sağ salim doğurması nedeni ile biz de bugün tören yapacağız!

– Kedi yavrusu için ha! (Alaycı bir halde) Bu yavrunun isminin konulduğu gün de kutlama törenleri yapılacak mı?

– İsmi konulmuştur. İnsanların yüz binlerce senedir kelime türetmekle uğraşmasına rağmen hâlâ yeterince kelime bulunmayışı ilginç değil mi?

– Ne gibi efendim?

– Ananın ismi Pamuk. Oğluna da Pamuk ismini vermek pek sıradan olacak.

Oysaki Hacı Molla yavrunun ismini de beyazlık ifade eden bir isim koymak istiyordu. Tam dört saat sohbet ettik. “Kar” koymak istedik, biraz soğuk düştü. “Beyaz” kelimesi tekrar edilmeye pek uygun görünmemekteydi. “Sefit”i Hacı Molla asla kabul etmedi. Çocukluğunda coğrafya okurken Bahr-i Sefit (Akdeniz) münasebetiyle bir dayak yemiş, bu

bakımdan bu kelimeden nefret ediyor. “Ak” ismini koymayı teklif ettim. Hacı Molla kızdı.

– Yavruyu “Ak! Ak! Ak!” diye çağırırken herkes beni ördek gibi vakvaklıyor sanır, dedi. Pamuğun amcası olan “Pembe” ismini büyüklere saygı nedeni ile koyalım dedim. Hacı Molla: Beyaz kediye kırmızı denilmez, diyerek bunu reddetti. En sonunda yavrunun ismini “Zararsız” koyduk.

– Ve kutlama yapıldı. Bir kedi yavrusu...

– Azizim, insanlar mantık dediklerini her şeyi ayırt etmek için, her dediklerini akla uydurmak için ortaya çıkarmışlardır. Şimdi sana desem ki falan yerin kralının bir oğlu dünyaya gelmiş. O millet eğlence yapıyor. Bu sözlere hiç şaşırmaz ve belki de bunu pek normal karşılarsın. Ancak bir düşün. Düşün ki;

Birinci olarak, çocuğun yaşayıp yaşamayacağı bilinmiyor,

İkinci olarak, iyi bir insan olup olmayacağı da bilinmiyor,

Üçüncü olarak, insan olduğu için iyiden çok kötülüğe yöneleceği de olası.

Dördüncü olarak, kral oğlu olduğu için kibirli, bencil ve biraz cahil olması da beklenir. Şimdi saydığımız bu özelliklere sahip olan bir çocuk için eğlence yapılışına ses çıkarmazken “Zararsız”ın dünyaya gelişi, iki kişinin de mi sevincine değmez?

Açıklamaları bile değerli birer ders içeren bu garip adama, benliğimi vermeye kendimi alıkoyamadığım için şaşkınlık ile bakmaktayken Aynalı neyi üflemeye başladı:

Ey dil! Cihanda sen şule-zensin.

Meçhulü her an tayin edensin.

Ayine-i eşya, manzur sensin.

Vahdetle her şey, ma’ruf-u vicdan,

Vicdanla âlem, eşya-i insan

Ayine-i eşya, manzur sensin.

Batın tecelli eyler, şuunda,

Zahir tayin eyler, butunda.

Ayine-i eşya, manzur sensin.

Elvah-ı kevnin tevhidi sensin.

Ayat-ı hakkın tevhidi sensin.

Ayine-i eşya, manzur sensin.

Dalmıştım... Uykudan tellalların sesi ile uyandım. Tellallar:

– Batının en uzak, bin kapılı ve tasavvufta insan gayreti ile ulaşılabilecek en son nokta olan Cabilsa şehrine kervan gidiyor. Yolcular akşama kadar kervana katılsın. Yoksa kalırlar, diye bağırıyorlardı.

Ben meşhur İslam bilgini Teberi'nin Tarihinde böyle garip bir şehrin olduğunu okumuştum. Ama coğrafya kitaplarında böyle bir şehirden söz edilmiyordu. Çünkü bu şehrin hayali bir şehir olduğuna kara verilmişti. Şimdi ise bu şehre bir kervan gidiyordu. Aklım bu garip durumun ile uğraşıyorken bundan daha ilginç bir şey dikkatimi çekti. Oturduğum odanın tavanı, duvarları gümüştendi. Acayip bir ses çıkarak ayağa kalktım. Karşımda bulunan aynada kendimi gördüm. Bu sefer çıkardığım ses yalnız bir şaşkınlık çığlığı değil, bunun yanında öfke, üzüntü ve sıkıntıdan meydana gelmiş can sıkıcı bir yaygara idi. Nasıl bağırmazdım. Alnımın ortasında bir tek gözüm vardı. İki kolum yerine göğsümden çıkmış bir kolum olduğu gibi ayağım da tekti. Neyse ki bu tek ayakla yürümeye, daha doğrusu zıplamaya gücüm yetse de eski yürüyüşümü hatırlayarak bu yeni yöntem ile yürümeyi fazlası ile çirkin buluyordum. Tek gözüm, tek kolum da beni rahatsız ediyordu.

– Ya Rab! Bu ne hal, bu nasıl iş? diye düşünürken kapı açıldı. İçeri seke seke bir kadın girdi. Ve:

– Kervan gidiyor. Her şeyiniz hazır. Haydi, artık veda edelim, dedi.

Gümüşten yapılmış evden çıktım. Bütün şehir gümüştendi. İki ayaklı bir eşeğe binerek şehrin dışındaki kervana yetiştim. Bütün insanlar benim gibiydi. Yanıma denk gelen eden bir arkadaşa Cabilsa şehrine kaç günde varabileceğimizi sordum:

– Yedi senede, cevabını verdi.

İki ayaklı eşeğin üzerinde yedi sene yol yürümek doğrusu bu ya kolay yutulur şeylerden değildi. Arkadaşıma yine sordum:

– Buranın adı nedir?

– Cabilsa şehri.

Vay, vay! Taberi Tarihinde okuduğum ve coğrafya kitaplarında ismini diğer şehir gibi bulamadığım, doğuda bulunan ve tasavvuf da Allah’a ulaşmanın ilk aşaması olan bin kapılı efsanevi şehir. Asıl garip olanı da benim bu şehrin halkından oluşumdur. Diğer şehre gidişim de ayrı bir gariplik! Arka-daşıma tekrar dedim ki:

– Cabilsa Şehrine neye gidiyoruz?

– Gitmek için hakimlerin doktoruna dilekçe vermedik mi?

– Verdik mi dersiniz?

– Öyle ya!

– Niye dilekçe verdiğim bir türlü aklıma gelmiyor.

– Burası tuhaf! Dilekçe vermemizin sebebi iki gözlü, iki kollu, iki ayaklı olmamız içindir.

Bunu duyduğum gibi sevincimden az daha nara atacaktım. Artık her sıkıntıya katlanmaya karar verdim... Uzun sözün kısası tam yedi senede Cabilsa şehrine ulaştık. Bu şehir altından yapılmıştı. Bütün halkı bizi karşılamaya gelmişti:

– Maşallah, maşallah! Tek gözlü kalmaya razı olmayanlar, tek ayakla gezemeyenler, tek kolla kalmak istemeyenler! diyorlardı.

Artık bizim gelişimizle beraber Cabilsa şehrinde bir eğlence başladı. Kırk gün kırk gece devam etti. Sonunda aksakallı bir ihtiyarın kumandasında “Cennet-i İrfan” a gittik. Burası oturma âleminin sonu olan Cabilsa şehrinin bir mil ötesinde bulunuyordu. “Cennet-i Irfan”ı tarif etmek imkânsızdır. Yalnız her hayalin üstünde olan bir tanıklığımı söylemek zorundayım. Bu cennetin batı kısmında bir deniz vardı. Bu deniz bahçenin kenarından itibaren başlıyordu. Ancak ön kısmı bahçenin ön kısmı ile eşit olmayıp sonsuz yüksekliklerde ucu bucağı görünmüyordu. Öyle ki denizden bahçeye

bir damla su bile akmıyor ve sanki bahçenin havası ile derya arasında şeffaf bir Çin Seddi vardı. Hareketsiz, sessiz ve başı sonu belli olmayan bu denizin manzarası insanın tüylerini ürpertiyordu. İrfan Cenneti'nde zevk ve eğlence günleri geçirdikten sonra bir gün "Tecelli Şelalesi"ni seyretmeye gittik. Şimdi burada söyleyeceğim şeyi ne akıl kabul eder ve ne de hayal. Başı sonu belli olmayan bu denizin ortasından bir öfke şelalesi cennetin üstüne doğru akıp gidiyordu. Azamet Denizinin bu şelalesine "Tecelli" ismi verilmişti. Bu şelaleden akan su, bir fındıkkabuğunun içine giriyor, oradan kayboluyordu.

Akıl ve karşılaştırma ölçülerini bir anda kaldıran bu inanılmaz manzaradan ben ve arkadaşlarım şaşırıp kaldık. Aklım başıma geldiği zaman bağırarak:

– Ya Rab! Bu ne hal? Bu başı sonu belli olmayan deniz bir fındıkkabuğuna sığıyor ve onu doldurmuyor. Bu ne Ya Rabbi? dedim

Rehberimiz benim bu sözlerimi duyarak dedi ki:

– İşte görüyorsun bu Azamet deryası, Büyüklük Girdabında bir hiçlik incisi gibi kaybolup gidiyor... Büyüklük Girdabı'na bu sonsuz denizin suyu ezelden beri akıyor...

Bu sır sahibinin etkisi altında hepimiz hayran ve kendinden geçmiş bir halde kaldığımız zaman rehberimiz dedi ki:

– Şimdiye kadar insanın gücünü yok eden gürültüsünü duymadığınız "Tecelli Şelalesi"nin bir an için şiddetli gürültüsünü duyacaksınız. Korkmayın, korkmayın!

Bir süre sonra büyük bir sesin ilk defa duyulması ile hepimiz ölecek şekilde kendinden geçmiş bir halde yere serilerek bir an sonra kendimize geldik. Ancak bu sefer gözlerimiz, ellerimiz, ayaklarımız çiftti. Artık sevincimizden birbirimizi kucakladığımız kardeşlik havası içinde uyandım. Aynalı, neyi üflüyor ve okuyordu:

Hep ikilik birlik için.

Bak iki göz bir görüyor!

Bir ise dirlik için,

Bak iki göz bir görüyor!
Ruh-u ceset, arş ü felek,
Ins ü peri cin ü melek,
Birlik için hep bu emek.
Bak iki göz bir görüyor!
Şerrinden eyle hazer,
Vaktini boş etme güzer,
Âleme bir eyle nazar,
Bak iki göz bir görüyor!
Sen de seni sen de seni,
Bil ki budur "Allemeni",
Birleye gör can ü teni.
Bak iki göz bir görüyor!

SEKİZİNCİ GÜN

EBEDİ BİLİNMEZLİK

Gözümü kapadığım zaman, kendimi bir dershanede, heybetli bir öğretmenin karşısında buldum. Dershanede birkaç yüz öğrenci vardı. Bir ara elimi başıma attım. Bir de ne göreyim tepemde bulunan bir kıvrık saç benim bir Çinli olduğumu hatırlattı... Daha başka şeyler de hatırlamıştım. Ben Nankin şehri halkından bilim ve yetenek eğitimi alan bir gençtim. Memleketim olan Çin'i baştan başa dolaştıktan sonra bilmediğim şeyleri çözemediğimden yolculuk rotamı ve araştırmalarımı Hindistan'a kadar uzatmıştım. Hindistan'da birçok meşhur din bilginine başvurarak bilmediğim şeyleri öğrenmeye çalıştım. Ancak hiçbiri içime huzur verecek bir cevap veremiyordu. Sonunda Brahmanlar içinde parmakla gösterilen bilgi ve erdem sahibi, her şeyden elini eteğini çekmiş bir bilim adamını tavsiye ettiler. Hindistan'ın kaplan ve yılanlarla, türlü türlü zehirli otlarla dolu ormanlarından birinin ortasında bulunan bir tapınakta oturan Brahman'ı buldum. İşte bu anda onun ilk dersinde bulunuyordum. Brahman, uzun süre sustuktan sonra mezardan geliyor gibi inlemeye benzeyen bir sesle bana hitap etti; sanki bir cenaze konuşuyordu; dedi ki:

– Ey bilim talep eden Çinli! Çözemediğin sorun nedir? Ne arıyorsun?

– Ebedi muammayı!

Talebeler hayretle birbirinin yüzüne baktılar. Anlaşılan hepsinin istediği buymuş. Brahman tekrar söze başladı:

– Hangisini?

– Hangisini mi?

– Öyle ya, hangisini?

– Ruhun gerçeğini.

Brahman sustu. Cenaze yüzü gibi renksiz, hareketsiz yüzü tamamı ile cansız ve anlamsız bir şekil aldı. Daha sonra bana dedi ki:

– Ruhu canlılar bilemez. Ölmeye razı mısın?

– Evet!

– Yanıma gel!

Brahman'ın yanına gittim. Kulağıma şu sözler söyledi:

– Elinden geldiği kadar isteklerini benliğini hapsederek "evim, evim, evim" diye devamlı zikirde bulunacaksın. Haydi, seni halvethanene götürsünler.

Brahman'ın emri üzerine beni tek başıma kalıp dua edeceğim yer olan halvete getirdiler. Burası ancak bir adam sığacak kadar dar ve karanlık bir yerdi. Orada akşama kadar "evim evim" diye zikirde bulundum. Gönlümde açıklanması mümkün olmayan bir sıkıntı vardı. Üstelik karnım da çok acıkmıştı. Halvethanenin kapısı kapalı idi. Dışarı çıkma arzusu ile birkaç defa kapıya vurmuş olsam da aldıran olmadı. En sonunda geç vakitlerde bir hizmetçi geldi. Beni beş dakika dışarıda bıraktı. Bir avuç kavrulmuş mısır ve bir fincan su verdi ve:

– Bunlar hayvansı hisleri çoğaltacak şeylerse de henüz bu uygulamalara alışkın olmadığından birkaç gün sana verilecektir.

Yedi sene bu garip hapishanede kaldım. Bir avuç mısır buğdayı, bir süre sonra iki günde bir ve daha sonraları üç günde bir verilmeye başlandı. Beş sene sonra haftada yalnız bir avuç mısır ile yetinmekte, on beş yirmi günde bir su içmekteydim. Yedinci senenin sonunda halvetimden çıkarılarak Brahman'ın huzuruna götürüldüm. Yüzlerce Brahman ve binlerce talebe toplanmıştı.

Ben tarif ve anlatımı imkânsız bir duruma gelmiştim. İlk önce havanın basıncı bana yetmiyormuş ve yürürken uçuyormuşum gibi garip durum hissediyordum. Son derece dikkat göstermeyince etrafımdaki eşyaları hayal meyal görüyordum. Renklerin farklılığı sanki dikkatimi çekmiyordu.

Hissettiğim diğer bir gariplik ise eşyalara yönelttiğim dikkatli bakışlar biraz devam ederse eşyalar yavaş yavaş yok olmaktaydı. Kendimi bir cisim

gibi hissediyordum. Yalnız kuvvetten oluştuğumu sanıyordum. Her kime baksam vicdanını tırmalayan fikirleri sanki görüyor, okuyordum. Brahman’ın yanına gittiğim zaman elini öpmek üzere eğildim ve elini öptüm. Ancak bu kadar sade bir hareketin ortaya çıkardığı gürültü hayret edilecek derecede şiddetli idi. Binlerce insan “evim, evim, Brahma, Brahma” diye bağırıyordu. Etrafıma baktığım zaman bu gürültü ve haykırışların sebebini anladım. Brahman’la ben tavan ile yer arasında havada duruyordum. Brahman elimden tuttu. Boşlukta yürüyerek duvara kadar geldik. Duvar bize engel olmadı. Yarıldı mı da geçtik yoksa duvar mı yoğunluğunu kaybetti? Bilemiyorum. Odaya girdiğimiz vakit Brahman bana sordu:

– Şimdi ebedi muamma sorununu çözdük sanırım. Ruhu öğrendin.

– Hayır! Ruhun ne olduğunu hala bilemiyorum.

– Büyük Brahma! Kendinin ruh olduğunu hâlâ anlamadın mı?

– Ben! Ben mi ruhum?

– Büyük Brahma! Havalarda uçar, duvarlardan geçerken hâlâ mı şüphe ediyorsun?

– Şüphe mi? Şüphem yok. Eminim ki ben ruh değilim. Bir cesedim. Ve yarın bu ceset dağılacak. Ve... Benim benliğim yok olacak Yani ben kalmayacağım.

Brahman bir nara attı. Birkaç defa:

– Büyük Brahma! dedi. Ve düşüp öldü.

Ben telaş ile Brahman’ın cesedinin üzerine kapandım. Vücudu buz gibi soğuk, kalbi hareketsizdi. Buna rağmen gözlerini açtı... İşitilemeyecek kadar ince bir sesle:

– Ruhu anladın mı? dedi.

Gözlerini kapadı. Ben yeni “hayır” cevabını bitirmiştim ki insanın gönlünü parçalayan bir kahkaha koptu. Başımı kaldırdım. Brahman, yani cenazesi önümde yatan Brahman’ın bir ikinci benzeri tavan ile yer arasında duruyordu. Bana:

– Ruhu anladın mı? diye sordu.

Cevap vermeye zaman kalmadan kapı açıldı. Birisi içeri girerek:

– Sizi çağırıyorlar, dedi.

Adamı takip ettim, ilk bulunduğum odaya girdiğim zaman büyük bir şaşkınlıkla Brahman'ı makamında oturuyor gördüm. Beni yanına çağırdı. Aramızda yine bir konuşma başladı. Dedi ki:

– Ruhu hâlâ anlamadın mı?

– Hayır, hayır! Eğer lütfedip anlatırsanız...

– Anlatmak... anlatmak mı?.. Göstermedik mi?

– Evet! Yalnız bir şey anlamadım... Bir şeyi anlatmak için görmek yeterli değil.

– Ya!

– Ölmek lazım.

– Ah! ah!.. Ölmek, ölmek, işte bu mümkün değil.

– Niçin?

– Çünkü ölmek için önce olmak gerekir. Benim bilimimin amacı bu aşamadır. Sen bu kadarınla yetinemedin. Şimdi yapacak bir iş kaldı. Ebedi hayatını feda etmeye gücün var mı?

– Ebedi hayatımı feda edersem, ruhu bilmekten ne kazanacağım?

– Hiç! Mademki hiç olacaksın tabii bir kazancın olamaz.

– Ebedi hayatta bize ne vaat edilmiştir?

– Brahma dostlarına sonsuz bir zevk müjdeliyor.

– Ancak bu sonsuzlukta bendeki bu ruhu öğrenmek düşüncesi benle beraber kalacak mı?

– Şüphe yok! Bütün varlığınla sonsuzluğa kalacaksın.

– Öyleyse bu acı veren hayatı feda ediyorum. Ya Rabbi bana bir an rahatlık ve huzur vermeyen bu dert ile sonsuza dek yaşamak istemem. İstemem. İstemem.

– Öyleyse gel!

Brahman beni elimden tutup bir odaya götürdü kapaklı dolapların birinden bir deste kâğıt çıkardı. Burarda yedi kişinin ismi yazılmıştı. Bana dedi ki:

– Yedi bin senedir manevi bilimleri öğrenmek uğrunda ebedi hayatını feda eden ancak yedi kişi gelmiş. Sen sekizinci oluyorsun. İsmini buraya yaz.

İsmimi bu kâğıda yazdım. Brahman tekrar dedi ki:

– Nur Dağı’na git. Orada sorunun çözülür.

Bu tapınağı terkederek Nur Dağı’na doğru yol almaya başladım. Bazen yerlerde yürüyerek, bazen havalarda uçarak dağa ulaştım. Dağın yol almaya başladığım vadisinde yokluk âlemine yeni ayak basmış bir bebek, yolun ortasında yatıyordu. Bu zavallı yavruyu oraya kimin bıraktığını düşünerek ve anne veya akrabasını görmek ümidiyle etrafı araştırarak çocuğa doğru gittim. Yanına yaklaştığım zaman çocuk bana:

– Ey bilgi arayıcısı! Ey kalbi endişe ile dolu olan, hoş geldin! dedi.

Ben yeni doğmuş bir çocuğun konuşmasına şaşkınlıkla cevap vererek dedim ki:

– Bu yaşta, yani henüz yaşın yokken konuşuyorsun, haa! Ne garip çocukmuşsun!

– Sadece konuşmakla kalmam, oldukça gevezeyimdir. Hatta sormadığın halde ismimi de sana söyleyeceğim. Bana “Marifet” derler.

– Bense ebedi muamma sorununu çözmek ümidini besliyordum.

– Bunun için de sonsuz hayatını feda etmiştin. Sebep ise ruhun tasasından kurtulmaktı.

– Evet, bu korku...

– Zavallı deli! Bu endişe, bütün evrenin, bütün yaratılmışların ebedi endişesidir. Bu endişeden hiçbir canlı, hiçbir şekilde kurtulamaz. Çünkü kurtulmak için gereken şartları yerine getiremez.

– Bu şart neymiş? Ben bu bilgi için hayatımı feda etmiştim. Sanırım bundan daha ağır bir şart olamaz.

– Öyle mi sanıyorsun? Bana kalırsa ruhu bilmek için bu şart yeterli olsaydı ruhu bilen pek çok kimse bulunurdu. Ancak özel şartını...

– Bu özel şart nedir?

– Yoklukla varlığın bir tek şey olduğunu kanıtlamak!..

Kanıtlanması mümkün olmayan bu özel şartı duymamla beraber içimden bir ah çektim. Ve gözlerimi açtım. Aynalı’nın gülümseyen ve sevimli yüzünü gördüm ve:

– Yoklukla varlığın bir tek şey olduğunu kim ispat edebilir? Böyle bir söz bile deliliktir. Bunu kim ispat edebilir?

– Kim mi? dedi Aynalı Baba. Bilmekle bilmemeyi bir tutan deliler!

DOKUZUNCU GÜN

ERDEMLİ İNSANLARIN CEVAPLARI

Bugün Aynalı'nın davranışlarında bir durgunluk, bakışında biraz üzüntü vardı. Uzun süre sustuk ve düşündük. Ben seyrettiğim gariplikleri düşünüyor ve insanoğlunun ortaya çıkardığı fikirlerin birbirleri ile olan zıtlık ve çokluğuna şaşırıyordum. Aynalı'nın sözleri beni düşüncelerimden uyandırdı. Dedi ki:

– Ben yalnız ney değil, saz da çalmasını bilirim. Bütün çalgıları da çalmayı bilirim ya! Dur biraz, bugün sana biraz saz çalayım.

Kulübesine girip bir saz getirdi. Dervişçe bir taksimden sonra okumaya başladı:

"Zahit bize ta'n eyleme,

Hak ismi okur dilimiz.

Sakın, efsane söyleme,

Hazrete gider yolumuz.

Erenlerin çoktur yolu,

Cümlesine dedik beli.

Ko desinler bize deli,

Usludan yeğdir delimiz.

Muhyi sana ola himmet,

Âşık isen can ne minnet,

Kisvemizdedir dallımız."

Dalmışım. Görüyordum ki büyük bir sarayın içinde çok küçük bir pencerenin önündeyim. Bu pencereden binlerce kişi alacak şekilde büyük bir odayı görüyordum. Odanın etrafı benim pencerem gibi küçük küçük pencerelerle doluydu. Her birinde bir insan oturmuş, odayı izliyordu.

Odanın içinde zümrütten ve yakuttan yapılmış oturaklar üzerinde başları taçlı, çoğunun yüzleri peçeli yüce ve kendinden emin kişiler oturmaktaydı.

Oturaklardan bir kısmı daha yüksek bir yerde ve mücevherden yapılmış olup, bunların ortasında ve hepsinden yüksek bir oturak boştu. Bu oturaklarda oturan kişilerden biri ayağa kalktı ve:

– İnsanoğlu gelmiş, bize bir soru soracakmış. Kabul ederseniz gelsin, dedi.

Hazır bulunanlar izin verdiklerini bildirdiler. İlk sözü söyleyen kişinin emri üzerine odaya insan doldurdular.

“Beşeriyet” adını alan bu adam, sefil ve sakat bir zavallı idi. Giydiği eski püskü elbiseler ve sarı yüzü, odada garip bir zıtlık ortaya çıkarıyordu. Başkan vekili kendisine yönelerek:

– Ey Beşeriyet! Otur, rahat et ve sorunu sor!

Beşeriyet oturmadı ve dedi ki:

– Oturmak, rahat etmek mi? Yazık, acaba yüz binlerce senedir oturacak, rahat edecek zaman mı buldum? Bir taraftan geçim derdi, diğer taraftan kendi vücudumdaki bin türlü hastalık rahat etmeye zaman mı bırakıyor? Bu kadar sefilken bile intihara razı olamıyorum. Ben çok alçak bir kimseyim, çok!

Beşeriyet hıçkırıklarla ağlıyordu. Bu durumdan son derece üzülen meclisi garip bir sessizlik kaplamıştı. Bütün üyeler zavallı Beşeriyet’in üzüntü ve ümitsizliğini hissediyormuş gibi görünüyorlardı. Başkan vekili:

– Sorun çok büyük. Bu sorunun çözülmesi başkanımızın gelmesine bağlıdır, dedi.

Beşeriyet bunun üzerine dedi ki:

– Hiç olmazsa bu kadar sefalete niye katlandığımı, neden intihar etmediğimi anlasam. Orada bulunanlardan biri ayağa kalktı:

– İzin verilirse bu zavallıyı teselli edeyim, dedi.

Oda da bulunan üyelerin izinlerini alarak şu sözleri söyledi:

– Ya Rab! Hayatta nedir bu lezzet?

Hayata rapteden bu garip kuvvet!

Hayat ki bi-beka, pür-derd ü keder,

Yine emel O, nedir bu hikmet?

Bir an bırakmaz insanı rahat,

Bin türlü alam, derd--i mai’şet.

Çocukluğunda ağlar beşikte,

Feryatla geçer o vakt-i ismet!

Civanlığında bin türlü amal,

Şeyhuhetinde bin türlü mihnet.

Vakt-i ecelde mazi bir an,

Bir an için mi bunca sefalet?

Hatifi bir ses verdi cevabı.

Dedi: Hayatta bu zevk ü kıymet,

Akiller için seyr-i bedayi.

Cahiller için yemekle şehvet!

Beşeriyet bir “ah” etti ve:

– Doğru, doğru! Bana söyleyiniz, acıyınız. Demek ki hayattan nefret ediyorum da zevk alamıyorum, mutluluğun ve rahatlığın kıymeti nedir? Bunu söyleyiniz, dedi.

İşte bu sırada başkan geldi. Sorunu anladı ve orada bulunan üyelere:

– Buyurunuz. Şu dertlinin sorusunun cevabını veriniz, dedi. Orada bulunan üyelerden bazıları şu şekilde cevap verdiler:

Cenab-ı Halil: (Hz. İbrahim)

– Mutluluk; çalışmak, kazanmak ve kazancını kendi gibi olanlar ile paylaşmaktadır.

Cenab-ı Kelim: (Hz. Musa)

– Mutluluk; benliğini Firavunun tutkularından ve hırsından kurtarmaktadır.

Cenab-ı Adem:(Hz. Adem)

– Mutluluk; şeytana uymamak ve Havva'ya kanmamaktır.

Konfüçyüs:

– Bir tencere pirinç pilavına bütün lezzetleri sığdırmaktadır mutluluk.

Eflatun:

– Her zaman yücelikleri düşünmektedir.

Aristo:

– Mantık! İşte mutluluk!

Zerdüşt:

– Mutluluk; karanlıkta kalmamaktır.

Brahma:

– Mutluluk mu? Herkesin fikri ne ise onun tersidir.

Cenab-ı Mesih:

– Mutluluk; geçmişi unutmak; bulunulan durumu hoş görmek, geleceği düşünmemekle mümkündür.

Lokman:

– İnsanlar bu kelimeyi bütün üzüntülerini bir sözle ifade etmek için ortaya çıkarmışlar.

Hızır:

– Mutluluk; tutkuların ve hırsların giremediği gönüllerde bazen şimşek gibi çakan bir hayalettir.

Bu sözler üzerine Buda kızgınlıkla ayağa kalktı:

– Ey Beşeriyet! Mutluluk; yokluğun güzellik isimlerindendir. Nirvana! Ey Beşeriyet! Nirvana!

Beşeriyet yorgun bir halde yere düştü ve:

– Oh! Hangisi, hangisi? diye mırıldandı.

O anda Başkan ayağa kalktı:

– Ey Beşeriyet! Mutluluk; hayatı olduğu gibi kabul etmek, ağır işlerine razı olmak ve bunların iyileştirilmesine çalışmaktadır, dedi.

Beşeriyet ayağa kalktı ve:

– Ya Fahr-i Alem!(Hz. Muhammet) Beşeriyet dertlerini anlayarak çözümü bulan sadece sensin, dedi.

Gözlerimi açtığım zaman boşuna Aynalı'yı aradım. Yanımda bir kâğıt parçası buldum. Üzerine şu sözler yazılmıştı:

"Elveda! Gün gelir belki yine görüşürüz hoşça kal."

Akşama kadar mezarlıkta içten ve üzülerek ağladım...

İKİNCİ KİTAP

MANİSA TIMARHANESİ

Mektuplaşmalar

Gerçek Dostum Raci,

Çok uzun süren sarhoşluktan sonra hastalık devresine gireceğini biliyorum. Düşüncemde aslında şekil olarak yanıldım. Seni kansızlık (anemi), verem gibi hastalıklara yakalanacak sanırken bu kez daha isim veremediğim, yok yok ad koyamadığım değil, uygun bir isim bulamadığım bir hastalığa yakalandığını duydum. Hastalığına "avanaklaşma" isminden daha uygununu bulamadım.

Azizim, bu ne hal? Gerçek mesleğinde yol göstericim ve ustam olduğunu düşündükçe delireceğimi düşünüyorum. Geçirdiğimiz günleri hatırlıyorum. Deniz kenarında otururken benzersiz bir şekilde, dahası anlatılmaz bir tatlılıkla, bize pozitif bilimler ve felsefe hakkında verdiğin dersleri bir türlü unutamıyorum. Bugünkü Raci, o nazik usta Raci midir? Yoksa insanlığın yüz binlerce ahmaklarından biri midir? Ne arıyorsun? İstediğin nedir? Yeni ortay çıkardığın bilimsel gerçekler ile daha önceden kabul edilmiş olan ve halen geçerli olan gerçekleri çürütmedikçe bugünkü hareketine deliliğin en son derecesi demekten başka bir çare yoktur. Ne arıyorsun? Sonsuz hayatı mı? Vah zavallı! Bu geçici hayatla ne buldun ki onun sonsuzunu arıyorsun? Sana soruyorum, bu hayatta ne var?

Oh! Filozof Ten (Taine)'i ne kadar haklı buluyorum. Diyor ki: "İnsanlar yaratılış ve terbiye bakımından delidirler. Kazara öyle olsa da akıllı bulundukları zamanlar çok azdır." Ne kadar doğru. Gerçekten insanlarda bir parça akıl ve düşünce olsaydı, sonsuz bir hayat aramak, hatta bu tembel ve başarısız varlığa bile dayanamayarak "eyvah zevkini", "hayat kadehini", yokluk sultanına takdim ederlerdi!

Bununla beraber bir kaza ve rastlantıdan oluşan hayatta, hafif delileri oyalayacak kadar zevk bulunduğu inkâr edilemez. İnsanların hayvanlık ve

cehalet devirlerinde ortaya çıkardıkları kelimelere ruh vere vere, bunları düş renkleri ile süsleye süsleye bir duygu zinciri meydana getirmişlerdir ki bunlar, binlerce yıldır tekrarlayarak miras yoluyla bize kadar gelmiştir. Biz de gerçek olarak "vücut bakımından hiç" ve "bilgi bakımından utanç" duygusundan oluşan bu zincir ile hiçbir özelliği, hiçbir içeriği olmayan eşya topluluğuna çeşit çeşit gönül aldatıcı renkler veriyor, kendimizi tatlı tatlı kandırarak hayata bir anlam katıyoruz. İşte bütün çirkinliği ile gerçek hayat!

Benim zavallı dostum! Ya sen ne arıyorsun? Bu maddiyat, bu görünür hayaller bir ruhu ezmeye, bir vicdanı birbirine ters fikirler kaynağı yapmaya, bir aklı boğmaya yeterli değilmiş gibi bir de manevi hayaletler arkasında mı koşmak istiyorsun?

Zavallı kardeşim, zavallı ustam! Bilmiyorum ki bu mektubumu okuyacak, kalbimden kopan üzüntü ve merhamet sızısını anlayacak durumda mısın? Bana dediler ki... Ancak buna inanmak istemiyorum. İstemedim de. Sana bu mektubu yazmaktan kendimi alıkoyamadım. Bana cevap ver. Eski günler, tatlı anılar için bana cevap ver...

Raci'den Sami'ye mektup

Sevgili Sami,

Mektubunu aldım. Hatırın için beş on dakika hayal derinliklerimi terk ederek karanlık bir çukura benzeyen bu dünyaya geri geldim. Güzel çocuk! Demek ki dünyanın bir tımarhane, insanların bir sürü deli olduğuna inanıyorsun, o halde benim de delil olmama niçin itiraz ediyorsun? Galiba herkesin deliliğine benzemeyen farklı bir çeşit deliliğin bağımlısı olduğum için!

Evet değerli dostum, ben bu hayallerin arkasına gizlenmiş olan hayaletleri arıyorum. Ne yazık ki bulamıyorum. Bulamıyorum değil de. Nasıl anlatayım bilmem...

Bilimsel gerçeklere hiçbir şey denilemez. Ancak bir gerçeğin var olması başka bir gerçeğin var olmasına engel olamaz. Bazı vicdanlar vardır ki başlangıç ile son arasında bir çizgi, ayırıcı bir çizgi vazifesi görmek isteyen gerçeklerin önünde duramıyor. Ben düşündüm ki bu hayatı; dünyaya niçin geldiğimizi, ne olacağımızı, bizi göndereni anlamadan, terk etmeyeyim. Ah

ne olurdu bu sorulara ben onların varlığını ya da yokluğunu kanıtlayan birer cevap verebilsem?

Benim aklımı vicdanımı yaralayan soruların basit cevapları yok ve olamaz. Bu son gerçeği yok saymak için insanın hayvanların sahip olduğu derecede bir zekâya, duygusuz bir kalbe sahip olması veya bilimsel keşiflerden habersiz olması gerekir. Bu gerçeği bilmeden veya görmeden onaylamak da böyledir. Derdime bilim dünyasının cevapları içinde derman aradım, bulamadım. Sonra garip bir âleme düştüm. Belki şimdiye kadar bu âlemde bulduklarım, sayısız endişe verici vicdanları ikna ederdi. Ancak ben? Teleskopların göremediği uzak alemleri benim akıl ve gönül gözlerim görüyor. İçlerinde ne olduğunu henüz arkadaşlarımızın anlamadığı, ışık veren yıldızlarla ben temasta bulunuyorum. Sizin araştırmalarınızdan gizlenen sönük gök cisimleri, benim görmek için ışığa gerek duymayan gözlerimin hedefi oluyor. Ben öyle bir ruh oldum ki benim için uzak, yakın, kötü ve hoş bir şey kalmadı. Maddiyat düşüncelerimin, duygularımın esiri, maneviyat kudretimin, gücümün memurudur. Durum böyle iken ben yine açım! Ruhum kendisini doyuracak düşünce gıdasını henüz bulamadı. Arıyorum, arıyorum. Ne mi diyeceksin? Hiç!

Sevgili ve değerli arkadaşım Sami, bu tımarhaneye bir deliyi neden çok görüyorsun? Anlıyorum ki bana acıyorsun. Teşekkür ederim. Fakat uyuşturucu kullanan bazı kişiler, bu hastalığın başında, zayıflık ve güçsüzlüğe çok benzeyen sarhoşluklarını nasıl severler, bu durumdan nasıl zevk alırlarsa ben de öyleyim. Benim düşüncelerle boğulmuş vicdanımın arayıp sormaları, en büyük zevkimdir. Geçen gün üyesi olduğum dertlilerin bir çeşit gözlemevi olan bir mezarlıkta geziniyordum. Mezarlıkta bir deli gördüm. Eline geçirdiği bir terazi ile oynuyordu. Ne yaptığını sordum. Bana şu cevabı verdi:

– Ahmaklıkla zekâyı tartıyorum.

– Bunda amacın nedir?

– Sonuçları hazine ile değerlendirmek!

– Ee! Nasıl buldun bakayım?

– Ahmaklığım o kadar ağır ki!.. Sanırım yaşadığımız zamanın Karun’u benim!

Bu ne demektir? Sana bunu şimdi anlatmak zordur. Yalnız benim durumum işte budur. Bu dünyada bir şeye ihtiyacım olsaydı sana derdimi açardım. Fakat yok. Artık senden bir ricam var. O da beni unutman. Yani meşgul etmemen.

* * *

Sami, bu mektubun kendine gelmesinden bir ay sonra Manisa'ya gitmişti. Amacı, üstadı ve değerli dostu Raci ile görüşmek ve onu o çirkin hayattan kurtarmaktı. Raci'yi Ayn-i Ali Sultan mezarlığında buldu. Raci düşündüğünün tersine sağlığını koruyordu. Elbisesi en ilgisiz veya kurnaz dilencilerin elbisesini andırıyordu. Sami mezarlığa girdiği zaman Raci'yi ebegümeci dalları arasında ve bir mezarlık taşına yaslanmış olarak gördü. Kendinden önce mezarlığa giren bir kadın Raci'ye doğru gidiyordu. Her ikisi aynı zamanda Raci'nin yanına geldiler. Raci, şaşılacak bir ilgisizlikle her iki ziyaretçiyi kabul etti. Sami, donup kalmış adeta bir heykele benzeyen arkadaşını boş yere canlandırmaya çalışıyor ve boş yere o sönük gözlerde bir sevgi ışığı arıyordu. Sonunda:

– Sami niçin geldin? Bir mezar taşı seyretmeye mi? dedi.

Sami gerçekten şaşırmıştı. Bir zamanlar en zarif ve en güzel biçimde konuşan, gençlerin hareketlerini büyük bir hayranlıkla seyrettiği Raci'nin bu Raci olduğuna inanamadığını gösteren üzüntü dolu bir ifade ve şaşkınlıkla arkadaşını gözden geçiriyordu. Raci:

– Kadın! Sen niye geldin? dedi.

Kadıncağız heyecan dolu yüreklerin bir şey açıklayacakları zaman yaptıkları gibi seli andıran gözyaşlarını boşaltarak cevap verdi:

– Afi Şeyhim! Meczup Efendi!.. Evliya Bey!.. Zavallı Nefise'm! Çaresiz kızım on beş yaşında çıldırdı. Haberim bile yoktu. Ah! Nereden bileyim. Aslında zavallı kızım sevdaya tutulmuş, yavrucuğum sevmiş, fakat ümitsiz, sessiz, sedasız sevmiş. Lütfullah Bey'in oğlunu seviyormuş. Zavallı delikanlı attan düştü. Başı bir taşa çarparak parçalandı. Kız bu haberi duyduğu gibi çıldırdı. Üzüntüsünden kendi kendini yerlere atmaya, etlerini ısırmaya başladı. Konu komşu güçlükle sakinleştirdik. Yalnız kızımın haykırışlarından durulmuyordu. Tımarhaneye getirip yatırmak zorunda

kaldık. Şimdi Nefisem tımarhanede. Neyim var, neyim yok sattım. Türbelere adak götürdüm, okuttum, muskalar aldım fayda vermedi. Sonunda seni tavsiye ettiler. Git eteğini tut, bırakma. O adam bildiğin gibi adamlardan değil. Kızını iyileştirir, dediler. Ah evliya babacığım! Allah aşkına kızımı iyi et!...

Çaresiz kadıncağız hüngür hüngür ağlıyordu. Raci'nin yüzünde hiçbir üzüntü belirtisi görülmüyordu. Sami ise olağanca şaşkınlığı ile olanları izliyordu. Saf annenin yürekleri dağlayan durumu onun kalbini delmişti. Hâlbuki bu yakınmalar Raci'ye bir kaval sesi kadar bile etki göstermemişti. Sami, duygusuzluğun bu derecesine karşı, nefretle karışık bir hayret duymaya başladı ve kendini tutamayarak, Raci'ye kaba denecek bir dille:

– Eğer akli yeteneklerinden yoksun ve hasta olduğunu bilmesem, bu duygusuzluğun yüzünden seni alçaklıkla suçlarım, dedi.

Raci ayağa kalktı... Delilere yakışan bir heyecan ve hızda cevap verdi:

– Ben, ben mi akli yeteneklerinden yoksunmuşum? Behey çaresiz! Sen abdallar, alıklar gibi bu hayat faciasının karşısında ezilip kalırken, ben aşkın ne olduğunu, ikilik yokken bir kişinin kendi kendini nasıl sevebildiğini düşünüyordum. Düşünüyordum ki ben, sen, hava, taş, demir, hep tek bir şeyken neden demir ağlamıyor, taş çıldırmıyor da insan... (acayip bir kahkaha atarak) işte insan sizin gibi delilerle sohbet ederse, ne düşüneceğini bilemez olur. Demir ağlamaz, dedim. Kim demiş? Demirle şu kadının ne farkı var?.. Bu durumda ağlayan kim? Ağlamayan kim? (Sami'nin kolunu tutup bükerek) Bak, şu kolunu ben büktüm. Yalnız senden başka kimse olmasa kolunu kim bükerdi? Hâlbuki bükülüyor. Niçin? Buna cevap yok!

"Neden aşk var? Neden sefillik var? Neden zevk var? Neden üzüntü var? Niçin, niçin? Cevap yok, değil mi? On beş yaşında bir kız, yirmi yaşında bir genç. Tamam, genç bu kızı alsın, mutlu olsunlar. Ancak hayır. Oğlan attan düşer, kız çıldırır. Niçin? Yine cevap yok. Şimdi bu gariban niye yaşıyor? Benim hayatımda ne zevk var? Hiç! Bu dünya böyleyken genç ölür, kız çıldırır. Ben ve o gariban yaşar. Asıl ilginçlik neresinde? Bunun niye böyle olduğunu bilen yok, yok, yok!"

"Bu çaresize acıyorsun. Bana acımıyorsun. Onun kızı çıldırmış, pekiyi ama benim ruhum, benim evrenim... Çıldırdı. Ancak insan gözü, zevkin de

duygununda en aşağısını görür. Oh! Beni nereden buldunuz? Ben ki şu dünyadaki zıtlıkları yok etmek üzereydim. Beni niye çevirdiniz? Beni neden yine “niçin”li bir dünyaya indirdiniz? Oh! Niçinsiz bir varlık! Peki, bu durum da seninle, çıldırmış kızın; benimle şu taş parçasının ne farkı var? Niçinsiz vücut!..

Raci’deki sinirlilik durumu tehlikeli delilerin halini aldığından tımarhaneye gönderilmişti. Birkaç gün süresinde siniri geçmiş olduğundan orta ve hafif sayılacak delilerle beraber bir avluya bırakıldı. Bu avlunun ortasında bir havuz bulunmaktaydı. Deliler bu havuzda ulu orta yıkanmakta ve avluda çoğu kere çıplak dolaşmaktaydılar. Bu durumun geçtiği tarihte Manisa Tımarhanesi gerçekten müthiş bir sefillik içindeydi. Hastaları yatırdıkları yataklar hiçbir yerde eşi görülemeyecek kadar pisti. Verilen yemekler kötüydü. Bununla beraber avlu önünde de demir parmaklığa gelen seyirciler tarafından hastalara rast gele yiyecekler verilirdi. Bu suretle iyi ve kötüyü ayırt etmekten yoksun olan deliler içinde yenmeyecek şeyleri de yiyenler olurdu. Hastanede havuzdan başka hiçbir bilimsel tedavi şekli yoktu. Hala delilere sayılar saydırılıyor, sinirli olanlar Allah rızası için suya atılıyordu, işte Raci’yi kader böyle bir tımarhaneye getirilmeye mecbur bırakmıştı. Bu tımarhaneye girmek çok kolaydı. Tımarhane görevlilerine göre tımarhaneye her getirilen deliydi. Ancak akıllılar için bu adamlar tarafından hiçbir ölçü olmadığından tımarhaneden çıkmak çok zor bir şeydi. Bir de buraya girenleri arayan olmazsa.

Raci bu memlekette yabancı idi. Üzerindeki nöbet geçmişti. Ancak Raci gibi bir adama göre bir mezarlıktan sonra en rahat yer ancak bir tımarhane olabilirdi. Delilerin garip tartışmaları Raci’yi düşünmekten alıkoyuyordu. Bununla beraber hiçbir zaman tımarhanede kalmayı çok bularak oradan çıkmak için hiçbir girişimde bulunmadı.

Raci tımarhaneye gireli on beş gün olmuştu. Bir gün hafif deliler, yeni gelmiş bir deliyi karşılayarak onunla eğleniyorlardı. Bu yeni deli, eskilerin çok hoşuna gitmişti. Yeni deli ağırbaşlı adımlarla, güler bir yüzle avluda yürümekteyken yirmi otuz deli hep bir ağızdan:

– Aynalı, Aynalı... Aynalı! diye bağırıyorlardı.

Bu sözler Raci’nin dikkatini çekti. Başını kaldırdı. Sevinç ve hayret dolu bir sesle bağırdı. Tımarhaneye gelen yeni deli, Raci’nin kaybettiği ve

bulmak arzusu ile Anadolu’nun yarısını dolaştığı halde bir yerde izine rastlamadığı “Aynalı Baba” idi. Raci Aynalı’nın ellerine sarıldı.

... şehri mezarlığında başlayan gezi anıları bu sefer Manisa Tımarhanesi’nde devam etti. Bu anıları anlatan Raci’nin hatıralarından ikinci defterini okuyucuların yorumlarına sunacağız. Yalnız bundan önce Raci’nin tımarhanedeki araştırmalarını içeren bazı notların faydalarından okuyucuları ayrı bırakmak istemedik. Delilerin deliliğini inceleme, belli ki akıllıyım diye iddia edenlerin yaptığı işler içinde en uygun olanıdır. Sözü Raci’ye bırakıyoruz.

MAKAM DELİSİ

Tımarhane arkadaşlarımın arasında değişik sebeplerden çıldırmış olanlarında incelenmeye değer birçok adam vardı. Bu delilerin bazısında görülen delilik şekli, deliliğin bir mutluluk mu yoksa bir felaket mi olduğu hakkında beni çok düşündürdü. Dünyada her şey oranlı oluyor. Buna göre de delilik de bazen mutluluk bazen de felaket sayılmaya gayet uygun bir durum... Zararsız deliler içinde bir jandarma eri vardı ki kendini alay kumandanı olmuş sanıyordu.

Her gün bir köşeye oturur ve çok derin düşüncelere dalardı. Saatlerce düşündükten sonra yüzü memnuniyet ve mutluluk ifadeleri ile dolu olarak kalkardı. Bir gün kendisine ne düşündüğünü sordum. Cevap olarak dedi ki:

– Bin kadar eşkıya çetesi var. Kara Efe, Ak Efe, Yeşil Efe, Mor Efe, hepsi dağa çıktı. Ben bütün Türk ülkesinin alay beyi olduğumdan sadrazamdan bu haydutları yakalamak için emir aldım. Bin kadar bölük çıkardım. Kendim de aklımı bir tabağa koyarak bin parça ettim. Her parçasını bir bölük çavuşunun çantasına koydum... Çavuşlar akılları yetmediği zaman çantadan benim aklımı çıkarırlar, ne yapacaklarını danışır sorarlar, işte bu sayede ne Kara Efe kaldı ne Mor Efe. Hepsini yakaladım... Derken işi padişaha bildirmişler. Bana kırk cariye, bir deve yükü altın, beş yüz tane madalya bağışlamış. Şimdi derdim budur. Daha önceden de aldığım madalyalarla bu son aldıklarım yirmi oda dolduruyor. Bunları nasıl taşıyayım? Sonunda derdimin çözümünü buldum. Bir tren kiraladım. Her nereye gidersem beraber götüreceğim. Vagonlarına madalyalarımı astıracağım ve oldukça büyük bir yazı ile:

– Bu madalyalar alay beyi Cırlak Efe’nin madalyalarıdır, diye yazdıracağım. Başka çare yok. İnsan madalyalarını yanında taşımazsa neye yarar.

Bu zavallı, mutlu deliler kısmına dâhildi. Ancak bu sistemde binlerce deli mevcut olduğunu düşündüm de sakın dünya büyük bir tımarhane olmasın dedim.

İKİ GERÇEK

İki deliden bir tanesi gerçekten Kur’anı hıfzetmiş. Diğeri ise arabacı. Bunlara çifte hafız denmesinin sebebi arabacının diğerini her zaman taklit etmesinden doğuyordu. Demir parmaklık önüne deli seyretmeye gelen akıllılar! Bütün Müslümanlara has bir şefkat ve bağışlama alışkanlığı ile delilere yiyecek, özellikle tütün, şeker ve bunun gibi şeyler getirip veriyorlardı.

Bununla beraber delilerin obur ve pisboğaz olanları parmaklık önünde seyirci gördükleri gibi yanlarına giderler. Her biri uzmanı olduğu konuda saçmalar anlatarak tütün ve başka şeyler isterlerdi.

Hafız; cenazelerde, hastaların başucunda, evlilik törenlerinde dualar okuyup bağış toplamaya alışık olduğundan bir seyirci görür görmez parmaklığın önüne gidip diz çöker ve okumaya başlardı. Arabacı, hafızın kazancından yararlanmak düşüncesiyle onun yanında diz çöker ve hafızın ağzından çıkan kelimeleri mümkün olduğunca taklit etmeye çalışırdı. Zavallı hafız, ara sıra seyircilere:

– Bu hafız değildir. Onu dinlemeyiniz, diye uyarıda bulunuyor olsa da arabacı gözlerini kırparak:

– Sözlerine kulak asmayınız. Zavallı delidir, derdi.

Bir gün bu yalancı hafız ile görüşürken, niye hafız taklidi yaptığını sordum. Bana dedi ki:

– Hafızı dinleyenlerin yüzde doksanı, okunan şeyin doğrusu benim okuduğum mu, yoksa hafızın okuduğu mu olduğunu fark etmeyecek kadar cahildir. Bir adam bunlara, kendinden geçerek her ne okursa Kur’an sanırlar. Yalnız ve yalnız başlarını sallarlar. Bizim hafız da okuduğunu

anlayanlardan değil. Durum böyleyken seyircilerin çoğu benim hafız olduğuma yemin bile ederler.

DELİLİĞİ DAHA AKILLI BİR DELİ

Halkımız içinde birtakım insanlar var ki sadece “bildiğini bilmez”, bunun yanında her şeyi bilirim havasındadır. Doktor değildir. Ancak doktorları küçük görür. Önüne gelene ilaç tavsiye eder. Evlenmesini asla bilmemiş, içi ve dışı çirkin bir kadın ile evlenenler ise her gence evlenme yöntemleri öğretir. Çok para harcayarak yaptırdığı ev, ahıra benzer. Bununla beraber Mimar Sinan’ı bile beğenmez... Bu kalabalıktan bir tanesi üzüm bağlarına sahipti. Geçim ve idare hakkında düzgün bir fikri olmadığından daha önce yüksek bir miktara ulaşan servetinin bir kısmını kaybetmiş. Bu kayıp, zavallının zihni üzerine önemli etkiler yapmışsa da uyanmasını sağlayamamış. Bağlara zarar veren “filoksera”ya (asma biti) hayvanların neden olduğunu duymuş. Fakat veterinerlerin ve ziraat mühendislerinin önlemlerini çok cahilce bulduğundan kendisi birtakım ilaçlar yapmaya kalkışmış. Düşünmüş ki cıva, kehleleri (bitleri) kaçırıyor, telli sergen uyuzu, rastık taşı birtakım yaralara iyi geliyor. Bunlara birtakım asalaklar için zararlı maddeler ekleyerek bir macun meydana getirmiş. Kütüklere sürmüş. Sonuç? Doktor Kuru Sıkı’nın dişleri, tedavi hakkındaki sonucun aynısı. Bu garip filozof (çünkü Doktor Kuru Sıkı gerçekten filozoftu), diş ağrısına çare olarak çene kemiklerinin sökülüp atılmasını tavsiye ederdi.

A’MÂK-I HAYÂL’E EKLEME

İnsanoğlunun doğru yaptığı tek şey, bir şey bilmediğini itiraf etmesi ve bu itirafı onaylamasıdır.

Aynalı ile uzun süreden beri bir araya gelememiştim. İlk fırsatta Namazgâh Mezarlığındaki huzur kulübesine gitmiştim. İlk sözü:

– Evlat neredeydin? Gözümüzü yollarda bıraktın, olmuştu.

– Dünya hali bazen böyle olur. Yoksa size yakın olma onurundan uzak olmak benim için dayanma sınırlarımın kaldıramayacağı bir durumdu, cevabını verdim.

Gelişen olaylarla ilgili olarak gündelik sohbetten sonra:

– Eee! Erenler artık birer kahve içsek diyerek alışıla geldiği gibi cezvesini ispirto ocağına koydu. Bol şekerli kahveleri içmeye başlamıştık. Kendimi karıncalar arasında ve binlerce sokağı bulunan bir karınca yuvasında, karınca şeklinde buldum. Etrafa hayran hayran bakmaya ve bulunduğum yeri incelemeye başladım. Karıncalar da çeşitli sınıflardaki insanlar gibi kısımlara ayrılmıştı. Şu kadarını söyleyebilirim ki oradaki sınıflar, insanlar arasındaki sınıflara benzemiyordu. Aristokrasi ve demokrasi kısımları bu sınıflar arasında sınıfsal fark yoktu. Yuvadaki karıncaların sayısı ancak yüz binlerle ifade edilebilirdi. Bu karıncalar efendi ve işçi sınıflarına ayrılmışlardı. En ilginç olanı ise maddi ve manevi her türlü ihtiyacı açık seçik anlatabilecek mükemmel bir dile sahip olmalarıydı. Yuvamızda mükemmel okullar, tahıl depoları, yatakhane, hapishane, dinlenme ve yemek salonları, toplantı yerleri kısaca bir şehrin bütün koşuşturmasına olanak sağlayan bir yapı söz konusuydu. Daha garibi ise karıncaların yaşam koşulları, insanoğlunun yaşam koşullarına oranla daha ileri bir seviyede idi. İlk olarak karıncalardaki geçim düzeni ve çalışma şekli, insanın çalışma şekline göre daha iyiydi. Ticaret ve ekonomi alanında ise insanların anlayışından farklı olarak bir birliktelik farkı vardı. Ancak karıncaların insanlığa en üstün oldukları taraf, terbiye konusudur. Karıncalar bu işte insanları çok geride bırakmışlardır. Adaleti eşitçe dağıtmakta da aynı yargılar şüphe edilmeden kabul edilebilir. Bu sebeplere dayanarak karınca yuvalarında okul haline getirilen daireler, yuvanın en sakin ve en büyük

kısmını oluşturduğu halde, hapishaneler sağlığa uygun olmakla beraber çok küçüktü. Çünkü burada hapis cezası alanlar neredeyse yok denecek kadar az idi... Bir karıncada ilk olarak ortaya çıkan, görev duygusudur. Ve bu duygu her duyguya üstündür. İçgüdüsel olarak gelişen tutku, hırs, arzu gibi ihtiyaçlar uğruna değil görevini bırakan; tembellik yapan karınca bile hemen hiç bulunmaz.

Ben karınca beylerinden birinin oğluymuşum. Eğitim ve öğretimim için işçi sınıfından yedi yaşlı adam, yedi meşhur bilgin babam tarafından birbirleri ile yarıştırılarak seçilmiş. Bu yedi bilgin yalnız yuvamız halkı arasında değil, belki etraftaki yuvaların halkı arasında da bilim ve erdem yönünden en üstünleri olarak kabul edilen kimselerdi. Artık kendilerine emanet edilen hayatın son demlerine gelen bu ihtiyarlar, beni karınca soyuna faydalı bir eleman olmak, en son olarak hayırlı bir öğrenci olarak yetiştirmek isteği ile çalışmaktaydılar. İyi bir eğitim yöntemi ile bana, kısa bir zaman içinde karınca cinsine ait olan bilginin hepsini öğretmiş bulunuyorlardı. Şimdi sık sık seyahatler yapıyor, okuduğum ve bildiklerimin uygulaması ile uğraşıyorduk...

Uykudan uyandığım hizmetçilerim tarafından hissedildiğinde besili bir karafatma budu ile yarım buğdaydan oluşan sabah kahvaltısı getirdiler. Yemeği yeni bitirmiştim ki hocalarımdan biri yanıma geldi. Ve şu şekilde söze başladı:

– Ey Şehzadem! Bu senenin ilk yarısında şehrimizin kuzeyinde bulunan sert ve çorak arazide ne kadar garip doğa olayları meydana geldiğini biliyorsunuz. Bildiğiniz gibi günün bir kısmında güneş, hayat kaynağı ışığını kuvvetle yeryüzüne göndermeye başladığı zamanlarda parlak gökyüzünün birçok tarafı birden bire birtakım sıra sıra bulutlarla örtülüyor. Bu bulut parçaları bazı zamanlarda yine yok oluyor. Acaba bu hava boşluğu durumunun sebebi nedir? Bildiğiniz gibidir ki bu gibi doğa olayları mantıkla, akıl yürütmeyle bilinemez ve bulunamaz. Her durumda deneyim ve inceleme ile karar verilebilir. Uzun süreden beri birçok konu hakkında sayısız denemeler yapıldığını bilirsiniz. Bir türlü sebebini anlayamadığımız sayısız doğa olayı halledildi. Böyle bir durumda bugün onlara yüzde seksen, doksan olasılıkla gerçek gözü ile bakılması mümkündür. Yalnız bu acayip hava boşluğuna ait durumu hâlâ doğru bir şekilde çözen olmadı. Öğretmenlerinizden biri bu meselede derinlemesine araştırmalarını

açıklayan konferans verecektir. Uygun görürseniz buyurunuz bize gidelim. Konferans arazi üzerinde verilecektir. Ve burada bütün orta ve yüksek okulların öğrencileri bulunacaktır.

Büyük bir kalabalıkla garip şekillerle kaplı olan araziye doğru gitmeye başladık. İşin garip olanı ben hem insan duygu ve bilgisi hem de karınca anlayışı ile süslenmiştim. Sonunda garip araziye girmiştik. Bu yerlere karınca gözleri ile baktığımda gerçekten düşünülecek ve konferanslar verilecek kadar tuhaf ve garip şekillere sahip olduğunu anlıyordum. Hâlbuki insan gözüyle baktığım zaman iki tarafı düzenli mağazalar, süslü düz bir şekilde Napoli taşlar ile döşenmiş geniş bir caddede bulunduğumuzu görüyordum. Bu iki his arasında büyük farkı şaşkınlıkla karşılaştırmaya başladığım sırada bir doğa bilimci, bu garip arazi hakkında konferans vermeye başladı:

– Efendiler! diyordu. En fazla dikkat çeken bu büyük hücrelerin şekliyle aralarındaki kanalların düzenidir. Hücreler şeklen düz, çatlaklar ise hemen hepsi mükemmel denilecek biçimde düzgün çizgilerle doludur. Bu düzenin sebebini bilim kurulumuz bir türlü anlayamıyor. Hâlbuki böyle yapma şeylere benzer şeyler doğada yoktur ve olamaz.

Konferansın en tatlı bir yerine gelinmişti ki birdenbire yüz binleri geçen dinleyiciler arasında bir çığlıktır koptu. Gökyüzü açık olduğu halde, yağmur düşmesi ile anlatılması mümkün olmayan müthiş bir serap ve sıcak bir tufan bu anda binlerce karıncayı sürüklüyor ve boğuyordu. Bu fırtınada ortaya çıkan nehir veya nehirler, binlerce karıncayı perişan edip götürüyordu. Herkes bir tarafa kaçıyordu. Ben bir dakika korku ve dehşete kapıldıktan sonra bu garip tufanın sebebini anlamaya çalıştım. Yukarıdan hâlâ aralıklı sağanaklarla seller akmaktaydı. Bu müthiş olaya insan gözü ile baktığım zaman şaşkınlık ve gülmekten kendimi alamadım. Garip arazi adı verilen caddede, bir kaldırım kenarında yerimizi almıştım. Bulunduğumuz yerde bir kira arabası durmuş, arabacı mutlulukla uyumakta ve hayvanlar ise başlarına asılan torbalardan yem yemekteydi. Hayvanların her ikisi antlaşmışlar gibi pislemeye başlamışlardı. İşte zavallı karıncaları yok eden sıcak tufan, bu hayvanların pisliğinden başka bir şey değildi.

Yuvalarda bütün halk, üzüntü ve acı içinde ölümümle ağlamaktaydılar. Çünkü ben de orada vefat edenler arasındaydım. Bilim kurulu ise garip arazide meydana gelen tufanın sebeplerini araştırmakla uğraşmaktaydı.

En sonunda en büyük doğa bilimcilerden biri kütüphanesinde bulunan meşhur bir kitapta bu sebebi keşfetti. Bu eserde deniliyordu ki: “Garip arazide öyle kuvvetli bir çekim gücü ve elektrik potansiyeli vardır ki ara sıra şiddetlenerek havayı bulandırıyor. En küçük bir arıza ile o bulutlardan tufan üstü seller boşalıyor.” Ben bu açıklamayı duyduğum zaman gözümün önüne yemini yiyen yorgun beygirlerin pislemesi geldi uzun bir kahkaha attım. Ve arkasından uyandım.

Aynalı hem gülüyor ve hem de görülmemiş bir oyun oynuyordu. Ve hem de mırıldanıyordu:

Güneş yanar, dünya döner,
Bir gün gelir hepsi biter,
Ey sahibi ü hüner,
Bilir misin nedeni kim?
Ne gelen var, ne giden var.
Ne solan var, ne biten var.
Ne gülü var, ne diken var,
Bilir misin sebebi kim?
Her zerre fert yoktur eşi,
Acep bunlar kimin işi,
Ey kendini bilmez kişi,
Bilir misin sebebi kim?
Haktır desen manası ne? Sebep midir?
Bir kelime: Soruyorum sana yine,
Bilir misin sebebi kim?

A’MÂK-I HAYÂL’E DOĞRU

DELİ'NİN SEVGİLİSİ

Günlük işlerden kurtulunca kendimi Aynalı'nın sıcak sohbetine atmaktan geri kalamıyordum. Bu bende sanki bağımlılık halini almıştı Yine bir gün işlerimi, bitirdikten sonra ikindiye doğru ziyaretine koştum. Oturmak için asırlara koca gövdesi ile meydan okuyan bir çınar kavağının altını seçen Aynalı Baba:

– Evlat! Bugün biraz coşkunum. Sana ney çalayım, dedi.

Başladı. Buna ney adını vermek hataydı. Gökyüzü ve yeryüzü hep birlikte saygı ve uyumla dans ediyor sanıyordum. Kendimden geçtim.

Emel şehrinin sakinlerinden ve bilinen zenginlerinden birinin oğlu olduğumu görüyordum. Anam ile babamın bir tek oğlu olduğum için beni taparcasına seviyorlardı. Emel şehri halkı da benim güzelliğim ve terbiyemle iftihar etmekteydiler. Artık yaşım on sekizi bulmuş, bir yiğit halini almış olduğumdan her sabah atıma biner ve şehrin gül bahçelerinde dahi kıskançlık uyandıracak kadar güzel olan bahçelerini dolaşır, bazen avcılık yapardım.

Ben sokaklardan geçerken halk "Bak, ne şanlı! Allah, yaratanların en güzeli!" diyerek saygı gösteriyordu. Şehirlerin en güzel kuşları ceylanları gözüme hedef olabilmek ümidiyle kendilerini bana göstermeye çalışıyorlardı. Fakat ben, avcılıkta kullandığım ve kolumda gezdirdiğim şahinim kadar gururlu ve yukarıdan bakan bir tavırla bu zavallı ümit bekleyicilerini görmezden geliyor, atımı oynatarak geçiyordum. Yalnız kalbimde garip bir ateş hissetmekteydim. Bu ateşin nedenini ve içeriğini bilmediğim, anlamadığım halde beni son derece büyük bir yakıcılıkla yakması acayipti. Bir gün geldi ki artık uzun bir hüzün ve düşünceden kendimi alamaz olmuştum. Elime sazımı alıp okuyor, ağlıyordum. Yavaş yavaş inlemem alışkanlık haline geldiği gibi benzim de fazlaca sararmış ve dünya ile bağlantılarım kesilmişti. Bu durum doğal olarak büyüklerimin gözünden kaçmıyordu. Garip bir hastalığa tutulduğum, bütün şehir halkının dilindeydi. Herkes üzüntülü ve sanki cenaze evindeki insanlar gibi yas içindeydi. Şehrin en meşhur doktorları türlü türlü ilaçlar, macunlar yapıyor,

hocalar, üfürükçüler okuyor, yalnız benim hastalığım günden güne artıyor acıları beni ve büyüklerimi iyice üzüyordu.

Sonunda uzakça bir köyde oturan geleceği bilmesi ve bilginliği ile meşhur bir hocayı bulup getirdiler. Bu hoca, doktorların yaptığı ilaçları inceledi. Başını salladı. Usturlap aletini alarak yıldızlara ve ufka baktı. Yıldızlarla konuştu. Cinleri çağırdı onlarla konuştu. Uzun bir süre dalgın bir şekilde düşündü. Sonunda:

– Ey Efendi! Oğlunuz seviyor. Aşk hastasıdır, cevabını verdi.

Zavallı ve üzgün bir şekilde bekleyen babam sordu:

– Muhterem Efendi, kimi seviyor?

– Hiç kimseyi! İşte aşkın insanı en çok üzen, yaralayan ve kor eden şekli budur.

– Ey canımızın derdini bulan yüce hoca! Bize yol göster ne yapalım? Ne çare bulalım. Eğer ilaç canımız ise onu biricik yiğidimizden saklamayız. Feda edelim. Yeter ki canımız, yavrumuz kurtulsun.

– Efendi, oğlunuzun ciğerini yakan aşk, gerçek hakiki aşktır. Bu aşka bir hedef bulmalı, ondan sonra aşk ateşini sonsuzluk hayatının mutluluğu ile söndürmenin yolunu düşünmeli. Böyle olmazsa yanıp kavrularak yok olması, beklenen bir durumdur...

Artık babamın sevincinin sonu yoktu. Onların düşüncesine göre iş, basit bir evlilik meselesi demekti. Şehirdeki en seçkin ve en güzel kızlar birer birer bana gösteriliyordu. Hatta şehrimizde insanlar arasındaki en büyük sorun olan eşitlik meselesi bile aranılmayarak en fakir, en garibanlar arasındaki güzeller gösterilmişti. Ah! Fakat bunların hiçbirini sevmemiştim. Sonunda yatağa düştüm. Günden güne sararıyor, soluyordum. Zavallı anam ve babam delirecek hale gelmiştiler.

Ben artık şarkı söyleyecek, tamburumu ele alacak ve çalacak bir durumda değildim. Bu nedenle belki üzüntümün hafiflemesine sebep olur diye babam, en güzel şarkı söyleyen kadın ve erkek şarkıcılardan meydana gelmiş bir topluluğu benim zamanında en çok sevdiğim ve söylemekten büyük zevk aldığım şarkıları söylesin diye görevlendirmişti.

Bir gün hüzünlü bir fasıl yeni bitmişti ki sokakta dolaşan bir tellal gür sesi ile:

– Kapalı bir sandık satıyorum. Fiyatı bin altındır. Yalnız içinde ne olduğunu bilmiyorum. Kimse de bilmiyor. Bu sandığı alan da pişman almayan da...

Tellalın bu sesini ailem de duymuş olduğundan belki içinde beni eğlendirecek bir şey çıkar diye hemen satın almışlar.

Ben insanın hiçbir zaman elinden kendini kurtaramadığı araştırma ve merak isteği ile sandığın içinde ne olduğunu anlamak istiyordum. Aylardır ilk defa bir arzu gösterdiğim için ailem son derece sevindi ve sandığı yanıma koydular.

Sayısız anahtar getirildi. İki gün uğraştım. Uyan olmuyordu. Sandık sanatkârca yapılmış olduğundan kırmak istemiyordum. Sonunda ikinci gün güçlükle sandığı açabildim. Sandığın içinde yalnız bir resim ve bir kâğıt vardı. Önce kâğıdı okudum; kâğıtta:

“Bu sandıktaki resim Maksut Şehri padişahı Sultan Keramet’in kızı Aşk Aynası Bunu’nun resmidir. Bu kızın nur yüzü yanında huriler birer değersiz yıldızdır. Onun tatlı konuşmasına sevimli papağan hayrandır; onun akıl ve zekâsının üstünlüğü önünde bilginler korkak ve şaşkındır.

Banu henüz on beş yaşında olup Maksut Şehri gençleri ve Cablisa bölgesi sakinleri onun divane âşıklarıdır. Ey bu resmi görecek olan zavallı!.. Sen onun sahibine âşık olmakla başını belaya sokacaksın. Yalnız iyi bil ki Aşk Aynası evrenin afetidir. On iki yaşından beri binlerce yiğit ve hayatının baharındaki genci baharlarından sonsuz bir kışa yollamıştır. Binlerce genç intihar etti. Binlerce genç verem olup göçüp gitti. Sen de ey zavallı şehit, o şehitler sınıfına katılacaksın. Sen de Aşk Aynası’nın buluşma ümitsizliğine dayanamayarak göçüp gideceksin...” yazılı idi.

Ben bu müthiş cümleleri okuduktan sonra düşünmeye gerek görmeyerek resmi elime alıp baktım. Öyle ya, ölüm denilen iki defa olmaz ki... Ben zaten uzun süren acıklı bir can çekişme ile ölmek üzere değil miyim? Resme baktığımda boğuk bir ses ve bu sesle çığlık atıp bayılmışım. Kendime geldiğim sıralarda annemi ve babamı başımın ucunda büyük bir üzüntü ile ağlarken gördüm. Çünkü uzun süren baygınlığımdan öldüğümü

düşünmüşler. Ben ise sonu gelmez bir ağlamaya yakalanmıştım. Gözyaşlarım aktıkça bana bir ilaç gibi tesir ediyor, üzerimdeki hüzün ve hastalık hali yok oluyordu.

O gece uzun bir zaman sonra ilk defa olarak yemek istedim. Yemekten sonra ümitlerle ışığı ile aydınlanmış tatlı ve çoktan beri hasret kaldığım güzel bir uykuya daldım. Artık aşkıma bir hedef bulmuş, bütün benliğim ve yakıcı aşkımla Aşk Aynası Banu'yu sevmiştim.

Kısa bir süre içinde kendimi topladım. Sanki hiç hasta olmamış gibiydim. Sevgilimin resmi elimden, hayali kalbimin üzerinden düşmüyordu. Geceleri bütün düşüncelerimin merkezi bu peri, rüyalarımın aşk taşıyan yükü yine aynı periydi. Sonunda önemli bir karar verdim. Anne ve babamın odasına gidip ellerini öptüm. Ve dedim ki:

– Ey benim hayatımın sebebi sevgili ailem! Gidip bu periyi, aşkımın dermanını bulmak istiyorum. Onunla buluşmalıyım. Bu olmazsa mutlaka ölürüm. Ben kesinlikle Maksut Şehri'ne, Cablisa bölgesine gideceğim. Bu düşüncem kesin ve değiştirilemez.

Zavallı annem ve babam bu sözlerim üzerine şaşkınlık içinde kaldılar. Ancak kısa bir konuşmadan sonra beni bu düşüncemden çevirmenin imkânsızlığını anladılar. Hemen bu önemli konuyu tartışmak için şehrin tecrübeli erdem sahibi insanlarını ve akıllılarını davetle topladılar. Ailem benim düşüncemi ve kararımı tam anlamı ile toplanan insanlara anlatarak görüşlerini sordular.

İçlerinden saygın bir kişi söz alarak dedi ki:

– Bu konuda bir fikir ortaya atmak için Cablisa bölgesini, Maksut Şehrini bilmek ve nerede olduğunu anlamak gerekir. Ben böyle bir yer ve şehir olduğunu şimdi duyduğum gibi burada bulunan yüce kişilerde belki benim gibi yeni duyuyorlar.

Bu topluluğu oluşturan kişiler, hep birlikte doğrulayarak böyle bir bölge ve şehri duymadıklarını söylediler. Son olarak daha önce aşkımı teşhis eden ve herkesin gözünde en üstün kabul edilen hocaya başvurulmasına karar verildi. Yüce hoca yeniden geri getirilerek karar kendisine anlatıldığında biraz düşünmüş ve:

– Maksut Şehri Cablisa bölgesinde ve en batıdadır. Ondan daha batıda hiçbir şehir ve derman yoktur. Nasıl ki bizim şehrimiz olan Emel, doğunun en ucundadır, oraya hızla gidilirse bir senede ulaşılabilinir.

Ailem tekrar şehrin ileri gelenlerini topladı. İhtiyar hocanın da açıklaması konu edilerek tartışıldı.

Sonunda isteğimin engellenemeyeceğine dair bir karar verilerek oraya gitmemle ilgili fikir birliği meydana geldi. En sadık hizmetçilerimizden on beş kişi bana eşlik edecekti. Babamın yüce ricalarına dayanamayarak hastalığımı bilen hoca da bana eşlik etmeye razı olmuştu. Yirmi gün kadar Sultan Kerametle karısına uygun hediyelerin seçilmesiyle uğraştık. Muhterem hocama dört kollu bir taht hazırlattık. Son olarak falcıların gün ve saatin uygun olduğunu gördükleri bir günde sabah vakti ailemle üzüntülü bir vedadan sonra yola çıktık. Akrabalarım ve şehir halkı sağlık ve başarı duaları ile bizi şehir dışına kadar uğurladılar. Ermişlerden olan bir kişi en iyi şekilde başarılı olmamız adına güzel bir dua okudu. Yola koyulmuştuk.

Bir sene sonunda anlatılması güç ve zahmetli bir yolculuktan sonra Cablisa bölgesine, Maksut şehrine varmayı başarabildik.

Şehirde büyük bir kervansarayda kaldık. Şehirde en ufak bir olay bile büyük bir hızla herkese yayıldığından uzak doğudan geldiğimizin duyulması nedeni ile büyük bir halk topluluğu ziyaretimize gelmişti.

Ziyaretimizin sebebini anlayanlarsa acıma ver merhamet dolu bakışlara başlarını sallıyor, üzüntülerini belirtiyorlardı. On gün kadar dinlendikten sonra hocamla beraber sultanın sarayına gittik. Huzuruna kabul edildiğimiz belirtildi. Hediyelerimizi alışıldığı gibi sunduktan sonra bu uzun yolculuğa katlanmamızın sebeplerini sordular. Sebebimizi ve amacımızı anlatınca yüzlerindeki ifade değişti ve kafaları karıştı. Hemen vezirler meclisinin toplanmasını emrettiler.

Vezirlere de maksadımızı açıkladık. Hepsinin yüzlerinde acıma ve üzüntü işaretleri görülüyordu. Sultan dedi ki:

– Oğlum, kızım Aşk Aynası Banu’nun hayatı bana bir şartla verilmiştir. Evlenmesi hususunda ben asla kendisine karışamam. Yalnız şu kadar söyleyeyim ki şimdiye kadar binlerce genç, bu kızın uğrunda yok olup gitti. Her aday olana bir şeyler soruyor. Cevap veremeyenin sonu yok olmaktır.

Ancak cevap verenle evlenecektir. Hâlbuki bu ana kadar on binlerce gencin arasında sorularına cevap veren olmadı. Rica ederim, senin gibi bir gencin yok olmasını arzu etmem. Gel bu uğursuz aşktan vazgeç.

Sultanın konuşmasının ardından vezirler ve vekiller söz alarak bu işten vazgeçmemi istediler.

Ben ise ısrar ediyordum. Sonunda bu soruları duymak istediğimi ve sınava girmek istediğimi kesin bir dille söyleyerek, isteğime kavuşmayı veya bu uğurda yok olmayı kendime bir nişan sayacağımı açık bir dille belirttim.

Vezirler kısa bir tartışmadan sonra ertesi gün saraya gelmemi söylediler. Ertesi sabaha kadar uyuyamayarak bekledim. Sabah oldu. Hocamla saraya gittim. Bizi oldukça süslü bir salona soktular. Ortadaki büyük perde, salonu ikiye ayırmaktaydı. Ben perdenin orta hizasındaki koltuğa oturdum. İhtiyar hoca yanımda yerini almıştı. Diğer koltukların vezirler, vekiller ve memleketin büyükleri tarafından doldurulmasının yanında büyük bir topluluk da salonun etrafını doldurmaktaydı.

İpek elbiselerin sesi, insana sarhoşluk veren güzel kokular, Aşk Aynası'nın ve etrafındakilerin salona girdiğini haber veriyordu. Bir süre geçtikten sonra perde kaldırıldı. Yüksek bir koltuk üstünde oturmuş olan Banu'nun yüzü bir örtü ile kapalıydı. Etrafında yüzlerce melek yüzlü hizmetçiler toplanmış, elleri göğüste, büyük bir saygı ile ayakta duruyorlardı.

Kız uzun süre beni dikkatle süzdü. Sanki söz söylemeye cesaret edemiyordu. Sonunda hiçbir müzik veya sesle ölçülemeyecek değerde kulak okşayıcı ve hoş bir sesle şöyle konuşmaya başladı:

– Ey genç! Gel bu sevdadan vazgeç. Sorularıma cevap veren olmadı. Cevap verecek gücü olanların ise benimle buluşmaktan dolayı gönülleri toktu. Beni arzu edenler ise bu cevabı asla veremezler.

– Ey Banu! Ben vatanımdan ayrılırken ya canan ya ölüm diye yemin etmiştim. Ey Aşk Aynası! Ben sensiz yaşayamam.

– Ey genç, yazık! Eğer mümkün olsa ben sana kayıtsız ve şartsız varırdım. Ne yazık ki bu mümkün değildir. Çünkü buluşma karşılığı her

ikimiz de yok oluruz

– Ey Banu! Beni üzme merhamet et! Sorularını sor, dedim.

Aşk Aynası bir ah çekerek.

– Çok iyi dinle genç! Önce elif mi noktadan yoksa nokta mı eliften çıktı? İkinci olarak ne zaman oldu? Üçüncü olarak elif ile noktanın birliğini göstererek kanıtlayabilir misin?

– Bu soruların arkasından yüzündeki perdeyi kaldırdı. Ben o eşsiz yüzü görünce, görme zevkinin yakıcılığına dayanamayarak “Allahu Ekber” çığlığı ile düşüp bayıldım.

Gözümü açtığım zaman Aynalı Baba gülümsemeli bir tavırla seviniyordu:

– Elif üstün (e), elif esre (i), elif ötre (ü). İşte bir sürü soru daha! Elif nasıl olur da her şeyin başlangıcını oluşturan hareket noktası olur. Elife bir başlangıç harfi demekle sorun çözülür mü? Ya Rab! Bu elifba meselesi de ne kadar zor şey. Sohbet ve konuşma öğretmeni çok. Fakat içlerinde elifba bileni yok, diyordu.

Biraz daha sohbet ettikten sonra ertesi gün buluşmak sözü ile vedalaştık. Aynalı’dan ayrılmıştım.

GERÇEK ÂŞIKLAR

Önceki günkü konuşmamızdan sonra bugün yine ikindiye doğru buluşmuştuk. Aynalı yine cezvesini ocağa koydu. Şuradan buradan konuşuyor kahvelerimizi yudumluyorduk.

Bugünkü hayalim dün kesildiği yerden başlamıştı. Ben bayılmıştım. Banu da ardından bir “ah!” çekerek bayılmış olduğundan onu saraya götürmüşler, beni eve getirmişler. Kendime geldiğim zaman arkadaşım olan hocam yüzüme üzüntü ile bakıyordu. Ben karar vermiştim. Eğer sorulara cevap veremezsem intihar edecektim.

Kâhinle soruları tekrar ettim. Bunların cevaplarını nasıl vereceğimizi sordum. Dedi ki:

– Oğlum! Bu soruların cevaplarını ancak Delilik Vadisi’nde oturanlar bilirler.

– Ee! Güzel, bu memleket ne taraftadır?

– Her tarafta.

– Anlamadım?

– Oğlum, Delilik Vadisi adı ile anılan belli bir yer yoktur. Dünyanın her tarafında Delilik Vadisi bulunur.

– Peki, bu vadileri nasıl buluruz?

– Bundan kolay bir şey yok. Hazırlanın, yarın yola çıkarız ve ararız.

Ertesi gün yola çıkmıştık. Üç ay birçok şehir ve kasabayı boşu boşuna dolaştık. Delilik Vadisine benzer bir yer bulamadık. Artık üzülmeye başlamıştım.

Bir gün yine dışardan büyüklüğü belli olan bir şehre vardık. Yalnız vakit çok geç olduğundan, kale kapıları da kapalı bulunduğundan, surlara bitişik mezarlığın yanında çadırımızı kurduk. Yolculuğun verdiği yorgunlukla erkenden uyumuş ve erkenden uyanmıştım. Şafak sökmeye başlamıştı.

Hocamla kahvelerimizi içerken mezarlıktan bir kahkaha duyuluyordu. Sesin sahibi kahkahanın sonunda diyordu ki:

Yeri belli olmayan iki yer var oralar evlerimizdir, Biri hayret vadisi, diğeri canan şehri! Kâhin gülerek:

– Evladım, işte Delilik Şehrini bulduk. Kalk haydi halkı ile tanışalım ve görüşelim, dedi.

Kalktık ve mezarlığa girdik. Yedi kişi bir mezar üzerine halka şeklinde oturmuşlardı. Bunlardan birisi bizim de duyduğumuz kahkaha ve şiirden uyanmış gibi görünerek:

– Hey ne var? Ezan mı okunuyor, dedi.

Hocam bunun bir şaşkın olduğunu söyledi.

Diğeri ise birinciye karşılık olarak:

“Giremez beldemize, şüphe ve kargaşanın telaşı

Ne bilmek var, ne akıl var, ne fen.”

Bunu duyan başka bir tanesi:

– İmam “Kafirun” suresini mi okuyor? demesi üzerine diğer birisi:

– Sanırım bülbül ötüyor.

Başka birisi:

– Hayır çorba tenceresi kaynıyor.

Bir diğeri:

– Ne buyurdunuz? Kahve cezvesi mi taşmış?

Diğeri:

– Dalga sesi olmalı.

Sonuncusu:

– Helvacı bağırıyor galiba. Biraz alsak.

Hepsi bir ağızdan:

– Herkes kendi dinince kendi fikrince haklı olur ve ona güvenir.

Birisi bağırıyordu:

– Ne odur, ne budur, ne de şudur.

Hepsi sustular. Biz hocamla beraber birinin huzuruna vardık. Terbiyeli bir şekilde elini öpmek istedik. Güldü ve:

– Git Hacer-i esved'i öp, eğer öpmekse amacın.

Başka birine yaklaştık. Ben:

– Ey bilim sahibi bizim derdimiz... der demez uzun bir kahkaha kopardı:

– Ve körün adına arif, bilgin diyerek,

Görenin ismine deli denildi.

Sayısız efsanelerin gerçek olmadığını anlatan bilim,

Bilimin adına efsane denildi.

Artık sayısını bile unuttuğumuz başka birine gittik. Ziyaretimizin amacını anlatarak yardımlarını istedik. Sürekli olarak rica ediyordum. O da diğerleri gibi görünüyordu. Sözü keserek vereceği cevabı bekledim. O zaman:

– Yağmur mu yağıyor? Aa! İsteyen var, istemeyen var. İsteyen ve istemeyen var, ne isteyen ne de istemeyen de var. Acaba var ne demek?

Biz bunlarla konuşamayacağımızı anladık. Bir köşeye çekildik. Hocam:

– Sabır, dur bakalım, diyordu.

Bir tanesi bize doğru yaklaşınca:

– Hah, işte görüşebileceğiz, diye heyecanlandım. Ve gelen kişiye:

– Hey Efendim, hoş geldiniz, dedim.

– Aa! Hoş gelemedim, dedi.

– Efendim, isminiz?

– Her dakika değişir.

– O halde kimsiniz efendim?

– Ben ne bileyim. Eğer bilsem burada aşçılık yapar mıydım? dedi.

Ben iyice bıkmış ümitsizce yıkılmıştım. Ancak hocam sürekli sabır tavsiye ediyor ve:

– Bunlara bizim istek ve amacımız bildirilmiştir. Dur bakalım. Birkaç gün burada kalır, aralarına gireriz. Bakalım zaman ne gösterir, dedikten sonra gerekeni yaptık.

Ben aslında iştahtan kesilmiş olduğum için yirmi dört saatte birkaç zeytinle açlığımı gideriyordum. Bu şekilde otuz dokuz gün geçti. Tam kırkıncı günü delilerden biri diğerini çağırdı. Bu bir şaşkındı. Hepsi yarımay şeklinde halka oldular. Mecnun ortaya oturmuş, şaşkın ise tam karşısına denk gelecek şekilde oturmuştu. Hepsi bir süre kendinden geçip iç dünyalarına daldılar. Sonra mecnun ve şaşkın arasında karşılıklı konuşma başladı.

Mecnun:

– Ey Şaşkın! Okudun, yazdın ve anlamını da anladın. Anlamı nasıl anladın?

Şaşkın:

– Elifba ile.

– Anlam ne demektir?

– Bir’in iki, ikinin bir olmasıdır.

– Bunun ismi nedir?

– Sözde işte birlik.

– Bir nasıl iki olur bölünmesi mümkün müdür ki?

– Hayır! “Bir” sade, olduğu gibi bölünmesi de imkânsızdır.

– Öyleyse bir nasıl iki olur? Ve birlikte neden iki çizgi iki taraf var?

– İki çizginin birisi ikrar, diğeri inkârdır. İnkârın varlığı ikrarın gölgesidir. Bu nedenle aslında iki çizgi tektir, birdir. Eğer bir çizgi olsa o vakit ikilik ortaya çıkabilirdi.

– Ya! Buna ne derler?

– Üç ismi var: Yaratma gücü, tanrının görüntüsünün belirmesi, tanrının olayları ve varlıkları yaratmasının şekli.

– Bu ne zaman olmuştur?

– Zaman, inkâr ile ilgili bir taraftır. Tanrıda zaman olmaz ki! “An” olur.

– Pekâlâ, “an” dediğin nedir?

– Varlıkta ve yoklukta zamansızlıktır.

– Elifba ne demek?

– İşaretlerin noktaları...

– Hangi harf asıldır?

– Elif!

– Neyin aslı? Tanrının mı, olayların mı?

– Tanrının olamaz. Olayların.

– Elifin aslı ne?

– Nokta!

– Tanrı kabul ettiğin, elif mi, nokta mı?

– Nokta! Tanrı hareketsiz elif ile konuşur.

– Ya! Demek var oluş iki türlü?

– Hayır! Elif ve nokta birdirler.

– Öyleyse elif nasıl ortaya çıktı?

– Bu bir aldatmadır bunu insan aklı kabul edemez. Söze sığmaz ki!

– Öyleyse göster!..

– Eşi ve benzeri olamaz.

– Öyleyse örnek göster!

– Örneği zaman ve mekân kavramlarından kurtulanlar, kendini kurtaranlar anlar.

– Örneğin malı, yükü nedir?

– Arı!

– Arı ne yapar?

– Bal. Tanrının imanın zevkini sevdirmek için!

– Ya başka ne yapar?

– Balmumu yapar. Yaratanı bildirmek için.

Mecnun sınırsız bir sevinçle:

– Allah mübarek etsin, Ey anlayışı ulu olanların tacı! Hayret Vadisi de senin, Delilik Vadisi de senin. Son bir sorum var. Örneğini göster!

Ben şaşkınlık içinde dinliyor ve olanları izliyordum. Çünkü Aşk Aynası Banu'nun soruları tamamen bu soru ve cevaplarla kendiliğinden cevaplanmış oluyordu. Ama artık kalbimde ne Banu ne de bir şekil kalmıştı. Aşk Aynası artık benim gönlüm olmuştu. Daha önceleri içim dışım olduğu halde şimdi dışım içim olmuştu. Ben şimdi tam anlamı ile seviyordum. Ben benimle aşka ermiştim.

Ben bu ruh hali içindeyken Şaşkın, cebinden bir parça balmumu çıkardı. Hazır olanlara göstererek:

– Ey Cemaat! İşte nokta, dedi. Sonra nefesi ile ısıta ısıta uzattı ve:

– İşte elif, dedi. O anda Mecnun ayağa kalktı ve:

– Elifin başka ismi varsa söyle! dedi. Şaşkın:

– Evet vardır. Yalnız kulağına söyleyeyim, dedi yaklaştı. Bir şeyler fısıldadı. Birbirlerini kucakladılar. Sonra bana dönerek:

– Ey Genç! İşte şimdi Leylasız Mecnun oldun. Çünkü Mecnun, Leyla oldu. Aradan Leyla da çıkarsa o zaman elifin kulağıma söylenen diğer ismini öğrenebilirsin, dedi.

Ben büyük bir kıvanç içinde gözümü açtım. Koca Aynalı da o yakıcı güzel ve tok sesiyle.

– Ona Mecnun mu denilir ki onun Leyla’sı, yeni bir aşk ile Mevla olmuş, diye okuyordu.

ZİNCİRDEKİ SÜSLENMİŞ TAŞLAR

Havada tek bir bulut yok, oldukça aydınlık bir ortam. Aynalı ile oturmuştuk. Her zaman olduğu gibi cezveyi ateşe koyduk. Şekeri bol kahvemizi daha bitirmeden hayallere dalmıştım. Bugünkü gezim uçmakla başlamıştı. Yorgun olduğum için rüyada bile uçmaya dayanacak gücüm yokken bu hayali uçuş beni fazlasıyla yoruyor, serseme çeviriyordu. Tuhaf olan ise doğru bir yol üzerinde değil, sürekli yukarı çıkarak uçmaktaydım. Görüş alanımdan gezegenler, güneşler tamamen kaybolmuştu. Bir yere geldim. Orada artık yönetimi elime alabilmiş ve uçmaktan vazgeçerek yükselişinin son noktasını bulmuş bir balon gibi uzayda durabiliyordum.

Bir süre dinlendikten sonra sağ tarafa doğru uçmaya başladım. Benim gibi serserice uçmakta olan bir kişiye rastladım. Selam verdim. Durdu. Ve bana kim olduğumu sordu. Cevap verdikten sonra buralara nasıl yükseldiğimden habersiz ve hiçbir bilgim olmadığını da ilave ettim. Bana cevap olarak:

– Burası ruhların kıyameti beklediği Berzah evrenidir. Ben Pisagor’um.

– Pisagor mu? Hani şu meşhur Pisagor. Filozof Pisagor ha!

– Evet.

– Ey büyük üstat, ne kadar sevindim! Bilseniz ne şeref! Benim gibi bin tane derdi olan bir öğrencinin sizin gibi büyük bir hocaya rastlaması eşi bulunmaz bir şanstır.

– Oğlum burası dünya değil. Bu bakımdan yalan söylemeye ihtiyaç yoktur. Bana büyük üstat deyip durma. Dünyada çabalayıp gece gündüz kafa patlatmam yetmezmiş gibi asırlardan beri şu berzah âleminde aynı bilinmezliği aynı soruyu düşünüyorum. Biliyorum ki olayların gerçeği birdir çünkü sayıların aslı tektir. Diğer bir görüşle kâinat da uyum demektir. Yalnız çözemediğim kısımlar var. Yazmak ve düşünmek istiyorum. Ama gariptir ki bu boşlukta ne yazı yazacak tahta, ne de kalem var. Üzerinde biraz kâğıtla bir kalem var mı?

Üstadın bu açıklaması bana acayip geldi. Hatta berzah âleminde bile düşünce ve tasadan kurtulamayan üstattan ayrıldım. Bir süre sonra diğer bir gölgeye rastladım. Ona selam verdim. Selamı almadan önce:

– Çırağım Eflatun’u ve onun çırağı Aristo’yu gördün mü? diye sordu.

Bu soruya şaşırmakla beraber bu iki dahi filozofu neden ve niçin sorduğunu sordum. Dedim ki:

– Bunlardan ne istersiniz?

Dedi ki:

– Burada alay edip kendilerini tuzağa düşürecek Sofistler yok. Canım çok sıkılıyor. Bizim Eflatunla Aristo’yu bulsam, birbirine takıştırarak onların çene kavgası ile eğlenecektim.

Bu kişinin konuşma tarzından eşsiz filozof Sokrat olduğu anlaşıldı. Bu da uçtu gitti. Ben yalnızlık sahasında sıkıldığımdan, tam uzaklaşacağım zaman gayet sevimli bakışlı bir gölge yolumu kesti. Çok güzel bir konuşmayla şiire benzeyen bazı sözler söylemeye başladı:

– Evet, diyordu. Dünyada görüp bildiklerimiz hep yüce âlem ve yukarıda ruhlarımızın gördüğü gerçeğin sönük birer hayali ve hatıraları idi.

Ben:

– Kimsiniz efendim?

– Eflatun’um!

– Bendeniz burada hiçbir gerçek görmüyorum. Tam tersine her ne biliyor ve görüyorsam dünyada görüp bildiklerimin hatırasından oluşmuştur.

– Çünkü burası yüksek âlem değil. Berzah âlemidir. Ama burada dünyada olduğumuz gibi kayıtlı olmasak da yine sadece ruh olmadığımız meydandadır. Dünyada cismimiz vardı. Burada da şu kadar ki katı cisim değil hoş cisim. Bu bakımdan bu berzah âleminde görüp bildiklerimiz hatırasının hatırasıdır...

– Yalnız bu berzah âlemi denilen, şu boşlukta neye saplanıp kalıyor? Neden o yüce âlem diye anlattığınız yerlere gitmiyoruz?

– İki bin senedir benim de düşünüp düşünüp kafa patlattığım sorun budur. Neden bu berzahta oturmak zorunda kalmışız. İşte sorunun burasını açıklayabilirsen, rica ederim, gel beni de haberdar et. Öğrencilerim

bekliyor, ben onlara ders vermeye gidiyorum. Hoşça kal. Allah'a ısmarladık, dedi.

– Ey filozof Allah aşkına biraz durunuz. Bu berzah âleminde de ders vermek, ders almak gibi şartlar var mı?

– Bu gibi eğlenceler olmasa burada insan sıkıntısından çatlar. Hem neden saklayayım. Talebem Aristo'nun buna karşı ileri sürdüğü bir sürü itiraz ve eleştirilere cevap vermekten memnunluk duyarım.

Eflatunda gitti. Ben belalardan, kayıtlardan, ihtiraslardan ve tepkilerden berzah âleminde bile kurtulamadığıma hayretler içinde iken gözümü açtım.

Koca Aynalı:

– Ne kuş var, ne kuşlar. Bir zevkle o da var, o da var. Buna rağmen evlat, safran kabarmıştır, sana bir kahve pişireyim, diyordu.

Kahveyi içtim. Ardından yine kendimi uçar bir şekilde gördüm. Etrafımda bir sürü gölge uçmakta, ben de amaçsız, hedefsiz bunların arasında uçmaktaydım. Bir süre şuraya buraya uçtuktan sonra diğer uçanlarla birleştik. Bunlar bir sürü yazardı. Ahlak yazarı, şair, hekim, her boydan, her cinsten vardı. Sohbet ediyorlardı. Sohbetlerine doğal olarak ben de katıldım. Uçtuğumuz bu sonsuz boşluk hakkında düşüncelerimiz birbirine yakın olmakla beraber hiçbirimiz esaslı bir şey söyleyemiyor ve hiçbir sorunu halledemiyorduk. Bir taraftan uçmamıza devam ediyor, bir taraftan sohbeti kesmiyor, ilerletiyorduk. En çok konuşan, ahlak yazarı denilen kişiydi. Etrafından bazen kabul bazen itiraz sesleri duyuluyordu. Bu sırada söze şimdiye kadar susan, uzun bir surat ve uzun sakallı, isminin Çata olduğunu sonradan anladığım meşhur yazarlardan biri karıştı. Herkes yeni bir istekle yazarı dinlemeye başladı. Bu kişi diyordu ki:

– Dostum ahlakçı! İşte burada yanılıyor ve hepimize gerçek olmayan yakıştırmalarda bulunuyorsunuz. Sizi temin ederim ki küçük bir değişiklikle eserleriniz halk tarafından kabul edilecek ve yüzlerce defa basılmaya layık görülecektir.

– Hatta yeni nesli bilime davet etmek için eserleriniz oyun haline getirilecek ve her yerde tiyatrolarda sergilenecektir. Evet, sizin eserleriniz kalıcı eserler arasındaki yerini ölümsüzlük payesi ile alacaklardır...

Herkes yazarın bu konu hakkındaki görüşlerini ilgi ve hayretle dinliyordu. Bu edebiyatçı coşmuş, büyük bir coşku ile:

– Evet, dostlarım, evet. Hep düşünün. Bugünkü durum gerçekten düşünülmeye değer bir bilimdir. Yazı yazacak hemen hiçbir konu kalmamıştır. Çünkü anlayışlar değişti. Her konuda garip ve ilginç değişiklikler ortaya çıktı. Eskiden garip ve yeni sayılan şeyler, bugün yeni nesil tarafından ne yeni ne de garip olarak algılanıyor. Zaman her konuda, birçok yenilikler mi diyeyim yoksa delilikler mi sayayım, olaylar ortaya çıkarmıştır. Bugün en ciddi eserler yeni nesil tarafından komediye veya alaya alınarak dalga geçiliyor. Bu yüzden hayatı bir makine, ruhu bir hayal, vicdanı basit bir mahkeme gibi görmek ve yaşamak anlamını görev ve erdem kabul eden bilginlerle bilim adamları ile dalga geçilmekte değil midir? Bu bakımdan ey saygın Öğretmen, ey Ahlakçı! Siz bir gün kıymetli eserlerinizle en meşhur komedi yazarı sayılacaksınız.

Bu nutuk devam ederken biz de bir yere yaklaşmış, uçmaktan vazgeçmiştik. Zavallı ahlakçının arkasında önemli ve ağır bir bilgi yükü, bir çuval basılmamış eser taslağı olduğunu o zaman görmüştüm. Bu adam uçmanın şiddetinden mi yoksa nutkun etkisinden mi nedir, bilinmez bir sebeple “pat” diye yere düştü. Hepimiz etrafına üşüştük. Uçan arkadaşlarımızdan ismi Doktor Pataban olduğu anlaşılan uzman bir Doktor Ahlakçıyı muayene etti:

– Ya Allah şaşılacak şey! Mide bomboş. Hazmedecek bir şey yok. Bu baygınlık midenin kendi kendini hazmetmesinden ileri gelen bir şey, dedi.

Edebiyatçı ve yazarlar arasında bu konuşmanın tatsızca devam etmesi başka bir tarafta grup halinde toplanan diğer topluluğa karışmama sebep olmuştu. Bunlardan iki kişi şöylece konuşuyorlardı:

– Havayı solumakta eşitlik yok. Her şeyden vergi alınan bu zamanda hâlâ hava üzerine vergi konulmamış olmasına ne dersin? Bundan daha garip bir şey olur mu?

– Azizim, cidden hoş söylüyorsun. Böyle bir vergi teklif etmeli. En az birkaç yüz milyon frank değil, lira gelir ortaya çıkar.

Ucu gelmeyecek gibi olan bu karşılıklı konuşmadan da kulak misafiri olmaktan vazgeçerek uzaklaştım. Temizce giyinmiş bir kişi ayakta

duruyordu. Meğer bu da yazar ve edebiyatçı imiş. Şuradan buradan biraz konuştuk. Bana, faydalı eserler yazarak zamanımı değerlendirmek yerine ömrümü yarasızca geçirdiğimi açıklayarak kızgınlığını ve dargınlığını belirtiyordu. Bu sene, hiç olmazsa bir eser yazıp yazmadığımı sordu. Karalamaya çalıştığımı, ancak karışıklık nedeni ile oturup tam anlamı ile yazmaya vakit ayıramadığımı belirttim. Bu kişi alaycı bir tebessüm ile:

– Bak, ben bu sene mükemmel bir eser yazdım. İsmini söylesem ne çıkar. Çünkü bir şey anlaşılmaz. Şu kadarını unutma ki bilim var olduğu için öyle kendiliğinden kıymetli bir şey değildir. İş bilen adamların işlerini kolaylaştırmak amacı ile ancak bir önem değer kazanabilir. Bu gerçekleri anlamayan bilginler boş insanların beğenilerini belki kazanabilir ama kendisi sonsuza dek boş bir insan olmaktan kurtulamaz. Parasız bol alkışların ve beğeninin züğürt tesellisinden başka bir değeri var mıdır ki...

Önümde geniş bir meydan görünüyor. Halk küme küme toplanmış bulunuyordu. Bu berzah âleminde çok meraklı olmuştum. “Haydi, bakalım şurada ne var” dedim. Uçtum, yürüdüm. Sonunda bir boş alana ulaştım. Orada toplanan halk, sınıf bakımından birçok gruplar oluşturmuştu. Meydanın ortasında yüksek bir yer yapılmış, ortasına da büyük bir macuncu fırıldağı asılmıştı. Acaba bu nedir, diye merakla bakarken biraz sonra hayretler uyandıran bir kambur geldi. Fırıldağın bir ucuna oturdu. Bunun hem önünde hem de arkasında kamburlar vardı. Ömrümde hiç böyle çift kambur görmemiştim. Garip olan tarafı, ön kamburu şeffaf olduğundan içi görünüyor, adeta bir tuhafiye mağazası idi. İçinde sayılamayacak kadar çeşitli eşya vardı. Bakışlarım garipleşmiş, kamburun içini sanki Mescid-i Aksa avlusundan büyük, sayısız gözlü bir mağaza gibi görmekteydim. Hayretimin sonu yoktu. O sırada elinden tutarak bir adam getirdiler. Baktım ki bu bir kördü. Fırıldağın yanına oturttular. Bu esnada daha önce görüştüğüm Ahlakçı, Edebiyatçı topluluğu ve Doktor Pan da gelmiştiler. Yanımda birisi fısıldıyordu:

– Bu kambur “felek”, bu kör de “talih”tir.

Hepimiz fırıldağın etrafına dizildik. Etrafta halka meydana getirmiştik. Kör, fırıldağı çeviriyor; fırıldakta oturup dönen kamburun, ön kamburundan çıkarıp attığı çeşitli eşyaları etraftakiler kapışıyordu. Garip olanı herkesin kısmeti olan eşya başına düşüyordu. Sıra yazarlara, edebiyatçılara geldiği zaman bunlar da bir halka oluşturdular. Ben memurlar ile yazarlar arasında

bir yerdeydim. Memurların çokluğu beni cimriliğe sürükledi. Yazarlar sınıfına sokuldum. Tuhaf bir rastlantı ile birçok basılmamış eseri sırtında olan ahlak öğretmeni, benim sol tarafıma düşmüştü. Müthiş kambur herkese bir şey atıyordu. Sıra bize gelince başıma isabet eden ağır bir şey beni yuvarladı. Aslın da pek cılız olan ahlak öğretmeni Çat da benimle beraber yuvarlanmıştı. Sersemlikten kurtulunca ilk işim benim kısmetim olan, beni yerlere yuvarlayan şeyin ne olduğunu aramak oldu. Aman Ya Rabbi, bu bir küfe çürük domates idi. Domateslerin bir kısmı başıma, yüzüme ve gözüme bulaşmıştı. Talihime düşen bu acayip salça olmuş domatesler ile etrafıma bakarken, arkadaşların kısmetlerini seyrederken, gözüme benimkinden daha tuhaf bir olay takıldı. Ahlak öğretmeni Çat'ı yuvarlayan benim düşmemin etkisi olmayıp, başına isabet eden bir sepet yumurta olduğu görülüyordu. Öğretmenimiz aslında pek zayıf olduğundan başına isabet eden yumurtanın hemen hepsi kırılmış, her tarafını kaygan bir cila kaplamış ve tavada kızartılmak üzere hazırlanmış yumurtalı dil balığı şeklini almıştı. Son derece sakin ve sabırlı olan Çat Hazretleri büyük bir ciddiyetle yüzündeki, başındaki yumurta tabakasını parmaklayarak açlığını gidermeye çalışıyordu. Çürük domatesle bulaşmış olduğumu unutarak kahkahayı bastım. Ahlak öğretmeni büyük bir ciddiyetle söyleniyordu:

– Bine yakın yumurta. Bari kırılmasalardı. Bir sene onlarla geçinir, şu sırtımda senelerdir taşıdığım basılmamış eserlerimin hiç olmazsa üç-beşini bastırabilirdim.

Bu sırada daha önce temiz elbiseli ve eserinin isminden bir şey anlaşılmaz diyen ve birtakım felsefi şeylerden bahseden adam, elinde bir kese altın tutarak geldi. Ahlak yazarının yumurta artıklarını parmakladığını, benim de kahkahalarla güldüğümü görünce dedi ki:

– Yahu adamlar! Siz ne budala ne ahmak yaratılışta varlıklarsınız. Dünyada her şeyden faydalanmanın yolu varken siz bunun tam tersini yapıyorsunuz. Eminim ki elimdeki bir kese altını size versem bunu da harcamasını bilemeyeceksiniz. Haydi, birbirinizin yüzünü yalayınız. Domatesli yumurta yemiş olursunuz. Haydi, durmayınız, vakit geçirmeyiniz.

Bu sözlerin bitmesinin ardından ahlak yazarı hemen kucağıma atıldı. Kollarını boğazıma doladı. Zayıflıktan, gıdasızlıktan Güney Amerika'nın karıncayiyen hayvanının hortumu şeklini alan yarım karış ince ve sert

diliyle yüzümü yalamaya başladı. Kedidili kadar tırtıllı olan bu dil yüzüme dokundukça o kadar gıdıklandım ki değil karşılığında yumurtalarını yalamak, deli gibi gülmekten katılıyor, bir taraftan da aç ahlakçının demir kadar sağlam ince kenetlenmiş kollarından kendimi kurtarmaya çalışıyordum. Gırtlak gırtlağa yuvarlandık. Bir aralık kendimi kurtarabilmiştim.

Gözümü açtım.

Koca Aynalı, elinde bir tabakla mezarlığın kapısı tarafından geliyor, gülerek söyleniyordu:

Âlem bir deniz,

Sen bir gemi,

Aklın yelkeni,

Fikrin dümeni.

Kurtar kendini!

Göreyim seni...

Tabağı önüme koydu. Oturdu. Dolabından biraz ekmek çıkardı, verdi. Tabakta domates salatası üzerinde hazırlanıp konulmuş yumurta vardı. Berzah âleminde gördüklerim hatırıma geldi. Aynalı tekrar güldü:

– Bir farkla aynıdır. Yalnız farkı çıkarınca hâlâ aynı mıdır? Boş ver, çok düşünme. En sonunda başına atılan domateslerden ezilmeyen birkaç tanesi ile ahlakçı yazarın başına isabet eden yumurtalardan kırılmayan birkaç tanesinden yapılmış salatadır. Kaşıkla! Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar. Buyurun da yiyelim. Zaman yine aynı zamandır oğlum! dedi.

Aynalı'nın Sonsuz Yolculuğu

Ruhumda acayip bir tatsızlık ve bulanıklık hissediyordum. İşlerimi bitirmeden önce Aynalı Baba'ya uğradım. Beni görünce gülümseyerek, fakat değişen bir ifade ile:

– Ee evlat, ben artık buradan göçüyorum. Gerçekten ayrılmamızın zamanı geldi. Allah yardımcın ve rehberin olsun! Sen yarın sabah bir zahmet et, uğra. Sana bir dağarcıkla içindekileri bir hatıra olarak bırakıyorum. Beni

gönlünden çıkarma ki her an seninle beraber olayım, deyince meseleyi anladım ve elimde olmadan ağlamaya başladım.

Aynalı da ağlayarak beni bağrına bastı!

– Ne yapalım evladım. Gelip gitme bu dünyaya ait olan bir iştir. Dış görünüşüne niçin bakmalı. “Tanrının da dediği gibi cisim her gün başka bir yerdedir; biri dünya diğeri ahiret.” Biz Allah’ın emrinin dışında olamayız ki!

Geç vakitlere kadar yanında kaldım. Ancak saatler ne kadar da çabuk geçmişti. Görünmeyen bir şimşek miydi bilmem. Son derece üzgün bir şekilde ayrıldık. Bütün gece gözüme uyku girmedi. Gün ilk ışıkları ile etrafı yeni aydınlatırken mezarlığa gittim. Hoş bir seher rüzgârı esiyor, en sıkıntılı gönülleri bile ilahi bir sesle dolduruyordu. Ben son derece korkmuş ve üzülmüştüm. Sadece ışık olan o Koca Aynalı bir ağaç dibinde, o her zaman sevdiği asırlık çitlembiğin altında, kolları göğüste çapraz kavuşturulmuş, sanki güzel bir rüya görüyormuş gibi gülümseyerek ve rahat bir şekilde uzanmıştı. Yaklaştım. Hasret ve sevgi gözyaşları ile kutsal ellerini ıslattım. Ağladım, ağladım. Ne kadar zaman geçtiğini fark etmiyordum. Gönlüm ve vicdanım son görevleri yapmak için bir türlü ayrılmaya ve hazırlıklar yapmaya razı olamıyordu. Kendimden geçmiş bir halde kalktım. Sevenlerinden meydana gelen küçük bir toplulukla döndük ve sevdiği ağaçların altına sonsuz istirahat evine koca Aynalı Baba’yı yerleştirdik. Akşama kadar kötü bir iç sıkıntısı yüreğimi ve vicdanımı yaraladığı için hiçbir iş yapmadan serseri ve başıboş bir şekilde dolaştım.

Gecem birçok düşünce ve geçmişe ait olayları düşünerek geçti. Ertesi sabah Baba’nın bıraktığı hatırayı hatırladım. Kederlerimizin dolu olduğu kulübeye girdim. Deri çanta küçük bir şeydi. Açtığım zaman bana kalan eşya; bir büyük, iki küçük cezve, dört-beş fincan, yüz gram kadar şeker ve kahve, bir tane el yazması Kur’an-ı Kerim ve küçük bir cep defterinden oluşuyordu. Kulübeyi tamir ettirdim. Artık dünya işlerinden uzak kaldığım zamanları burada geçiriyordum.

Defterdeki yazıya bakılırsa merhum Baba’nın yazısı çok hoş ve inci gibi olduğu, kendisi gibi yazısının da gözü okşadığı görülüyordu. Birçok bilgince şiirler ve kıymetli yazılar konulmuş olan defterin birkaç yazısı, tüm

insanlığın duymasında bir engel olmayan ve saklanmasının tam tersine faydalanılacak eserler olduğundan, aşağıya alıyorum.

Mutluluk

Her insan, her akıl ve vicdan sahibi, hatta en değersiz bir hayvan bile bu varlık ve kalabalıklar dünyasında ihtiyaç duyduğu andan başlayarak mutluluğu araştırmaya başlar. Bu öyle değişmez bir kuraldır ki doğa kanunları içinde her kanun uzaklaşmış olsa bile bu kural her halde bu unutulma kanunundan uzaktır. Hayvanlar akıl bakımından belki de çoğunlukla az bir mutluluk bulur. Çünkü istekleri, zevki, düşüncesi sınırlıdır. Yalnız insan -yani olgun insan olmak şartıyla- araştırdığı, istediği ve arzuladığı mutluluğun ne olduğunu ne içerdiğini tam olarak bilmemesine rağmen yine de bilmediği bu konu hakkında bir sınır belirleyemez. Nice mutlu kimseler vardır ki bu hırs ve tutku nedeni ile bu gibi işlerle görevli olmadığı fikrine kapılır. Kendi kendine ölümlü hayatını bir cehennem haline getirir. Zaten en basit ve ilkel bir insanın, bir insan yavrusunun bile bitmez tükenmez bir isteği ve arzusu vardır, insan! İşte bu zamanda her şeyi oldukça biliniyorken anlaşılamayan bir bilinmezlik! Nedense insan yaratılışı gereği tuhaf ve gariptir. Birçok şeye sahip olur, sahip oldukça da hırsı artar?

Acaba mutluluk nedir? İşte bunu bilen yoktur. En doğru açıklaması ile bu dünyanın tasasından ve koşuşturmasından habersiz mecnunlar mesut sayılabilir.

Dikkat ediniz. Bir şehri tiyatroya, halkını aktöre benzetmek çok mümkündür. .... şehrindeydim. Zamanın gerektirdiği şekilde herkesle ilişki kuruyor sohbet ediyordum. Pek çok insanı inceleyerek akıl süzgecinden geçirdim. Bu insanlar anlamlı ya da anlamsız birçok eksiklikleri ile mutlu değildiler. Bu koca memlekette en fazla dikkatimi üç kişilik çekmişti.

Biri oturduğum mahallenin imamı. Diğeri de ... Tekkesi Şeyhi olan kişi idi. Her ikisi gerçekten tuhaf insanlardı.

İmam efendi oldukça ders görmüş, meşhur okul El-Ezher'e kadar gitmiş, bunun yanında durumu oldukça iyi, konuşkan, köyden çıktığını unutup şehir halkına karışmaya çalışan, birçok yerde etkili tanıdıkları olan, her işle ilgilenen ve oldukça tutucu bir kişiydi.

Şeyh efendiye gelince, babadan miras kalan tekkenin düzenli geliri ile rahat bir durumda, Kuran'a sokulmaya çalışılan hurafelerin dışında, evliya ve ermiş hikâyelerini iyi bilen, birçok batıl ve dinde yeri olmayan uydurmaları bilen, bütün Mevlevi sema ve dinî törenlerini bilen, çoğu zaman rüya gören, cin çağıran, şeytan kovalayan bir adamdı.

İmam Efendi herkese itiraz eder. Ahiret zamanının geldiğine, iman ve inancın zayıflığından ve kıyametin kopmasına az bir zaman kaldığından dem vurur. Herkeste bir ayıp ve kusur görür. Kimsenin kıldığı namazı, aldığı abdesti beğenmez, kendinden başka kitaba bağlı, Allah'tan korkan adam olmadığını savunurdu. Aslında İmam Efendi sadece kendi üzerine düşen görevlerle uğraşsa yalnıza kendini dinine ve kitabına adasa belki mutluluğu bulacakken hem yukarıda anlatılanlar hem de zamanını gizli eğlenceler ve bir de köylülere faizle gizlice para vermesi yani tefecilik yapması nedeni ile bu mutluluğu kendinden esirgemiş ve gök gürültüsünden bile kaçarak hayatını çekilmez bir hale getirmişti. Şeyhe gelince, cin çağırmak bir yana, cin korkusundan geceleri tuvalete bile karısı yanında olmadıkça gidemiyordu. Evinde kızının durumunu bazen görür, bazen görmez. Basit, aptal, tam anlamıyla tembel bir adam olduğundan, oysa mutluluğa kendini bilenlere göre biraz bağlılıkla ve biraz dikkatle sahip olabilecek bir durumda iken aksine bu durumu ile hayatının her aşamasında ıstırap içindedir.

Asıl konumuzu oluşturan ise üçüncü kişidir. Bu üçüncü adam, araştırmalarımın sonucuna göre hayatından memnun ve aynı zamanda belli bir dereceye göre mesut bir aile oluşturmuştur. Şehirde gezerken bulunduğum yere beş on adım uzaklıkta Hamdum isimli bir marangoz dikkatimi çekmişti. Bu adam otuzla kırk yaşları arasında görünüyor, vücudu sağlam, sağlığının iyi olduğu da yüzünden ve halinden anlaşılıyordu. Her zaman neşeli olan bu adamla gelip geçtikçe selamlaşırdım. Bir gün kendini bilmezlere uygun bir selamdan sonra dükkânın bir köşesindeki tabureye çöktüm. Beni memnuniyet ve saygı ile karşıladı. Hemen en küçük çırağını kahve ısmarlamaya gönderdi. Hamdum Ağa, bir tahtayı rendelemekle uğraşırken sohbetimiz devam ediyordu. Diyordu ki:

– Baba! Bir marangoz zamanını boş durmak ve çene çalmakla geçirmemelidir. Kusura bakma. Buradan gelip geçerken gördüğün bu üç kalfa ve çırak oğullarımdır. Beni işten uzak, boşboğazlık ederken görürlerse

kötü bir örnek olur. Bir taraftan çalışır, bir taraftan da seninle görüşebilirim. Çalıştığım için kusura bakma!

Diğer tezgâhlar önünde biri yirmi, diğeri on beş, on altı yaşlarında gürbüz, çalışıp kazanmaya örnek iki genç, pehlivan pazılarını andıran kollarını sıvamışlar, işleri ile uğraşıyorlardı. Dükkânın daha içinde bana kahve ısmarlamaya giden sekiz on yaşlarında tombul bir çocuk da talaş ve yongaları ayırıp çuvallara koymaya çalışıyordu.

Ben bir taraftan kahvemi içiyor, bir taraftan da:

– Hamdun Ağa! Maşallah, Allah bağışlasın. Bunlar senin oğulların, öyle mi? dedim.

Hamdun Ağa iftihar edici bir tavırla:

– Evet. Üçü de oğlumdur. Büyüğü ilk çocuğumdur. Şimdi yirmi yaşına girmek üzere. Memleketin en yetenekli, en çalışkan marangoz ustalarından oldu. Hatta kendi kendine benim bilmediğim zeytin işlerini, kabartma ve oymacılık gibi şeyleri öğrendi. Yakında bu sanatı en iyi bilen inşaatçı Yahudilere bile ders verecek ustalık yapacak seviyeye gelir. Halen kendisine bir mecidiye gündelik veriyorum.

– Ya! Gündeliği kimden alıyor?

– Kimden alacak ya! Benden. Düşün ki oğlum yok. Dükkânımda bir usta çalıştıracağım. İşini bilen, yetenekli bir usta günde bir mecidiye almayacak mı? Ben dışarıdan adam alacağıma kendi oğullarımı çalıştırmaktayım.

Ben şaşkınlıkla:

– Bir baba oğluna gündelik verir mi?

Hamdun:

– Elbette! Bir çocuk babasının yanında gündelik almazsa ne iş öğrenir, ne de iş çıkarır. Baştan savma çalışır. Çünkü babası, kendi babası olduğu için değil, belki el emeği için kendisini besliyor düşüncesine kapılıp ahlaksız olur. Bir de para kazanmayı ve emeğinin değerini öğrenmek gibi faydalı durumları öğrenir. İşte bu nedenle ben de oğullarıma para veriyorum. Ortanca oğlum on kuruş alıyor. Yalnız üç gün sonra cumartesi hafta başıdır.

Artık becerikli bir kalfa olduğundan haftalığını on beş kuruşa çıkaracağım. Küçük oğlan, hâlâ benim rahmetli ustamdan ilk aldığım ücret kadar yani yirmi para alıyor. Çok çalışkan ve girişkendir. Hatta büyük kardeşlerine üstünlük sağlayacak gibi görünüyor. Hakkı bir kuruşsa da iki defadır acelesinden ve dikkatsizliğinden elini kesiyor, onun için arttırmıyorum. Eğer bir daha kesmezse kuruşu hak edecek. Ben dikkatsizleri sevmem.

– Demek ev masrafını da ortak yapıyorsunuz, öyle mi?

Hamdun Ağa:

– Aa! Öyle şey mi olur? Farz et ki oğlum yok. O zaman masrafına kalfa ve çıraklarım mı ortak olacak? Ancak birçok kişide olduğu gibi, evlatlarım kendilerini geçindirecek para kazanmaktan yoksundurlar. Bu durumda harcamalara nasıl ortak olurlar? Oğullarım kazandıklarını biriktiriyorlar. Büyük oğlumun kendisine kalacak bir hayli sermayesi vardır. Biraz daha artarsa benim sermayeye yetişecek. Kendisine uygun bir dükkân açacağım. Ya da işime ortak edeceğim. Ve evlendireceğim, torunlarımla da ev şenlensin. Sonra sırası ve kısmeti ile ikinci ve üçüncü.

– Demek ağam, sen oldukça zenginsin. Öyle mi?

Hamdun çocuklarına seslenerek:

– Kollarınızı kaldırın dedi.

Çocuklar kollarını kaldırdılar. O zaman:

– Bana bak Aynalı Dede. Bu sekiz kolu az zenginlik mi zannedersin? Haydi, oğullarım, işinize devam ediniz. Ben çoktan oğlumun geleceğini kendimce hazırlamıştım. Ortancanınkini de tamamlamak üzereyim. Bilir misin Dede ben yirmi yaşında evlendim. O zaman günlüğüm yedi kuruştu. Bir sene sonra büyük oğlum dünyaya geldi. Ustam rahmetli Hacı Mürteza, günlüğümü on beş kuruşa çıkardı. Bana yol gösterdi. O günden itibaren günlüğümden altmış para oğlumun geleceği için, üç kuruş hastalık halinde çalışamayacağım zamanın giderleri, için on para bayramlarda fakirlerin çocuklarına elbise yapmak için, on para sadaka vermek için, üç kuruş da sermaye biriktirmek, iki kuruş ev kirası, elbise ve saire için ayırmaya başladım. Beş kuruş bize bol bol yetiyordu.

Ben:

– Ben bu düzeli hayata şaşıyorum. Demek ki senin ustan Hacı Mürteza iyi bir adamdı.

– Allah rahmet etsin. Neyim varsa onun sayesindedir, dedi.

Marangoza:

– Allah saadetini arttırsın. Allah karına ve çocuklarına sağlık ve uzun ömürler versin, dedim.

Bu duam marangozu pek memnun etti. Önce küçük çocuğundan başlayarak oğulları elimi öptüler. Mutlu ailenin halinden o kadar memnun oldum ki, çoktan beri acı ve tatlı bir sebep bulup gözyaşı dökemeyen gözlerim sulandı. Marangoza:

– Şimdi bana nasıl ömür geçirdiğinizi de anlatın? dedim.

– Sabahları oldukça erken kalkarız. Yaz ve kış yüzümüzü soğuk su ile yıkar, küçük büyük hepimiz birer kahve içeriz. Ailece biraz konuştuktan sonra erkenden karımın ateşe koyduğu bir tencereyi odamıza alarak bir çorba içeriz. Kalkar dükkâna geliriz. İçimizden biri eve gereken yiyeceği ve malzemeyi alır, eve götürür. O günkü işlerini kendilerine veririm. Çalışmaya başlarlar. Öğlene yakın karnımız acıkınca küçük, eve gider, yemeğimizi getirir. Güzelce karnımızı doyururuz. Gazete okumak için komşu kahveye bir kahve ısmarlar, bir gazete alırım. Büyük oğlum göz gezdirir, bana önemli haberleri olayları anlatır.

– Vayy! Evlatların okuma biliyor ha!

– Hem okurlar, hem yazarlar.

– Demek; onları okula gönderdin öyle mi?

– Hayır. Ben fakir bir hoca buldum. Hoca öğretmeni olduğu okula gitmeden önce her sabah bir kahve ve iki metelik karşılığında dükkânıma gelir çocuklara yarım saat ders verir. Bir senede oğullarım Kur’an-ı Kerim’i ve gazeteyi okuyabildi. Bize yetecek kadar da yazmayı öğrendiler. Ondan sonra her sene hocanın uygun gördüğü kitapları aldım. Öğle tatillerinde, bazen de geceleri bu kitapları okurlar. Gelelim nasıl yaşadığımıza. Öğle vakti bir buçuk saat tatildir. Gazete dinlemek mecbur değildir. İsteyen bir saat uyuyabilir. Akşam ikindi vaktinden sonra dükkânı kaparız. Bak dede

ben kahve taraftarıyım. Hepimiz günde beşer fincan kahve içeriz. Akşam üstleri şehrin uygun yerlerinde küçük bir gezinti yaparız. Geceleri evimize esnaf komşulardan erkek ve kadınlar gelirler. Ha! Bizim karıyı komşu kadınlar çok severler. Çünkü hiç dedikodu yapmaz. Her cuma karım ve çocuklarımla bahçemize gideriz. Bir kır âlemi yaparız. İşte günümüz de böyle geçer. Allah'a şükürler olsun bizim eve hastalık girmez. Ömrüm boyunca ben iki, bacım da üç defa hasta olduk. Çünkü düzenli yemek yer ve yatar kalkarız. Abur cubur yemeyiz, şükürler olsun.

Bir Park Gezintisi

... senesinde Filistin'in ... şehrinde bulunuyordum. Sıcak bir günün akşamı biraz hava almak üzere halkın beğendiği ... parkına doğru, zeytinlikler arasından yol almaya başladım ... parkında birçok mükemmel gazinonun hemen hepsi benim gibi sıcaktan bunalanlarla doluydu.

İnsanlar her nedense zararsız delileri çok sevdiklerinden kahvelerde oturan insanlardan bazıları beni kahve, nargile içmeye davet ediyorlardı. Fakat ben, herkes tarafından arzulandıkça, nazlanmayı arttıran kadınlarda görülen bir eda ile isteyenlere ilgi duymuyor, kendi keyfime göre geziniyordum.

En büyük ve şık kahvelerden birinin önünden geçerken bir garson koşarak geldi. Her nedense kahve garsonluğu Rum milletine has bir sanattır. Suriye ve Filistin'de her sanat ve iş, yerlilerin elinde iken kahve ve gazinolarda garsonlar, meyhaneciler her yer gibi Rumlardandı. İşte koşup gelen garsonun da Rum olduğu kendilerine özgü bir dille konuşmasından anlaşılıyordu. Garson garip bir Arapça karışımı Türkçe ile.

– Aynalı Baba, seni beyler istiyor. Buyurunuz, dedi.

Ben:

– Hangi beyler? deyince:

– Ben bilir miyim kimlerdir? İşte şu ağaçların altında oturanlar, dedi.

Yaya olarak geze geze haylice yorulmuştum. Beyleri eğlendirmek, daha doğrusu biraz dinlenmek ve gönlümü oyalamak üzere yanlarına gittim. Ben şehir halkı arasında aynalarım ve yabancılığım ile bilindiğim gibi, ben de şehrin ileri gelen ve memurlarının hemen hepsini tanıyordum. Köşedeki

beylerin yazı işleri müdürü, demiryolu yöneticisi, lise müdürü, ilçe başmühendisi ile üç lise öğretmeni olduklarını anlamıştım. Hepsi beni görünce alaylı bir şekilde ayağa kalkarak:

– Vay hemşerimiz Aynalı Sultan! Vay Aynalı Baba! Hacı Aynalı buyurun! sesleri ile karşıladılar.

Ben de rolüme uygun olarak cevaplar vererek kanepeye oturdum. Garson geldi. Yazı işleri müdürü:

– Hazreti Aynalı ne içeceksin? diye sordu.

Bir nargile istedim. Bunun üzerine nargileyi getiren garson başka ne içeceğimi sordu.

– Beyler ne içerse ondan getir, dedim.

Garson:

– Beyler vermut içiyor. Siz de ondan mı istiyorsunuz? deyince ben:

– Evet, on bir palamut, dedim.

Beyler ve etraftaki masalarda Türkçe bilenler kahkahayı kopardılar. Türkçe bilmeyenler de kahkahanın nedenini anlayıp katılınca kahkahalar çoğaldı.

Beni bilenler bilmeyenlere uzak masalara kadar anlatıyordu. Anlatılanlar tam anlamı ile “tuhaf ve zararsız bir deli” cümlesi ile özetlenebilirdi.

Özellikle orada bulunanlar arasındaki yabancı hayranlığı ile bilinen, gönülleri hoş tutmak işleri haline gelen kadınların en fazla dikkatini çeken özelliklerim aynalarla rasgele üçünü bir onluğa aldığım horoz şekerleriydi.

Vermutu içtim. Karşıdaki masada rahat ve serbest davranışlarından İngiliz veya Amerikalı olduğu anlaşılan güzel ve pek sevimli bir kız bana dondurma ısmarladı. Ben de hemen sarığımdaki şekerlerden birisini garson aracılığı ile kendisine gönderdim. Bu durumum her nedense herkesin hoşuna gitmiş olacak ki neşe çoğaldı. Kahvenin yüzden fazla müşterisi tarafından alkışlandım. Yabancı hanımlar bana pasta, çörek gibi şeyleri göndermekte adeta yarışa başladılar. İlk ikramda bulunanlara ben de karşılığında sarığımda kalan şekerleri verdim. Yalnız çörek ve diğerlerinin

bana gönderilmesi sonucunda ayağa kalktım. Uzun bir şekilde horoz gibi öttüm. Ve ilave olarak da:

– Hanımlar, beyler, efendiler! Buraya geleceğimi, bu kadar ikram göreceğimi önceden bilseydim, bir sepet horoz şekeri ile gelirdim. Ancak ne yazık ki şimdi horozlarım bitti. İşte bu yüzden ikramda bulunup da karşılığında bir şey alamayanlara ve bundan sonra ikram edeceklere nazik bir davranışla cevap vermek için horoz gibi öttüm. İşte bir defa daha ötüyorum. Sizlerin payına düşen budur, dedim.

Bu sözlerim orada bulunan yabancılara hemen çevrilerek anlatıldı.

Kahkahaların sesi gökyüzünü tuttu. Her tarafa yayılan, umumi bir neşe ve sevinç hüküm sürüyordu. Herkes Deli Aynalı'nın bugünkü deliliğine gülüyordu. Bense her bakımdan benden aşağı olan çaresiz ve cahil halkın dar görüşüne, ahmaklığına gülmekten bayılıyordum. O aralık kahveye kör bir kadın girdi. Minimini bir kız tarafından yürütülen bu zavallının yürüyüşü, ömründe dilenmemiş ve kısa süre önce bu hale gelmiş olduğu, eski, fakat ağır kumaştan yapılmış elbiseleri ile davranış ve halinden anlaşılıyordu. Belli ki bir zamanlar neşe ile geldiği ve dondurma yediği bu yere bu sefer dilenci şeklinde gelmesi, kendisini fazlaca etkilemiş olacak ki, dizleri tutmuyor, adeta yere yapışmış kalmış, donuk bir halde bulunuyordu.

Bir adım daha atmak cesaretini gösteremeyen bu zavallı kadının sefil manzarası bende acayip bir iz bırakmıştı. Deli rolümü unutarak, daha doğrusu başka bir rol takınarak ayağa kalktım. Sarıktan çıkardığım külahı keşkül şekline koyarak önce Türkçe, Arapça, Fransızca ve Almanca:

– Hanımlar, beyler! Bu sefil kadına sadaka verin, dedim.

Herkes hayretle kuruşluk, çeyreklik ve diğer kıymetli paralardan attı. Masaları dolaşarak herkesten para topluyordum. Konuşmamın etkisinin sonucunda zavallı kadına, göz açıp kapayacak kadar az bir zamanda birkaç yüz kuruş topladım ve eline verdim.

Bundan sonra orada oturan beyler önceki alaylı tavrı bırakarak bana saygı duyarak bakmaya başladılar.

Oysa bu benim işime gelmezdi. Israrlarına rağmen kahveden ayrılarak serbestçe ve kendi dünyamda dolaşmaya karar verdim. Yalnız o kadar ısrar

ettiler ki beraber yemeğe kalmaya razı oldum. E, hadi hatıra defterinde bir de böyle bir anı bulunsun, dedim.

Yemek yerken yanıma gelen okul müdürü kulağıma eğilerek diyor ki:

– Azizim, bu kötü ve komik kıyafet altında tam eğitim görmüş, olgun bir insan, büyük ve cömert bir yürek olduğunu görmemek için insanın gerçekten kör olması gerekir. Zavallı kadının o korkunç halini görüp de ayağa kalktığınız zaman komik kıyafetinize rağmen yüzünüzdeki erdem, yücelik ve hatta gururlu ifadeniz hepimizi size karşı saygıya iten bir biçimde bizi etkilemişti. Birkaç dakika süresince birkaç yüz kuruş sadaka toplamak için mutlaka sadaka verenlerin ruhuna inerek vicdanlarını etkilemek gerekir. Bunu siz yaptınız. Tekrar ediyorum. Azizim, siz insanlığa hizmetten ayrılarak bu yaşam tarzı ve garip kıyafeti niçin seçtiniz?

Genç müritlerin söz ve davranışlarında oldukça fazla saflık ve hizmet aşkı vardı. Cevap olarak:

– Azizim, bu soruyu bana başka biri sorsaydı delice bir cevapla geçiştirirdim. Yalnız sizde gördüğüm saflık ve gönül temizliğinden dolayı gerçeği söyleyeyim. Ben insanlardan o kadar çok ihanet gördüm ki, onlara kötülük etmemek şartıyla bu şekilde rahat bir yaşam sürmeyi daha uygun buldum. Sözlerimi düşünün, çıkaracağınız sonuç size ait bir kazançtır, dedim.

Hepsi ile vedalaşarak ayrıldım. ... civarında oturduğum evin sakin odasına gelmiştim.

Gençliğin Sırrı

Suriye’nin ... şehrinde. ... mahallesi halkından, ... isimli asil bir kişi vardı. Bu adam gereğinden fazlaca cömert ve müsrif olduğundan bin senelik aile servetini, mirasını eritmiş, buna rağmen pek çok kimseye göre rahat yaşamasını sağlayacak orta karar bir serveti kalmıştı. Yaşı altmış beşe yaklaşan, zevk ve eğlence ile vücudu, kuvvetli bünyesine rağmen, yıpranmış olan bu adam uzun hayatında evlenmediği halde altmış yaşından sonra evlenmeye kalkmıştı. Acaba niçin? Acaba hayatının son günlerinde aile saadetini tatmak, vefatından sonra kendisini hayır dualarıyla anacak çocuk yetiştirmek için mi? Bunu hiç düşünmemek lazım. Çünkü altmışından sonra her iki kişi içinde çocuk, doğanın kanunlarına göre tatlı

bir hayal sayılmaktadır. Altı ay önce bütün memlekette bir felaket olmuştu. Zamanın ve bölgenin zenginlerinden sayılan bir ailenin tuhaf bir kişilikteki oğlu, gereken ahlak ve terbiyeyi almadığından ailesine karşı borçlu olduğu görevini yerine getirmeyen yaşadığı yerde eşi görülmemiş bir çapkın, bir afacan olduğu gibi kızı da daha on üç yaşında iken önüne gelenle sevişmeye başlamıştır. Sonunda bütün âşıklarından üstün bilerek ve öncelik tanıdığı ... isimli eşsiz bir güzelliğe sahip fakat fakir bir gence bütün varlığını teslim ederek onunla beraber olmuştu.

Kızın babası yaşananlardan haberdar olmuş, kanun ve akıl yönünden çözülmesi mümkün olan bu olayı, son derece kendini beğenmiş ve paraya düşkün bir cimri olduğundan, kızını bu fakir delikanlıya vermekten vazgeçmesi nedeni ile halk arasında yüz türlü dedikodu ve rezalet ortaya çıkmasına sebep olmuş. Bir gün fakir delikanlı ansızın kaybolmuş. Bir hafta sonra boş arsalardan birinde bulunan kuyunun içinde cesedi bulunmuş. Kimi bilerek öldürülüp kuyuya atıldığını, kimi üzüntü ve aşkın acısına dayanamayarak intihar ettiğini anlatıp durdu. Kanun gücü olan polisleri ise olaya gelişi güzel yaklaşarak el koymuştu. Bununla beraber bütün Suriye ve Arabistan'da olduğu gibi iş, zengin tarafa dayanınca olay unutularak kapandı.

Aradan dört beş ay geçince bu arsızlığı, namussuzluğu bir sokak kadını derecesine varan kızı ... Bey'le evlendirmeye karar vermişler. Bu, her iki tarafın da yararına olacaktı. Kızın babası ... bey gibi asil, herkesin yüzüne karşı söz söyleyip, dil uzatmaktan çekindiği bir adamla kızını evlendirerek yaşanmış olan olayı unutturmak ve asıl önemli olan. Bey'in servetini elde etmek istiyordu. Çünkü kızın babası, damat adayının yaşlarındaki ihtiyarlara on üç, on beş yaşlarındaki kızların öldürücü bir zehir gibi etkili olduğunu bilenlerdendi. Bey ise ömrünün sonunda eski heyecanını geri getirmek ve cimriliğinin derecesini dışardan anlayamadığı gelecekteki kayınpederinin servetinden faydalanmak amacındaydı.

Bu düşünce sonunda bu Bey'de yasal sayılamayan evlilik olayında bütün kârın kayınpedere ait olduğunu anlamamak imkânsızdı. Her türlü zarar zavallı ... Bey'in boynuna bir borç oluyordu ki bu borçlar ahlaksız kızın yüksek başını süsleyeceği, uzun ve sayısız zamanlarda zararların özünü ve kaymağını oluşturacaktı.

Ben o günlerde bir cenaze töreni havasında tıraş olduğum ...’de, berber ... Ağa’nın dükkanına uğramıştım. Beni görünce:

– Merhaba! Hoş geldin Aynalı Baba! Samimi sesi ile karşıladı. Daveti üzerine sandalyeye oturduktan sonra ... Ağa ile konuşmaya başladık.

Berber Ağa, meslektaşlarıyla ve çevresinde yaşayanlarla uğraşan çok geveze bir adamdı. Dedi ki:

– Haberin var mı Aynalı Baba? ... Bey’in nişanlısı ... Hanım beyimizi görmeyi istemiş. Bey bugün ikindiden sonra buraya gelecek. Niçin gelecek, sana ne diyecek, değil mi? Bugün uzun işim var. Bey’in saç, sakal ve bıyığını boyayacağım. Yüzüne kremler sürüp temizleyeceğim. Sonra şaplı, parfümlü dezenfektanlı su ile yüzünü yıkayacağım. Buruşukları düzeltip yüzünü gereceğim. Aynalı Baba, dezenfektanlı, parfümlü ve şaplı sudan hazırladığım karışım çok kuvvetlidir. Nasıl, senin de buruşuklarını düzeltmek için biraz yüzüne süreyim mi? Allah korusun yüzün asker trampetine döner. Öyle gerilir ki, ne buruşuk kalır ne bir şey. Özellikle içindeki gizli madde cilde ayrıca bir canlılık verir. Ha, istemiyorsun. Başını sallama, bir tarafını kestireceksin. Ben ... Bey’in bakımını tamamladıktan sonra, elde baston tin tin kızın penceresinin altından geçecek. Ha, bak senden sır çıkmaz. Yanımızdaki otçu Lokman Hekim de Bey’e şeytan bokundan kuvvet hapları hazırlıyor. Anlarsın ya! Bizim Bey’de atacak mermi kalmamış. Şeytan boku çok kuvvetliymiş. İhtiyarlığımda gerekirse ben de kullanacağım. Nasıl yapıldığını neler gerektiğini öğrendim. Ha! Aynalı Baba, sen ömründe hiç şeytan boklu hap yuttun mu? Kokusu biraz kötüymüş. Ne ise Baba, sen bu işe ne dersin? Bizim Bey yetmişe yakın. Böyle on beş yaşında bir dilberi almak ne demek. Bana kalsa insan yetmişini bulduktan sonra şeytan boku değil, at boku yutsa beş para etmez. Bey evlendikten sonra çabucak nalları dikip dört kolluya binmesi kesin. Mezarcı ... Ağa, mezarı iki üç metre derin kazmalıdır. Hatta beklediğimiz gibi Bey birkaç hafta içinde değil de beş on ay dayanırsa mezarı kırk metre kazmalıdır.

– Ağa, hepsi güzel. Yalnız bu kadar derin mezara ne lüzum var? dedim.

– Aaa! Ne lüzum var, nasıl lazım değil? Bey’in cesedinin bir kısmı dışarıda mı kalacak? Boynuzları dışarıda mı bırakılacak? Ha, haa! Eğer bir

sene yaşarsa el-Ezher minareleri kadar boynuz uzatacağına emin ol. Sen kızı bilsen ne fena, ne afet şeydir.

Artık tıraş bitmişti. Geveze berberle vedalaşarak yerime döndüm.

Başında söylemiştim. ... Bey çok iyi bir adamdı. Çünkü zararı yalnız kendisine ait olmak üzere birkaç yüz bin liralık büyük israfının önemli bir kısmını fakirlerin rahata kavuşması için harcamış, değerinin bilinmesi gereken bir adamdı. Bu adamcağız bana bile çok nazik davranır, asilzadelere has bir büyüklükle her zaman gönlümü alırdı. Bu evlenmenin sonunda ortaya çıkması muhakkak olan rezaletlere dayanamayarak üzüntü ve acı içinde dünyaya veda edeceği bence kesindi. Böylece kendisine bir hizmet yapmaya karar verdim. Biraz düşünerek çarşıya çıktım. Ufak bir teneke içinde, kurşuni renkte vernikli boya yaptırdım. Bey’in evine yakın olan meydanlığın sonundaki yerime bıraktım. Şehrin kenarında ... suyu ile sulanan bostanlarda gezmeyi çok sevdiğimden, buralarda dolaştığımda başıboş bırakılmış, canından bezmiş, yorgun gözlerini süzen ihtiyar bir eşek görmüştüm. Onu arıyordum. Uzunca bir süre dolaştıktan sonra su dolu bir hendeğin kenarında eşeğe rastladım. Hazırladığım ipi hemen boynuna geçirerek çekmeye başladım. Uzun süredir derin düşüncelere dalarak felsefeci olan ve hayatın geçici ve boş bir şey olduğunu düşünmeye alışmış olan bu eşek oğlu, boynuna yine esaret ipinin geçtiğini anlayınca birden gücünü toplayıp biraz asileşerek hürriyet çabasına ve bulunduğu durumu korumaya kalkışmıştır. Gençliğinde ki günleri düşünüp o günlerde yaptığı gibi ön ayaklarını gererek ve yere dayayarak yürümekte inat etmesi boşa çıktı zavallı eşek zayıflığa bir örnek olduğundan, karşı koymanın faydası olmadığını görünce işi filozofluğa bırakarak herkes gibi bu durumlarda teslim olmanın gerekli olduğunu gösterircesine yavaş adımlarını mağrur ve ağır başlıca atarak beni izlemeye başlamıştı. Eşekle geri geldiğimi gören yaramaz çocuklar bana gürültülü ve saltanatlı bir yardım gücü oluşturmuş ve:

– Aynalı Baba, odun satacak, diye bağırmaktaydılar.

Yerime yaklaştığım zaman beni takip eden çocukların sayısı elliyi geçmesinin haricinde, en basit bir olayı bile sahnede bir oyun oynanır gibi seyreden bir akılsızlar topluluğu da peşimden gelmekteydi ... Bey’in konağı önünden geçerken çocukların gürültüsü dikkatini çekmiş olacak ki pencereden bakıyordu. Meydanın ortasına geldiğimde eşeği küçük bir taşa

bağlayarak kulübeme doğru yürümeye başladım. Yerimden su ve sabun alarak geri döndüm. Önce eşeği güzelce yıkamaya başladım.

... Bey hâlâ pencereden bakıyordu. Yıkama faslı bitince eşeği kuruladım. Sonra cebimdeki büyük şap parçası ile tüylerini ovmaya başladım. Sonunda biraz da güneşe karşı tutarak kulak diplerinde ve ayaklarında, bakımsızlıktan ortaya çıkan kılları temizledim. Sayısı gittikçe artan seyircilerin tuhaf bakışları ve hayreti önünde kurşuni boyayı sürmeye başladım. Yarım saat sonra vernikli boyayı yiyen eşek Venedik aynası gibi parlıyordu.

... Bey'in baş ağası geldi. Beni davet etti. Ben zaten bunu bekliyordum.

... Bey Efendi son derece neşeli idi. Beni görünce:

– Aynalı Baba! Ne yapıyorsun? Aslında senin işlerinde düzenlilik aranmasa da bu ne iştir? Bu eşek kimindir? Neden boyadın? sorularını sordu.

Ben de cevap olarak:

– ... Bey Efendi, bu zavallı hayvan, yirmi dört yaşını bulmuş gibidir. Aşağı yukarı insanların altmış, yetmişliği demektir. Nasılsa elime geçti. Benim bir de beş yaşında genç bir dişi eşeğim var. Döl yetiştireceğim. Bildiğiniz gibi dünya değişti. Zamanın her devrinde bir değişim olduğu gibi dişi eşekler bile cilveli. Şu zavallı eşeğin tüyleri dökülmüş, kemikleri meydana çıkmış, arta kalan tüylerinde bir parlaklık kalmamıştır. Deneyimlerimin sonucuna göre buna hiçbir genç dişi eşeğin ilgi göstermeyeceğini çok iyi bilirim. Bugün vernikli boya ile boyadım. Bir buçuk senelik sıpa gibi parlaklaştı. Yarın otçu Lokman Hekim ... Ağa'nın şeytan boklu macunundan alarak yemine karıştıracağım. Ve bunun sonucunda at gibi kişnemeye, harekete başlayacak. Boyamadan önce şaplı ve dezenfektanlı su ile yıkadım. Bir defa daha şaplı su ile yıkar ve biraz da içirirsem her tarafı davul gibi görülecek, tembelliğini kaybedecek ve dişi eşeğin arzusunu ve ilgisini çekecektir.

... Bey yüzüme şaşkınlıkla bakıyordu. Dedi ki.

– Aynalı Sultan, delisin, şu yaptığın akıllı işi değil...

Ben cevap verdim:

– Efendim, neden öyle olsun. Birçok ihtiyar insan benim şu eşeğime yaptığım işlemi, kendi vücutlarına yapıyor. Eşek anlayış sahibi olmadığından boyadan birdenbire aldanır, kendini eşine sunar. Oysa akıl sahibi olan insanların dişisi bu gibi şeylere aldanmayacağından böyle işler yapanlar dişileri değil, kendilerini kandırıyorlar. Demek ki insanlar benden daha akıllı değil. Gençlik iksirine gelince insanın hayatı kademe kademe bölünmüştür. Gençlik zamanında iksir çok işe yarar, fakat olgunluk çağına gelmiş bir ihtiyara verilen gençlik iksiri kişinin doğal hayatını tehlikeye sokar. Bu açık, gerçekten birçok kendini bilmez ihtiyar, gençlik iksiri kullanıyorlar. Bu durumda benim eşeğimin gençlik iksiri kullanmasında bir anormallik olmasa gerek. Buna rağmen ben bu işi yapmış bulundum. Mesela genç eşek, bu ihtiyar eşeği uzaktan görüp süsüne belki aldanacak ve onunla birleşecektir. Yalnız birbirlerine yaklaştıkları zaman gerçeğin meydana çıkacağı tabiidir. Sonra ne olacak? Dişi eşek bu zavallıyı bırakıp kaçacak, kendine uygun genç ve dinç bir erkek eş arayacak değil mi? Oysa bu zavallı eşeğim, eşek olmakla beraber ömrünün son günlerini hayvanlara ait duyguların en kötüsü, en acısı olan kıskançlık ve üzüntü ile geçirecektir.

Ben sözlerime devam, ettikçe Bey'in yüzü renkten renge giriyordu. Son derece düşünceli ve dalgın bir halde zili çalarak uşağı istedi:

– Çabuk bize iki kahve yapınız. Aynalı Baba ile içeceğiz, dedi.

Kahveler geldi. Bir taraftan kahveleri içerken bir taraftan da Bey dolaptan kâğıt ve kalem alarak bir şeyler yazmaya çalışıyordu. Bitince elimi tutarak:

– Aynalı Baba, ilacın gerçekten kaba ve acı oldu. Yalnız gözlerimi açmamda büyük bir etkisi oldu. Beni büyük bir üzüntüye düşmekten ve ömrümün sonunda kötü bir iş yapmaktan, kurtarmakla deli değil, veli olduğunu kanıtladın. Al şu kâğıdı da oku, dedi.

Kâğıdı içim hüzün dolu olarak aldım. ... Bey sağlık sebeplerini ileri sürerek kararlaştırılan evlilikten vazgeçmeye mecbur olduğunu gelinin babasına bildiriyordu. Kalktım veda etmeden önce ... Bey, her gün istediğim saatte yanına uğramamı samimi bir şekilde, birçok yemin ederek, rica etti.

... Bey'e sık sık gidiyordum. Altı ay kadar beraber çok hoş ve faydalı sohbetler yaptık. Gerçekten sözleri ve hareketleri ile olgun bir kişi olduğunu anladım. Bir süre sonra hastalandı. Kısa devam eden hayatında son sözleri:

– Azizim Aynalı, beni yüzkarası olmaktan, rezillikten kurtardığın için dünya ve daha sonraki ebedi hayatımı sana borçluyum. Eğer sen olmasan servet ve geride bırakacağım mallarım her an hatıramla alay edecek, zararlı bir varlığın eğlencesine alet olacak, ben de mezarımda azaptan kurtulamayacaktım. Senin örneğin ve sohbetinin eseridir ki bu dünyada insanların genel dertlerinden başka bir de iç sıkıntıları var olmakla beraber bu sıkıntıların nedeninin insanlık âlemi olduğunu anlamakla mutluyum. Kimsem olmadığı için fazla olan mülk ve servetimi bir yardım derneği ve buna bağlı olarak yetimlerin, kimsesizlerin eğitiminin sağlanacağı bir okul, yurt kurulması için bıraktım. Şimdi rahat ve içim huzurla dolu olarak ölebilirim, olmuştur.

Bey'in ölümünden sonra geride bıraktığı mallarla bir yetimhane evi kuruldu. Cuma akşamı yetimler tarafından mezarının ziyaret edilmesi, temiz ve saf ağızlardan okunan ihlaslı fatihalar sayesinde büyük huzur duyup ruhu şad olmaktadır.

(Allah ona rahmetiyle muamele etsin.)